

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Bc. Jakub JIROUŠEK

**ÚZEMNÍ STABILITA NIŽŠÍCH
ADMINISTRATIVNÍCH JEDNOTEK NA ÚZEMÍ
SEVERNÍ MORAVY A SLEZSKA**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a uvedl všechny literární a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci duben 2012

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady a bezmeznou pomoc při zpracovávání diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jakub JIROUŠEK**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Územní stabilita nižších administrativních jednotek na území severní Moravy a Slezska**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se bude zabývat výzkumem územní stability nižších administrativních jednotek (politických a soudních okresů, správních obvodů ORP a POU) na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Práce v teoretické části nastíní možnosti výzkumu a hodnocení územní stability administrativních celků a jejich hranic, a tyto poznatky aplikuje na území dvou krajů ČR. Struktura práce bude upřesněna v předmětu KGG/DPRG1 Diplomová práce z regionální geografie 1.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Teoretické politicko-geografické práce a knihy a články zkoumající stabilitu administrativních hranic na konkrétním území, např.:

Bezák, A. (1997). Priestorová organizácia spoločnosti a územno-správne členenie štátu. In: Teritoriálna organizácia administratívnych systémov štátu. Geografické štúdie 3, Acta Universitatis Matthiae Belii, Fakulta prírodných vied, UMB Banská Bystrica, s. 6-13.

Gurňák, D. 1999. Niektoré teoreticko-metodologické problémy historicko-geografického výskumu územného vývoja štátov, In: Minár, J. - Trizna, M. ed. 1999. Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie, UK Bratislava, pp. 173-179, ISBN 80-223-1434-X

Gurňák, D. 2000. Fenomén stability hraníc vo vývoji administratívneho členenia Slovenska, In: Drgoňa, V. ed. 2000: Geografické štúdie 7, Univ. Konštantína Filozofa, Nitra, s. 83 - 88, ISBN 80-8050-349-4

Gurňák, D., Lauko V. (2007): Stabilita územno-správneho členenia Slovenska v 20. storočí a jej regionálne dimenzie, In: Kraft, S. et. al. ed. 2007: Česká geografie v evropském prostoru, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice s. 570-579, ISBN 978-80-7040-986-2

Lauko, V. (2000): Vybrané problémy administratívnych teritoriálnych štruktúr Slovenska. Geografické štúdie Nr. 7., Banská Bystrica, 12-17.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **26. listopadu 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 26. listopadu 2009

OBSAH

1 Úvod	7
2 Cíle práce, pracovní hypotézy	9
3 Metody zpracování	11
4 Teoreticko-metodologické východiska práce	13
4.1 Úvod do zkoumané problematiky.....	13
4.2 Metodika výzkumu hranic a územní stability a jejich vybrané problémy.....	14
4.3 Teorie – širší kontext (státní hranice).....	19
4.4 Teorie – užší kontext (vnitrostátní hranice).....	22
4.5 Přehled sekundární literatury.....	28
5 Vývoj územní organizace veřejné správy na území České republiky v letech 1848–2010	30
5.1 Vývoj územní veřejné správy v letech 1848–1918.....	30
5.2 Vývoj územní veřejné správy v letech 1918–1945.....	35
5.3 Vývoj územní veřejné správy v letech 1945–1989.....	37
5.4 Vývoj územní veřejné správy po roce 1989.....	39
6 Analýza územní stability na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje	42
6.1 Hodnocení stability nižších administrativních celků.....	42
6.2 Hodnocení dominantní příslušnosti základních sídelních jednotek k administrativním celkům.....	48
6.3 Hodnocení komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění.....	54
6.4 Hodnocení kontinuity současného administrativního členění.....	58
7 Závěr	61
8 Shrnutí	65
9 Summary	66
10 Seznam použité literatury a zdrojů	67
Seznam tabulek a obrázků.....	72
Přílohy.....	74

1 Úvod

Důležitou součástí rozvoje jakékoliv demokratické územní jednotky tvoří mimo všeobecně známých jevů jako jsou např. ekonomické, kulturní, společenské nebo sociální záležitosti také mnohdy podceňovaná veřejná správa. Veřejná správa zahrnuje jednak činnost orgánů samosprávy a také činnost orgánů státní správy. Samotný pojem veřejná správa můžeme v obecném slova smyslu chápat jako soubor procesů, které řídí, regulují a vykonávají specifické instituce za účelem správy věcí veřejných. Za takové věci je považováno vše, co se dotýká každého člověka jako člena společnosti. Jeden z velmi důležitých předpokladů, který podmiňuje správný chod a fungování veřejné správy, je racionální členění státu na vyšší administrativní celky a také na soustavu nižších administrativních celků, kterými se budeme v diplomové práci zabývat.

V praktickém životě každého z nás hraje administrativní členění poměrně důležitou roli, ač se to na první pohled nemusí zdát. Hranice administrativního členění (samozřejmě i státní hranice) vymezující určité teritorium, jsou vlastně jedinými jednoznačně stanovenými hranicemi v socioekonomické sféře. Tato organizace prostoru se pak zásadně odráží ve všech složkách lidské společnosti, což se zákonitě musí promítnout do všech socioekonomických aktivit v přírodní krajině. Jako jeden konkrétní příklad za všechny můžeme uvést, že administrativní hranice zásadně predisponuje návštěvu různých úřadů, protože ty mívají přesně vymezen správní obvod své působnosti. Správním obvodem je nám určováno, ve kterém městě ten daný úřad musíme navštívit, abychom „vyřídili“, co potřebujeme.

Samotné vymezování jednotlivých administrativních jednotek je podmíněno řadou nezbytných předpokladů. Na zřetel musí být brán např. přírodní charakter území, počet a zaměstnanost obyvatelstva, struktura osídlení, rozmístění a kapacita výrobních zařízení, množství pracovních míst v jednotlivých lokalitách nebo třeba podmínky vzájemného dopravního spojení sídel. Z výše uvedeného vyplývá, že vytváření administrativního členění státu je poměrně složitý a dlouhodobý proces, na kterém se podílí řada odborníků různého profesního zaměření. Jednou z mnoha podmínek racionálního administrativního vymezení je také dokonalá znalost historického vývoje, který by do jisté míry měl odrážet současný stav územněsprávního uspořádání. Dá se říci, že právě historickým vývojem nižších administrativních celků a s tím souvisejícími změnami hranic příp. stabilitou územně-správních jednotek se předkládaná práce

zabývá. Zkoumání územní stability je samo o sobě velmi zajímavá problematika z mnoha hledisek. V průběhu procesu můžeme jednak nahlédnout do problematiky vzniku a územního vývoje dané územní jednotky a to především z hlediska prostorového aspektu, což nám mnohdy pomůže pochopit historicko-politický vývoj v regionu v co nejkompexnějších souvislostech a jednak se nám také otevírá prostor pro řešení např. otázek týkajících se separace nebo naopak integrace politických celků a také ostatních politických jevů a procesů. Právě na tyto otázky se předkládaná diplomová práce zaměří.

2 Cíle práce, pracovní hypotézy

V teoreticko-metodologické rovině je cílem práce nastínit možnosti výzkumu a hodnocení územní stability administrativních celků a jejich hranic. Tyto poznatky pak budou klíčové pro tvorbu „praktické“ části práce – posouzení územní stability administrativního členění severní Moravy a Slezska.

V empirické rovině je naším hlavním cílem analyzovat vývoj nižšího administrativního členění z hlediska jeho územní stability, a to na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Tato analýza bude provedena v několika dílčích částech zahrnující komplexně zkoumanou problematiku. Bude se zabývat a posléze hodnotit jak dynamickou složku (tedy počet změn územní příslušnosti základních sídelních jednotek), tak stacionární složku (tedy dominantní příslušnost základních sídelních jednotek k administrativním celkům), následně budou tyto dvě části vzájemně komparovány a pro dokreslení problematiky se práce také pokusí zjistit míru kontinuity současného administrativního členění s vymezenými regiony dominantní příslušnosti. Dílčí poznatky získané na území České republiky budou v závěru porovnávány s výsledky práce Daniela Gurňáka, který se zabýval územní stabilitou administrativních jednotek na území Slovenska.

Práce se pokusí potvrdit nebo vyvrátit následující pracovní hypotézy:

- Můžeme předpokládat, že nejstabilnější oblasti se budou nacházet kolem největších měst, jak v případě dynamické složky, tak v případě stacionární složky výzkumu.
- V Moravskoslezském kraji bude více nestabilních oblastí v porovnání s Olomouckým krajem, protože ve východní části Moravskoslezského kraje se rozkládá území Těšínského Slezska, kde se dá předpokládat více územních změn v důsledku častých sporů české a polské strany o toto území a především o průběh hranic v území.
- Dá se předpokládat, že počet vymezených dominantních administrativních celků ve zkoumaném území bude výrazně nižší než je současný počet SO ORP v témže území.
- Po komparaci dynamické a stacionární složky budou největší část zkoumaného území tvořit stabilní oblasti, naopak nestabilních oblastí bude nejméně a nepřesáhnou 10 % rozlohy zkoumaného území. Tuto mez předpokládáme na základě situace na Slovensku, kde se v obecné rovině pohybovala v podobných

hodnotách (s výjimkou extrémních oblastí, za které můžeme považovat např. jižní Slovensko).

- Můžeme se domnívat, že na většině zkoumaného území budou dominovat současná administrativní centra.
- Lze očekávat, že oblasti, které nejsou kontinuální (blíže k pojmu kontinuita administrativního členění na str. 58), se budou převážně nacházet ve SO ORP, ve kterých je správním centrem sídlo, které do té doby nikdy jindy nezastávalo tuto funkci.
- Dá se předpokládat, že území Olomouckého a Moravskoslezského kraje bude relativně stabilnější než území Slovenska, které se potýkalo v některých částech země s poměrně velkou národnostní nestabilitou po dobu svého vývoje.
- Můžeme se domnívat, že zkoumané území bude v míře kontinuity správného členění na zhruba stejné úrovni jako Slovensko, tj. porovnávaná území budou z větší míry kontinuální.

3 Metody zpracování

Základem metodiky této diplomové práce bylo sledování průběhu hranic a území jednotlivých nižších územních celků na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje ve vymezeném časovém období (v našem případě v letech 1850–2010). V rámci tohoto období bylo vymezeno 6 základních modelů administrativního členění na nižší administrativní celky. Jedná se o politické okresy v letech 1850–1855, politické okresy v letech 1868–1918, politické okresy v letech 1918–1949, okresní zřízení z let 1949–1960, okresní zřízení z let 1960–2003 a obce s rozšířenou působností z let 2003–2010. V období let 1855–1868 neexistovalo adekvátní administrativní členění, které by se dalo porovnávat s vymezenými modely administrativního členění, proto nebylo do výzkumu začleněno.

Za účelem jednodušší orientace byl mapován okamžitý stav okresních hranic, resp. hranic obcí s rozšířenou působností pro každý rok (vždy k 1. lednu) v období 1850–2010 s výjimkou výše zmíněného období.

Zmapované administrativní členění bylo vyhodnocováno pomocí metody superpozice použité např. v díle Daniela Gurnáka „Fenomén stability hranic vo vývoji administratívneho členenia Slovenska“. Tímto způsobem byl zmapován jednak počet změn územní příslušnosti jednotlivých základních sídelních jednotek, jednak převládající územní příslušnost jednotlivých základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům. Za určující prvek při identifikaci nižších administrativních celků byla považována jejich sídla a ne oficiální názvy. Převládající územní příslušnost jednotlivých základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům byla vyjadřována v letech.¹

Cílem tohoto úkolu bylo zahrnout všechny změny okresního členění současného území Olomouckého a Moravskoslezského kraje ve zvoleném časovém období, avšak s výjimkou menších úprav hranic katastrálních území. Výzkum byl tedy zaměřen zejména na zmapování počtu změn okresní příslušnosti a časovou délku trvání příslušnosti k danému okresu příp. SO ORP. Při sledování okresní příslušnosti byla zanedbána vnitřní členění statutárních měst („městské“ okresy Frýdku, Opavy a Olomouce), tato města byla pokládána za jednotné entity. Obdobně se postupovalo i v případě Ostravy v letech 1949–1960. Zanedbány byly rovněž dvě „moravské enklávy“

---

¹ GURŇÁK, D. (2002): Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí, Geografické informácie 7 – I. diel, UKF Nitra, s. 80–87

ve Slezsku (Butovice a Nové Vrbno), které se nacházely na území politického okresu Bílovec, resp. Opavy, přičemž byly spravovány v rámci politického okresu Nový Jičín.

Vytvořené mapy týkající se počtu změn územní příslušnosti jednotlivých základních sídelních jednotek (dynamická složka) a převládající územní příslušnosti jednotlivých základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům (stacionární složka) byly vzájemně komparovány a následně analyzovány.

V neposlední řadě byla data, která jsme získali při mapování převládající územní příslušnosti základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům, analyzována a porovnávána s aktuálním administrativním členěním Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Všechny uvedené parametry vytváří ucelený pohled na zkoumanou problematiku stability nižších administrativních celků na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

4 Teoreticko-metodologické východiska práce

4.1 Úvod do zkoumané problematiky

Hranice, členění území nebo formování území určité politicko geografické jednotky jsou velmi typická témata, která sleduje politická geografie. Jejich vývoj, důvody změn příp. měnící se význam můžeme označit jednak za tradiční, ale zároveň také aktuální problémy politické geografie.

Politicko-geografický výzkum se soustředí na politické hranice, ke kterým patří především státní hranice a hranice územně-správních celků uvnitř státu. Jde teda o hranice, oddělující působnost a kompetence rozdílných politických orgánů celostátního nebo vnitrostátního charakteru. V případě státních hranic jde o prostorové vymezení státní suverenity.² Existují také části světa, kde stále přetrvávají spory o hranice, nebo dochází ke změnám území státu, častým případem jsou změny vnitrostátního členění – administrativních hranic. Opomenout nemůžeme ani problémy týkající se hranic na moři nebo v polárních oblastech, které jsou ovšem do značné míry specifické.³ S nastíněnou problematikou souvisí i otázky územních jednotek různých úrovní – od obcí až po velké integrační seskupení. Studuje se např. postupný vývoj hranic od jejich vyčlenění až po problémy správy hranic nebo jejich samotného vnímání, ať už se jedná o hranice státní nebo administrativní. Nemalá pozornost (v českém prostředí zejména v posledních letech) se též věnuje zkoumání hranic a vymezení volebních okrsků.⁴ Aktuální je také měnící se úloha hranic v čase, kde jsou studována témata jako např. význam hranic; stabilita hranic; státy, formování jejich území a hranic, soulad hranic států a národů; správa hranic, jejich propustnost; hraniční spory a konflikty nebo otázky týkající se členění území (pro různé účely – např. volby), zejména však územně-administrativní členění.⁵ Mimo vzpomínaných dvou legislativně stanovených typů hranic se politická geografie zabývá i jinými typy politických hranic. Takovými jsou

---

² IŠTOK, R. (2004): Politická geografie a geopolitika, s. 324

³ BUČEK, J. (2006): Hlavné směry a problémy výskumu súčasnej politickej geografie, Geografický časopis, roč. 58, č. 4, s. 353–371

⁴ BUFON, M. (2001): Osnove politickej geografie I, s. 167–173

⁵ BUČEK, J. (2006): Hlavné směry a problémy výskumu súčasnej politickej geografie, Geografický časopis, roč. 58, č. 4, s. 353–371

např. hranice, oddělující sféry vlivu velmocí (americký geograf H. D. Hall je nazval mezinárodní), hranice etnik, resp. civilizací apod.⁶

Stabilitu administrativního členění svou povahou můžeme zařadit mimo již zmíněné politické geografie také z části do historické geografie. Ovšem teoreticko-metodologická základna, o kterou by se dalo opřít, je dosud poměrně málo rozpracovaná. Historická geografie se v tomto směru zabývá územním a správním vývojem států, zemí a dalších regionů ve spojení s dějinami práva a správy (samosprávy, státní a církevní správy). Sleduje územní zisky a ztráty především v historických souvislostech, hraniční změny a vývoj administrativního členění.⁷ Zkoumanou problematiku tedy můžeme do jisté míry považovat za interdisciplinární.

4.2 Metodika výzkumu hranic a územní stability a jejich vybrané problémy

Stabilita hranic nižších administrativních celků, kterými se práce zabývá, se těší značné pozornosti u slovenských geografů. Ve své výzkumné práci se problematikou stability hranic a administrativních celků velmi často zabývá Daniel Gurňák a to jak v rámci vnitřního administrativního členění státu, tak v rámci státních hranic. Odborné práce Daniela Gurňáka a především pak jeho metodika byla stěžejní při tvorbě praktické části této diplomové práce. Ve své výzkumné práci se zaměřil na fenomén politických a administrativních hranic. Rozpracoval a aplikoval vlastní metodiku analýzy hodnocení územních změn a změn hranic států a administrativních celků v širším časovém období, stejně tak jako analýzu stability a kontinuity těchto prvků. Věnoval se i některým fenoménům spojených s touto problematikou jako např. analýza přírodních hranic, komparace etnických a politických hranic apod. Ruský geograf V. A. Kolosov pak vyčlenil čtyři teoretické přístupy výzkumu ke zkoumání politických hranic.

Samotné metodice k územnímu vývoji státu, změnám hranic a územní stabilitě se v příspěvku „Historicko-geografický výskum územného vývoja štátov: niektoré teoreticko-metodologické problémy“ z roku 1999 věnuje Daniel Gurňák. Zdůrazňuje, že historicko-geografický výzkum sleduje určité jevy nejen v prostorových, ale i časových dimenzích, je tedy nevyhnutelnou podmínkou před jeho začátkem vymezit nejen sledovaný prostor, ale i sledované časové období. Základní úlohou je rozhodnout, od

---

⁶ IŠTOK, R. (2004): Politická geografia a geopolitika, s. 324

⁷ SEMOTANOVÁ, E. (2002): Historická geografie Českých zemí, s. 69–70

kterého okamžiku je pro nás relevantní sledování určitého jevu. Pro nejkompaktnější pochopení vývoje určitého území je nutné poznat jeho historii až do nejstarších dob. Jenže z hlediska praktického zkoumání, zejména jevů politické povahy, jakými jsou vznik a vývoj státu nebo samotný vývoj administrativního členění, příp. jeho stabilita toto tvrzení neobstojí. Proto je třeba rozhodnout, od jaké doby má sledování takových jevů význam. V této rovině existuje zásadní problém interpretace historického faktu existence státu. Autorský kolektiv pod vedením Daniela Gurňáka dospěl k závěru, že až období po roce 1000 n. l. má už přímou souvislost se současností, samozřejmě jestliže se jedná o Evropu, a teda má smysl ho sledovat. Přibližně od počátku 11. století můžeme totiž hovořit o kontinuálním státotvorném vývoji ve většině Evropy.⁸ Jak již bylo zmíněno, tak metodice k problematice výzkumu politických hranic se zabýval také ruský geograf V. A. Kolosov, který vyčlenil čtyři teoretické přístupy zkoumání. Nejtradičnějším byl podle něj historicko-kartografický přístup, jehož podstatu tvoří několik principů. První z principů vychází z výzkumu historie vzniku a formování hranic, v podstatě jde o to, že čím se průběh hranice měnil častěji, čím je hranice mladší, tím silnější vliv má na vývoj v teritoriích, které ji obklopují a tím důležitější úlohu hraje ve vzájemných vztazích sousedících států. Další z principů je založen na zkoumání souvislostí mezi státním zřízením, politickým režimem a zahraničně-politickou orientací státu a funkcí jeho hranic. Třetí princip je založen na zkoumání vzájemného poměru ekonomické, politické a vojenské moci sousedících států v souvislosti s režimem a funkcí vzájemných hranic a často i jejich průběhem. Princip, který popírá možnost dosáhnout přírodních hranic podporuje více politických geografů (např. Ancel), podle tohoto principu stalými a bezpečnými byly jen ty hranice, které probíhaly po přírodních překážkách (pohoří, řeky apod.). Poslední princip se zabývá důsledným mapováním etnického složení a kulturních specifíků obyvatelstva, struktury a specializace hospodářství, přírodních zdrojů a fyzicko-geografických poměrů na obou stranách státní hranice s cílem pochopit procesy v příhraničních regionech. Jako druhý uvádí Kolosov klasifikační přístup, který je velmi rozšířený a spočívá v klasifikaci hranic na různých základech. Mezi novější přístupy patří funkcionalistický přístup, který vycházel z kritiky klasifikačního přístupu. Podstatou funkcionalistického přístupu je zkoumání vlivů různých komponentů geografické krajiny (reliéf, vodstvo, půda,

---

⁸ GURŇÁK, D. (1999): Niektoré teoreticko-metodologické problémy historicko-geografického výskumu územného vývoja štátov, Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie, UK Bratislava, s. 173–179

přírodní zdroje, rozmístění různých skupin obyvatelstva) ve vztahu k poloze, delimitaci a demarkaci státní hranice. Tento přístup také považoval polohu hranic za danou. Poslední přístup se nazývá geograficko-politologický přístup a byl zformulován na půdě politické vědy, kde v aspektu výzkumu hranic byla primární analýza vlivu hranic a její stability na stav mezinárodních vztahů.⁹

Gurňák při zkoumání územního vývoje státu považuje za podstatné, aby se lidé zkoumající tuto problematiku neomezili pouze na získávání informací o změnách hraničních linií, ale také, aby např. sledovali příslušnost jednotlivých regionů k jednotlivým státům. Tím do jisté míry dochází ke ztotožnění s Kolosovem v případě jeho historicko-kartografického přístupu. Specifickým problémem je rozhodování o tom, zda určitý region je možno chápat jako stát, resp. jako autonomní státní útvar. Tato problematika je typická především pro starší období. Z různých příčin by bylo zavádějící klasifikovat jednotlivé státní útvary jen podle principu mezinárodně právního, tedy jejich státoprávní postavení *de iure*. Třeba také zohlednit i jejich reálné postavení, tedy jejich postavení *de facto*. Autoři si jsou vědomi, že jakási dvojznačnost v hodnocení postavení státního útvaru není korektní, proto považují za potřebné vytvořit hodnotící systém, který by jev kvantifikoval. Také jsou ale toho názoru, že snaha o hledání striktně objektivního hodnotícího kritéria pro tak složitý komplex je v tomto případě marná. Zároveň tvrdí, že právě sledování vývoje příslušnosti jednotlivých regionů k určitým státním útvarům výrazně napomáhá k poznání vývoje těchto regionů i po stránce společenské a ekonomické, samozřejmě za předpokladu, že poznáme společenské a ekonomické poměry ve státech, které na sledované území zasahovaly. Podle délky období, ve kterém ten který region k danému státu patřil, možno potom usuzovat i míru působení tohoto státu na sledovaný region. Zatímco ze sledování příslušnosti regionů ke státům můžeme očekávat právě uvedené fakta, resp. předpoklady, sledováním hraničních linií můžeme získat další charakteristiky. Hranice navzdory všem optimistickým tvrzením regiony nespojovaly, ale především rozdělovaly. Autoři na základě předcházející věty postulovali tvrzení, které vyjadřuje, že čím je hranice stabilnější a aktuálnější, tím větší rozdíly můžeme předpokládat mezi regiony, které odděluje. Zde se objevují dva termíny, které je třeba definovat. Pod stabilitou hranic chápeme schopnost hranic zachovat si svůj průběh v krajině a svoji hierarchickou úroveň co nejdelší čas beze změn. Pod pojmem aktuálnost hranic

---

⁹ IŠTOK, R. (2004): Politická geografie a geopolitika, s. 324–326

chápeme míru časové vzdálenosti poslední existence daného průběhu hranic od recentu. Za hraniční úsek považujeme část hranice rozdělující bez přerušení dvě sousední základní územní jednotky. Co se týká kartografického zpracování této problematiky, tak autoři článku navrhuji zobrazovat stabilitu hranic, tj. dobu existence dané hranice ve sledovaném časovém období v letech tloušťkou čáry. Pro zachycení míry aktuálnosti se jeví jako optimální vyjadřovací způsob styl, případně barva čáry, přičemž sytost barvy by byla přímo úměrná míře aktuálnosti hranice.¹⁰

Vybudovaná databáze základních územních jednotek se dá využít více způsoby, než jaké byly uvedeny v předchozím odstavci. Jedním ze základních parametrů každé územní jednotky je také její rozloha, bude tedy možné sledovat kromě reálného územního vývoje státních útvarů také vývoj jejich rozlohy. Vývoj rozlohy států na sledovaném území je potom možné zachytit v přehledné grafické formě. V tomto případě je velmi vhodnou variantou plošný graf, v kterém osa x je časovou osou sledovaného období a na osu y nanášíme hodnoty rozlohy sledovaného státního útvaru, resp. státních útvarů. Nejvhodnější je zanášet hodnoty rozlohy států na sledovaném území na ose y kumulativně. Tímto způsobem totiž získáme graf znázorňující nejen vývoj rozlohy těchto států, ale také názorné vyjádření vývoje územních podílů těchto států na sledovaném území.¹¹ Jako názorná ukázka těchto typů grafů může sloužit např. graf „Vývoj rozlohy štátov na sledovanom území stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy v rokoch 1001–2000 (viz obr. č. 1) z díla Daniela Gurňáka „Vývoj stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy z aspektu zmeny rozlohy územia a počtu štátov“ z roku 2004.¹² Co se týká očekávaných výsledků od takového typu grafu, tak v první řadě pomůže lépe pochopit dynamiku územního vývoje státu. Lehce se dá rozlišit období, kdy docházelo k větším teritoriálním přesunům mezi jednotlivými státy a naopak kdy nastávala období relativní stability. Z grafu je názorně vidět v kterých obdobích docházelo k sjednocování států a tím pádem k redukci jeho počtu a kdy naopak docházelo k jejich rozkladu. Je potřeba také podotknout, že studium takového grafu vyžaduje značnou míru historických a historicko-geografických znalostí.¹³

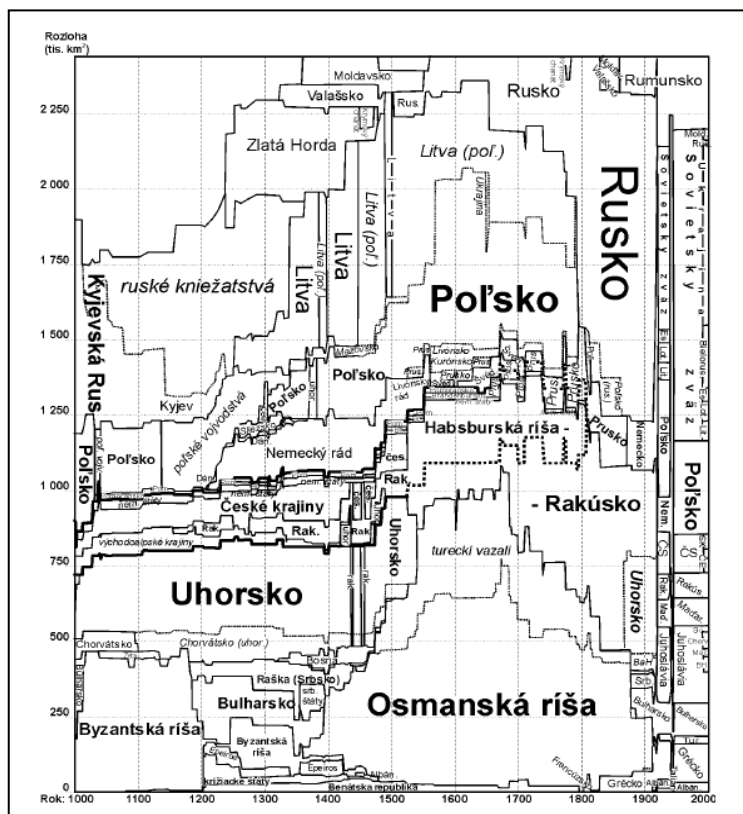
¹⁰ GURŇÁK, D. (1999): Niektoré teoreticko-metodologické problémy historicko-geografického výskumu územného vývoja štátov, Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie, UK Bratislava, s. 173–179

¹¹ Tamtéž

¹² GURŇÁK, D. (2004): Vývoj stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy z aspektu zmeny rozlohy územia a počtu štátov, Geografické informácie 8 Stredoeurópsky priestor, UKF Nitra, s. 446–451

¹³ GURŇÁK, D. (1999): Niektoré teoreticko-metodologické problémy historicko-geografického výskumu územného vývoja štátov, Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie, UK Bratislava, s. 173–179

Další parametr odvozený ze sledování územního vývoje států je počet státoprávních změn, resp. změn státní příslušnosti určitých regionů. Jako optimální řešení navrhuje autorský tým pod vedením Daniela Gurňáka sledovat tyto změny v rámci základních teritoriálních jednotek územního vývoje států, jako kvazihomogenní regiony s totožným historicko-politickým a státoprávním vývojem. Pod pojmem státoprávní změny rozumíme změny podílu státního útvaru na vykonávání suverenity na daném území, tj. např. změna postavení autonomního útvaru v rámci státu, případně vymanění se ze závislého území z vlivu jiné mocnosti atd. V případě pojmu změna státní příslušnosti regionu jde o ovládnutí tohoto území jinou mocností. Vzhledem k tomu, že praktické rozlišování těchto dvou procesů by způsobovalo jisté komplikace, rozhodli se autoři, že bude vhodnější je vzájemně nerozlišovat. Nejvhodnějším způsobem vyjádření takto získaných dat je kartografické zpracování, v tomto případě formou kartogramu. Rovněž tuto problematiku není možné interpretovat bez náležitého proniknutí do znalostí historicko-politického vývoje sledovaného regionu.¹⁴

Obr. č. 1: Vývoj rozlohy států na sledovaném území středovýchodní a jihovýchodní Evropy v letech 1001–2000
Zdroj: GURŇÁK, D., 2004

¹⁴ Tamtéž

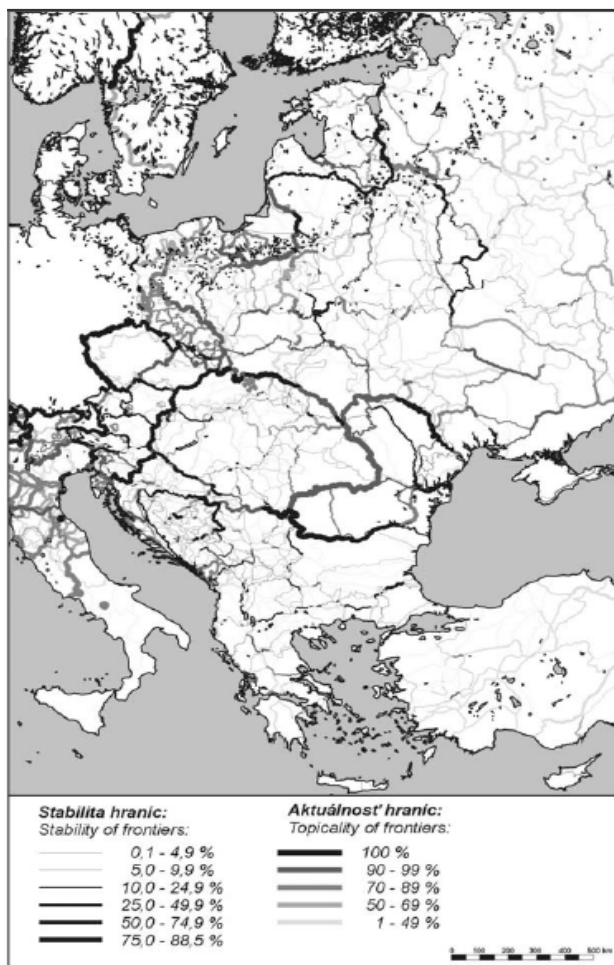
4.3 Teorie – širší kontext (státní hranice)

V širším kontextu, tedy v rámci státních hranic, hodnotil Daniel Gurňák stabilitu hranic např. v práci „Teritoriálna a štátová stabilita štátov v procese historicko-geografického vývoja stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy“ z roku 2001, ve které bylo jedním z cílů zmapování státoprávní a teritoriální stability států. Dalším cílem bylo ověření a zároveň konfrontace zažitých klišé o geopolitickém postavení středovýchodní a jihovýchodní Evropy a Slovenska s výsledky, které byly získány pomocí historicko-geografických metod výzkumu. Základem práce bylo co nejpodrobnější zmapování územního vývoje státu na sledovaném území v časovém období od roku 1001 až do roku 2000. Podstata spočívala ve zmapování průběhu hranic států, či jejich autonomních celků za sledované období. Tyto hraniční linie pak sledované území rozdělily na základní teritoriální kvazihomogenní jednotky územního vývoje států se stejným historicko-geografickým resp. historicko-politickým vývojem. Celkem bylo vyčleněno 2488 takových jednotek. U každé z těchto jednotek byla zjišťována její příslušnost k jednotlivým státům, samozřejmě s její přesnou lokalizací v čase.¹⁵ Na tuto práci přímo navazuje dílo s názvem „Fenomén stability hranic v priestore stredovýchodnej a juhovýchodnej Evropy“ z roku 2003, kde autorský kolektiv pod vedením Daniela Gurňáka přímo čerpá z předchozí práce. Konkrétně je příspěvek zaměřený na analýzu vývoje státních hranic. Cílem výzkumu byla snaha zmapovat fenomén stability a aktuálnosti státních hranic v prostoru středovýchodní a jihovýchodní Evropy za tisícileté období a poskytnout tak kvalitní podklady pro geografické analýzy, které se hranicemi zabývají, buď přímo nebo jen okrajově. Základem práce bylo co nejpodrobnější zmapování územního vývoje států na sledovaném území v časovém období od roku 1001 až do roku 2000. Podstata práce spočívala ve zmapování průběhu státních hranic, či jejich autonomních celků za celé sledované období. Tímto mapováním bylo získáno na vyčleněném území 6174 hraničních úseků (z nich bylo následně analyzováno 3814, autoři nezpracovávali hranice v rámci území Německa). Vzhledem k tomu, že byla zpracována příslušnost všech územních jednotek

---

¹⁵ GURŇÁK, D. (2001): Teritoriálna a štátová stabilita štátov v procese historicko-geografického vývoja stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy, Geografické aspekty stredoevropského prostoru, MU Brno, s. 38–42

vyčleněných těmito hraničními úseky k jednotlivým státům, bylo možné následně analyzovat stabilitu a aktuálnost jednotlivých hraničních úseků (viz obr. č. 2).¹⁶

Obr. č. 2: Stabilita a aktuálnost hranic ve středovýchodní a jihovýchodní Evropě v období let 1001–2001

Zdroj: GURŇÁK, D., 2003

V již zmíněném článku „Vývoj stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy z aspektu zmeny rozlohy územia a počtu štátov“ z roku 2004 se autoři snaží hodnotit z politicko-geografického hlediska vývoj politické mapy v již jimi dobře známém prostoru středovýchodní a jihovýchodní Evropy. Konkrétně se zaměřují na dva z aspektů územního vývoje států – sledování vývoje rozlohy států (viz obr. č. 1) a sledování

¹⁶ GURŇÁK, D. (2003): Fenomén stability hraníc v priestore stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy, Geografické aspekty stredoevropského prostoru, MU Brno, s. 21–25

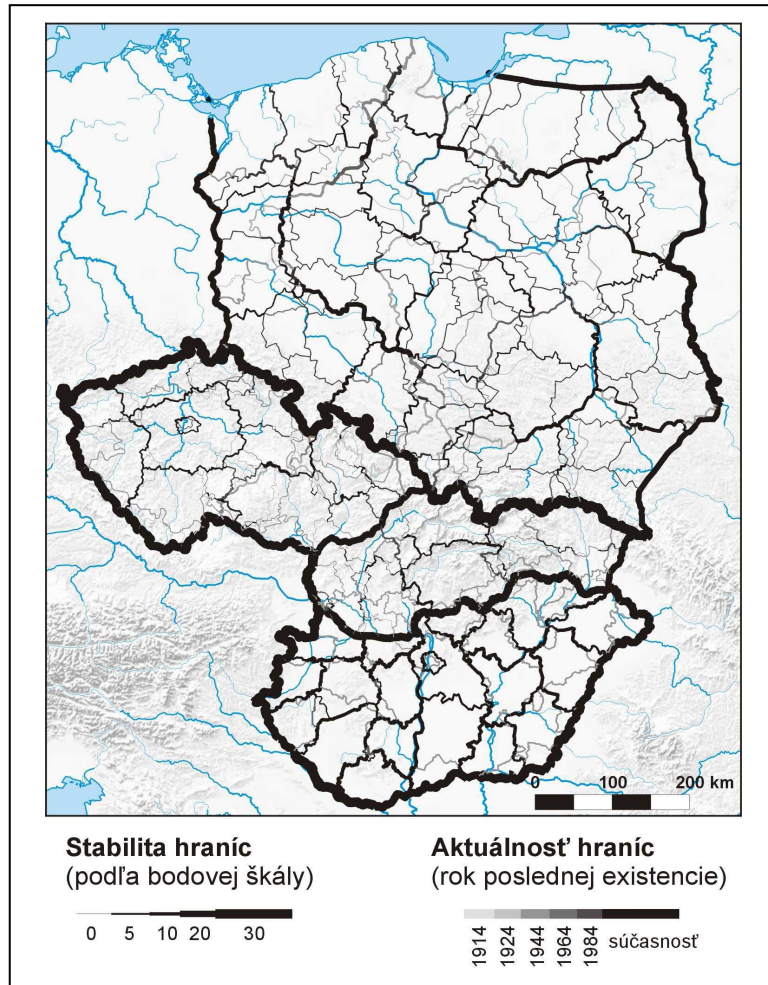
vývoje počtu států na daném území.¹⁷ Práce s názvem „Kontinuita a diskontinuita politických hranic vo vybraných krajinách strednej Európy v 20. storočí“ z roku 2006 se zaměřuje na studium stability státních a administrativních hranic v rámci států Visegrádské čtyřky, tj. České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Dále se zmiňuje a také řeší problematiku vnitrostátních administrativních hranic a při té příležitosti uvažuje, že stejně jako průběh státních hranic vyjadřuje určitým způsobem sílu mezinárodního postavení státu, tak průběh vnitrostátních hranic odráží svým způsobem vnitropolitické poměry státu. Podstata práce spočívala ve zmapování průběhu hranic států, či jejich autonomních celků a vyšších územních celků (žup, vojvodství, krajů, provincií apod.) v jednotlivých letech. Vzájemným překrytím všech zmapovaných hranic získali na sledovaném území 2000 hraničních úseků. Vzhledem k tomu, že zpracovali příslušnost všech územních jednotek vyčleněných těmito hraničními úseky k jednotlivým státům a jejich administrativním jednotkám, bylo možné následně analyzovat stabilitu a aktuálnost jednotlivých hraničních úseků (viz obr. č. 3).¹⁸ Výzkumu stability a proměnlivosti státních hranic v Evropě se věnoval také např. polský geograf Józef Barbag ve svém díle „Geografia polityczna ogólna“ z roku 1987. Metoda jeho výzkumu byla stejná jako v případě Gurňáka a byla aplikována v období let 1914–1960 s průřezovými roky 1914, 1925 a 1960. Výsledky porovnával s fyzicko-geografickou mapou a poté taky s etnickou mapou kontinentu.¹⁹

---

¹⁷ GURŇÁK, D. (2004): Vývoj stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy z aspektu zmeny rozlohy územia a počtu štátov, Geografické informácie 8 Stredoeurópsky priestor, UKF Nitra, s. 446–451

¹⁸ GURŇÁK, D. (2006): Kontinuita a diskontinuita politických hraníc vo vybraných krajinách strednej Európy v 20. storočí, Geografická revue, roč. 2, č. 2, UMB Banská Bystrica, s. 604–616

¹⁹ BARBAG, J. (1987): Geografia polityczna ogólna

Obr. č. 3: Stabilita politických a administratívnych hraníc na súčasnom území Polska, Česka, Slovenska a Maďarska za období let 1914–2004

Zdroj: GURŇÁK, D., 2006

4.4 Teorie – užší kontext (vnitrostátní hranice)

Jak již bylo zmíněno, Daniel Gurňák se věnoval také vnitrostátnímu členění, kde své poznatky a metodiku aplikoval nejčastěji na území Slovenska. Např. článek „Fenoménu stability hraníc vo vývoji administratívneho členenia Slovenska“ z roku 2000 se snaží poskytnout trochu netradiční přístup k hodnocení problematiky vytváření vyšších administrativních celků na Slovensku. Autor se snažil poukázat na hlavní tendence vývoje administrativního členění z aspektu stability hranic. Základem prezentovaného přístupu bylo využití metod historické geografie. V samotné metodice pak bylo klíčové sledování průběhu hranic jednotlivých územních celků (žup, případně krajů) ve vymezeném časovém období, konkrétně v letech 1920–2000. V rámci tohoto období

bylo vymezeno 6 základních modelů administrativního členění na vyšší administrativní celky. Poté byl mapován okamžitý stav krajských, resp. župních hranic ve vybraných letech. Z takto získaných hraničních linií byla metodou superpozice vytvořena mapa stability hranic vyšších administrativních celků na Slovensku. Mimo hodnocení stability vyšších administrativních celků na Slovensku byly výsledky také komparovány s „přírodními“ hranicemi (viz obr. č. 4).²⁰ V jiném článku „Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí“ z roku 2002 se Daniel Gurňák zabývá fenoménem územní stability nižšího administrativního členění Slovenska ve 20. století. Výzkum byl konkrétně aplikován na hierarchické úrovni okresů. Cílem článku bylo přispět novým úhlem pohledu na problematiku územní identity a kontinuity formování administrativních struktur. Základem výzkumu bylo zmapování vývoje okresního členění území Slovenska v letech 1901–2000. Byly zahrnuty všechny změny okresního členění současného území Slovenska v daném časovém období. Při sumarizování dat se autor zaměřil zejména na zmapování počtu změn okresní příslušnosti a časovou dobu trvání příslušnosti k danému okresu. Získaná data byla analyzována a komparována s aktuálním administrativním členěním Slovenska. Na jedné straně byla hodnocena dynamika vývoje členění nižších administrativních celků, zejména aspekt stability, resp. nestability administrativního členění, na druhé straně byla hodnocena stacionární složka tohoto procesu, zejména aspekt dominance okresních center, který můžeme v podstatě ztotožnit i s principem kontinuity.²¹ Článek Daniela Gurňáka a Viliama Lauka „Stabilita územno-správného členenia Slovenska v 20. storočí a jej regionálne dimenzie“ z roku 2007 podobně jako předchozí článek analyzuje stabilitu územně-správního členění Slovenska ve 20. století. Cílem příspěvku bylo na základě analýzy jednotlivých administrativních členění Slovenska vyčlenit na jedné straně území poměrně stabilní a na straně druhé území málo stabilní, které v minulosti často měnili svou příslušnost k větším územním celkům. Metodika byla v první fázi výzkumu velmi podobná těm, které jsou popsány ve dvou předcházejících pracích. Základem tedy bylo sledování průběhu hranic a území jednotlivých územních celků (žup, případně krajů) ve vymezeném časovém období. Zmapované administrativní členění bylo poté vyhodnoceno metodou superpozice. Tímto způsobem byla zmapována jednak stabilita a aktuálnost administrativních hranic, jednak převládající územní příslušnost jednotlivých

---

²⁰ GURŇÁK, D. (2000): Fenomén stability hraníc vo vývoji administratívneho členenia Slovenska, Geografické štúdie 7, UKF Nitra, s. 83–88

²¹ GURŇÁK, D. (2002): Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí, Geografické informácie 7 – I. diel., UKF Nitra, s. 80–87

regionů ke konkrétním vyšším administrativním celkům. Stabilita hranic byla vyjadřována délkou existence daného hraničního úseku v letech, aktuálnost hranice dobou, před kterou daný hraniční úsek naposledy existoval. Převládající územní příslušnost jednotlivých regionů ke konkrétním vyšším administrativním celkům byla vyjadřována relativním podílem na celkové době existování vyšších administrativních celků na Slovensku. Pro doplnění celkového obrazu byla vyhodnocena i centra vyšších administrativních celků, kde autoři sledovali dobu existence ve funkci sídel vyšších administrativních celků v letech (viz obr. č. 5). Z hlediska hodnocení stability administrativního členění je nutné sledovat také dynamiku jeho vývoje. Z tohoto aspektu se autoři zaměřili na dva parametry – počet různých vyšších administrativních celků, které se na konkrétním území vystřídaly (viz obr. č. 6) a počet přesunů konkrétního území mezi jednotlivými různými vyššími administrativními celky (viz obr. č. 7). I když se na první pohled může zdát, že tyto dva parametry jsou v podstatě duplicitní, není tomu tak, jak prokázaly výsledky výzkumu. Samozřejmě platí, že v případě vysokého počtu různých vyšších administrativních celků musí zákonitě docházet i k vyššímu počtu změn mezi různými vyššími administrativními celky, naopak už tento vztah neplatí. Např. i jen mezi dvěma různými vyššími administrativními celky může opakovaně docházet (a i v konkrétních případech docházelo) k vyššímu počtu opakovaných výměn území. Proto autoři přistoupili při hodnocení celkové stability administrativního členění Slovenska i ke kumulativnímu parametru vyjadřujícímu počet různých vyšších administrativních celků a počet změn mezi různými vyššími administrativními celky na daném území (viz obr. č. 8).²² Daniel Gurňák a Viliam Lauko spolupracovali také na díle s názvem „Luknišovo regionálne členenia Slovenska a stabilita územno-správneho členenia Slovenska v 20. storočí“ z roku 2008. V první části výzkumu se zabývali stabilitou územně-správního členění Slovenska ve 20. století, které s menšími úpravami v podstatě převzali ze svého článku z roku 2007. V další části pak porovnávali Luknišovo regionální členění Slovenska z hlediska jeho racionálního rozvoje právě se stabilitou územně-správního členění Slovenska ve 20. století.²³ Lukniš ve svém členění Slovenska, které uveřejnil v roce

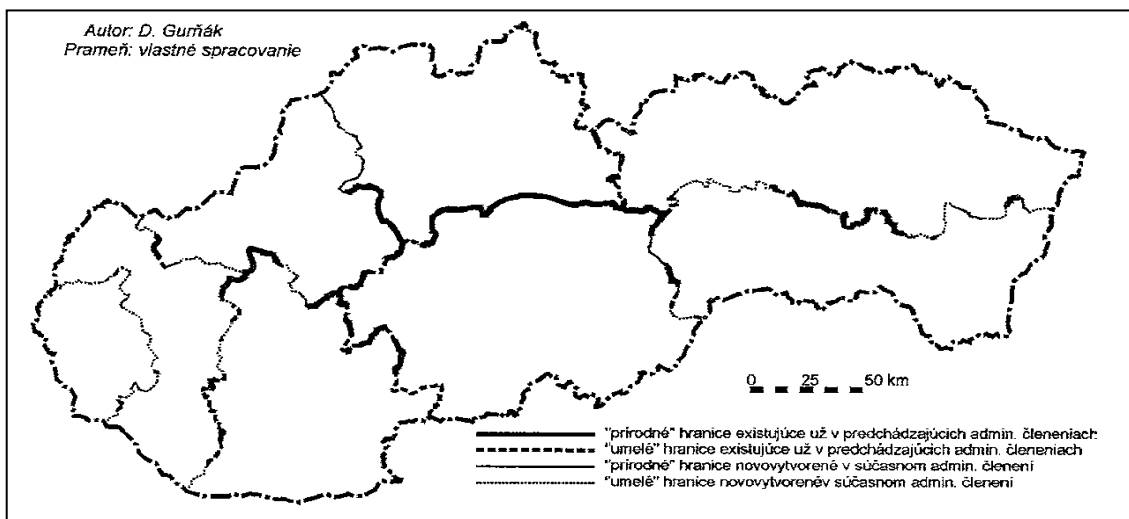
---

²² GURŇÁK, D., LAUKO, V. (2007): Stabilita územno-správneho členenia Slovenska v 20. storočí a jej regionálne dimenzie, Česká geografie v evropském prostoru, JU České Budějovice, s. 570–579

²³ GURŇÁK, D., LAUKO, V. (2008): Luknišovo regionálne členenie Slovenska a stabilita územnosprávneho členenia Slovenska v 20. storočí, AFRNUC – č. 50, UK Bratislava, s. 145– 154

1985 v Geografickém časopise²⁴, vycházel především z určení jeho jádrových prostor. Ty mají mít primárně, přírodou dané předpoklady pro větší koncentraci rozhodujících ekonomických aktivit obyvatelstva a pro rozvoj městských center nad 100 000 obyvatel. Jádrové prostory regionů podle Lukniša představují lidnaté a dopravně lehkou propustné široké sníženiny. Zatímco hranice regionů viděl po horských bariérách, které představují prostory s nízkým primárním a sekundárním potenciálem pro využití.²⁵ Po analýze stability územně-správního členění Slovenska ve 20. století byla do určité míry eliminována proměnlivost tohoto členění. Jak již bylo avizováno tak klíčovým bodem této práce byla analýza, která spočívala v komparaci dvou uvedených členění (viz obr. č. 9).

Je potřeba také zmínit, že tato práce vychází z přístupu Daniela Gurňáka, i proto, že v závěru se budou dílčí poznatky získané na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje porovnávat právě s jeho výsledky.

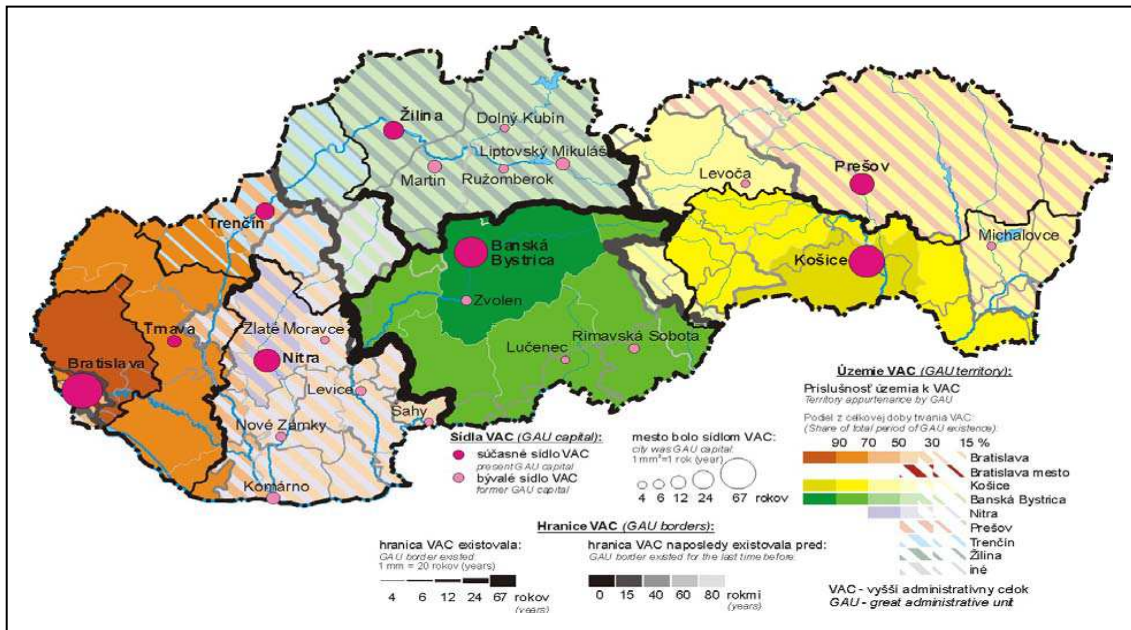

Obr. č. 4: Stabilita hranic současných vyšších administrativních celků na Slovensku

Zdroj: GURŇÁK, D., 2000

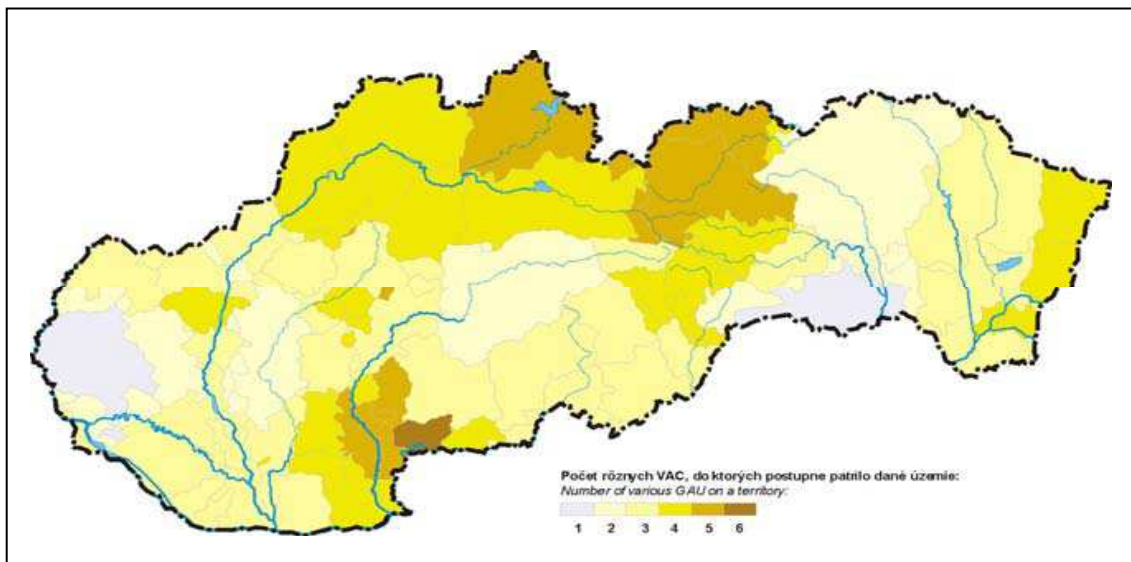
²⁴ LUKNIŠ, M. (1985): Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja, Geografický časopis, roč. 37, č. 2-3, str. 137

²⁵ Tamtéž

Obr. č. 5: Stabilita administratívneho členění Slovenska v letech 1919–2005

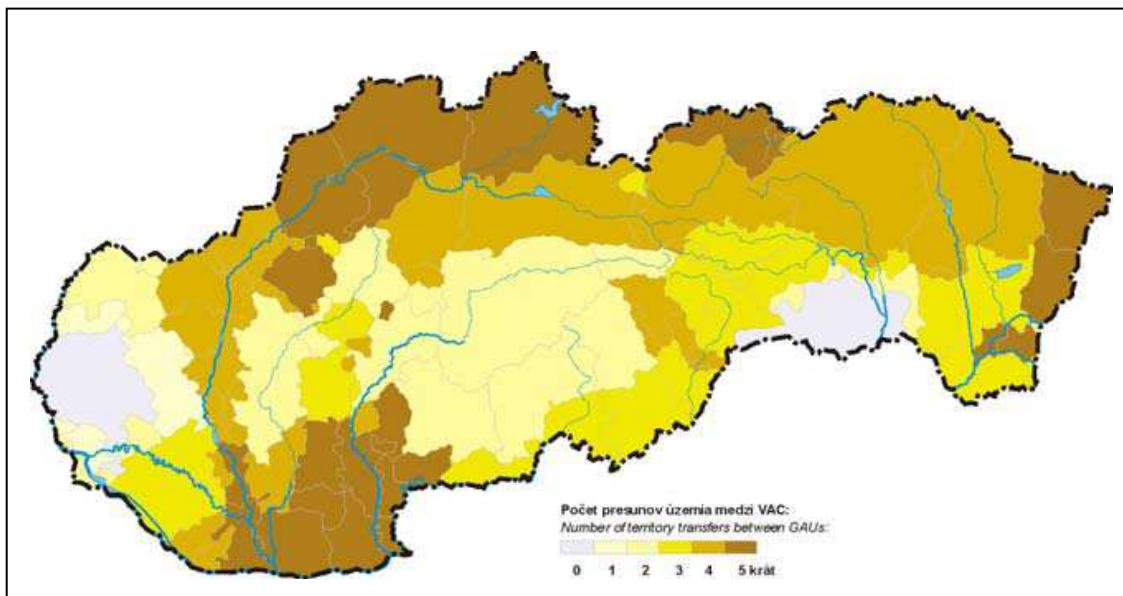
Zdroj: GURŇÁK, D., LAUKO, V., 2007

Obr. č. 6: Střídání různých administratívnych celků na Slovensku v letech 1919–2005

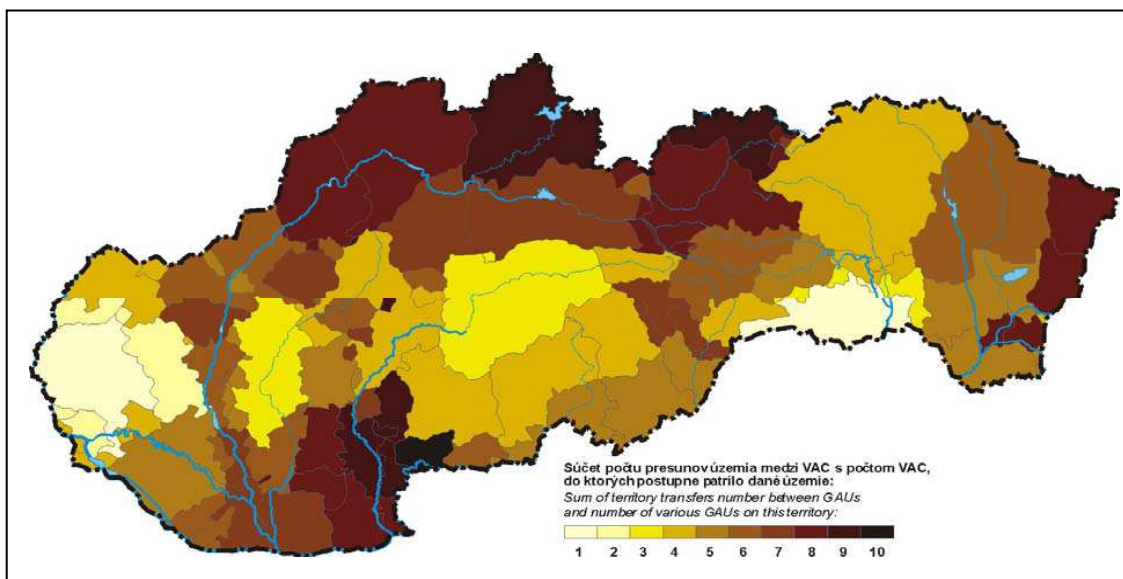
Zdroj: GURŇÁK, D., LAUKO, V., 2007

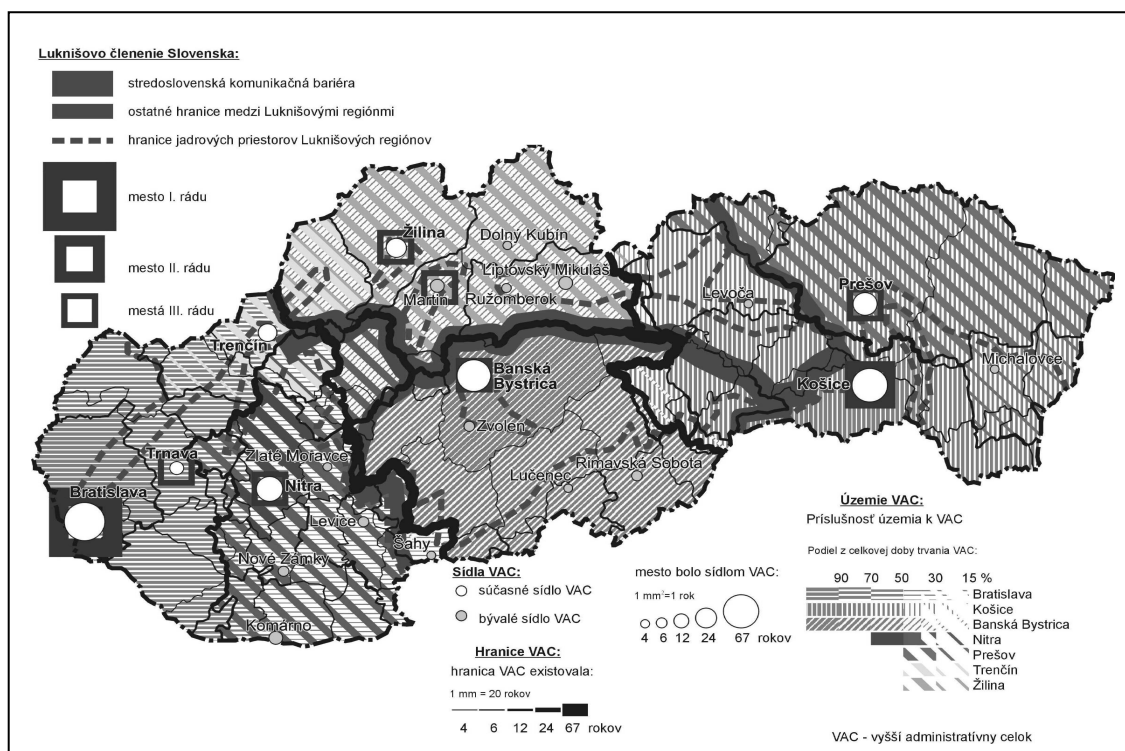
Obr. č. 7: Přesuny území mezi administrativními celky na Slovensku v letech 1919–2005

Zdroj: GURŇÁK, D., LAUKO, V., 2007

Obr. č. 8: Teritoriální aspekt stability administrativního členění Slovenska 1919–2005

Zdroj: GURŇÁK, D., LAUKO, V., 2007

Obr. č. 9: Porovnaní stability územně-správního členění Slovenska ve 20. st. a Luknišova regionálního členění

Zdroj: GURŇÁK, D., LAUKO, V., 2008

4.5 Přehled sekundární literatury

Zkoumanou problematikou se zabývali i jiní autoři, nutno však dodat, že pouze okrajově. Stabilitě administrativního členění a hranic se částečně věnuje Bezák v dílech „Priestorová organizácia spoločnosti a územno-správne členenie štátu“ z roku 1997 a „Vývoj predstáv o regionálnom členení Slovenska (od Jána Kollára k Michalovi Luknišovi)“ z roku 1996, kde mj. podrobne približuje různé alternativní návrhy členění Slovenska v 19. a 20. století. Stabilita administrativního členění a hranic bývá také zmiňovaná v dílech, které se zabývají územně-správním členěním příp. vymežováním administrativních hranic. Např. Slavík v díle „Vývoj územnosprávneho usporiadania Slovenska do roku 1990“ z roku 1997 sledoval regionální celky od středověku až po současnost. Územně-správním členěním a potažmo stabilitou se zabýval také Bašovský v díle „Administratívno-správne členenie Slovenska: vedecká realita a prax“ z roku

1997. Z českých autorů se v dílech zabývajících se správním členěním a v nich částečně také stabilitou administrativního členění věnovali např. Trávníček v díle „Přehled územního vývoje našeho státu“ z roku 1984 nebo Malík v díle „Poznátky o územněsprávním členění státních teritorií s doporučením pro Českou republiku“ z roku 1998. Hranicemi se pak zabývá Baar ve své práci z roku 1995 „Administrative Frontiers as Lines of Tension among States and Regions“. Polský geograf Kosmala se zaobíral problematikou stability státních hranic ve střední Evropě v dílech z roku 1993 „Zmiany granic politycznych w Europie środkowej w okresie ostatnich sto lat“ a z roku 1999 „Stabilność granic politycznych w Europie środkowej i Wschodniej w XX. wieku“. Problematiku hranic příp. stabilitu administrativního členění zmiňují také obecná díla týkající se politické geografie, např. práce Barbaga z roku 1987 „Geografia polityczna ogólna“ nebo Ištokova práce z roku 2003 „Politická geografia a geopolitika“.

5 Vývoj územní organizace veřejné správy na území České republiky v letech 1848–2010

5.1 Vývoj územní veřejné správy v letech 1848–1918

Počátky samotného procesu vytváření základů moderní státní správy můžeme hledat již v období osvícenství. Tomu předcházela na našem území dlouhá éra existence tzv. patrimoniální (vrchnostenské) správy, během níž byla správa vykonávána pozemkovými vrchnostmi v rámci hranic jejich panství. Pro tohle období bylo charakteristické spojení soudních záležitostí s činnostmi správní povahy. K podstatným změnám v oblasti správy dochází až se zavedením absolutistických forem vlády po roce 1620. Právě v době panovnické absolutismu byl postupně formován hierarchicky uspořádaný a poměrně výkonný státní aparát, který podléhal výlučně do pravomoci jednotlivých panovníků.

V průběhu druhé poloviny 18. století Marie Terezie (vl. 1740–1780) postátnila jak zemskou, tak krajskou správu. V reformních zásadách do této oblasti potom pokračoval i její syn Josef II. (vl. 1780–1790), jejichž výsledkem bylo podrobení státnímu dozoru i nejnižší instance veřejné správy. V této době existovalo v Čechách 16 krajů (Berounský, Boleslavský, Budějovický, Bydžovský, Čáslavský, Hradecký, Chrudimský, Klatovský, Kouřimský, Litoměřický, Loketský, Plzeňský, Prácheňský, Rakovnický, Tábořský, Žatecký), zvláštní postavení měla Praha, na Moravě a ve Slezsku existovalo 8 krajů (Brněnský, Hradištský, Jihlavský, Olomoucký, Přerovský, Znojemský; knížectví Opavské a Těšínské), celkem tedy bylo členěno území dnešní ČR na 24 krajů a Prahu. Podle konskripce duší bylo v roce 1762 v českých zemích 347 měst, 473 městysů a 14 312 vesnic.²⁶

Modernizace administrativní struktury vyvrcholila v roce 1848, kdy v důsledku zrušení poddanství ztratil své opodstatnění dosavadní správní systém na územně nejnižším stupni, na němž veřejnou správu vykonávaly patrimoniální (vrchnostenské) úřady nebo magistráty.²⁷ Patrimoniální (vrchnostenské) úřady byly nejnižším správním mezičlánkem. Jejich územní působnost se vztahovala k majetku vrchnosti (případně církve). Ten se ze správního hlediska členil na panství a statky. Panstvím se nejčastěji

²⁶ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 9

²⁷ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 30

nazývaly rozsáhlejší celky s větším počtem vesnic a zpravidla zahrnovalo městečko nebo město. Statek býval menší majetkovou jednotkou s jednou nebo několika vesnicemi.²⁸

Organizace veřejné správy, tak jak byla vytvořena ve zmíněném období, se poté stala základem pro novou strukturu nejvyšších správních orgánů po roce 1848.

Nová organizace postátněné veřejné správy vstoupila v platnost 1. ledna 1850 (viz tabulka č. 1). Do té doby ji vykonávaly nadále patrimoniální úřady, ovšem na státní útraty. Právním podkladem nové organizace veřejné správy se stalo císařské nařízení č. 295/1849 říšského zákoníku z 26. června 1849, podle kterého na čele jednotlivých korunních zemí stál místodržitel, země se dělily na kraje v čele s krajským prezidentem a ty dále na nejnižší správní jednotky okresy v čele s okresními hejtmany.²⁹

Politické okresy se skládaly většinou ze dvou až tří soudních okresů. Tím pádem byla oddělena správa politická a soudní což byl také hlavní účel, který předcházal vytvoření tohoto členění. Politické a soudní okresy jsou zároveň prvními územními jednotkami větší než obec a menší než kraj, které byly vytvořeny na základě předem stanovených ukazatelů, na rozdíl od panství a statků, které byly utvářeny převážně na základě majetkových změn.

V poreformní době se tedy naše území členilo na Čechy, Moravu a Slezsko (pouze v letech 1860–1861 bylo Slezsko na přechodnou dobu spojeno s Moravou). Čechy byly rozděleny do osmi krajů a do 80 politických okresů (včetně Prahy), z nichž v každém bylo vytvořeno okresní hejtmanství. Morava se dělila na dva kraje a 25 okresních hejtmanství a Slezsko tvořilo jeden kraj se sedmi okresními hejtmanstvími.³⁰

Tvůrcem popsané soustavy státní správy byl ministr vnitra František Stadion avšak jeho organizace vytvořená pod vlivem a nátlakem revolučních událostí přestala záhy vyhovovat záměrům vlády usilující o obnovení absolutismu. V červenci 1849 Stadionova vedení resortu vystřídal Alexandr Bach, který ve svém projevu 31. července 1849 zdůrazňoval, že politické okresy musí být většího rozměru, protože jen tehdy mohou být životaschopnou reprezentací.³¹

---

²⁸ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost, s. 273

²⁹ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 30

³⁰ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost, s. 273

³¹ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 32

Tabulka č. 1: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1850–1855

Země, kraj	Výměra v km ²	Okresní hejtmanství	Soudní okresy	Katastrální- místní obce	Města	Městysy	Vesnice
České země	79 339	112	310	11 925	435	423	15 796
Čechy	51 959	80	210	8 920	318	273	12 105
Praha	12	1	–	1	1	–	–
Pražský	6 197	8	24	1 069	31	24	1 309
Pardubický	7 504	11	27	1 401	37	55	1 843
Jičínský	8 120	16	39	1 393	52	40	2 084
Českolipský	4 178	10	24	688	37	11	1 035
Chebský	7 429	12	34	1 351	77	12	1 535
Plzeňský	9 346	13	31	1 714	37	45	2 003
Budějovický	9 173	9	31	1 303	46	50	2 296
Morava	22 230	25	78	2 431	90	181	3 029
Brněnský	11 544	12	38	1 196	36	123	1 626
Olomoucký	10 686	13	40	1 235	54	58	1 403
Slezsko	5 150	7	22	574	27	5	662

Zdroj: RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, upraveno

Již tzv. silvestrovskými patenty z 31. 12. 1851 došlo k opětovnému spojení okresních soudů a okresních hejtmanství a faktickému vzniku tzv. smíšených okresů, třebaže vlastní reorganizace státní správy byla provedena až v roce 1855. Což znamenalo sloučení výkonu soudnictví se správou. V čele smíšených okresních úřadů stáli okresní představení.³² V Čechách byl počet smíšených okresních úřadů v této době rozšířen na 208, na Moravu na 77 a ve Slezsku na 23.³³

Správní reformou z roku 1855 byly také krajské vlády nahrazeny znovu krajskými úřady, jejichž počet byl v Čechách rozšířen na 13 a Prahu a na Moravě na 6; Slezsko nebylo na kraje rozděleno (viz tabulka č. 2). Do čela krajských úřadů, které byly podrobeny pravomoci místodržitelů, jmenoval císař krajského představeného.³⁴ Koncem padesátých let se ovšem krajské úřady začínaly stále více jevit jako nadbytečné, jako zbytečný mezičlánek mezi okresními úřady a úřady zemskými. Z toho důvodu byly 5. června 1860 s platností od 15. listopadu toho roku na Moravě zrušeny. Jejich dosavadní úkoly byly přeneseny zčásti na okresní úřady a zčásti na samotná místodržitelství. Tato opatření se ovšem netýkala soudních krajů, které nadále zůstaly. Vývoj na Moravě tak o dva roky předběhl vývoj v Čechách, kde k jejich likvidaci začalo docházet až v roce

³² MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 6

³³ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 10

³⁴ Tamtéž

1862 a zcela zanikly až v roce 1868.³⁵ Další významná změna z roku 1855 se týkala místodržitelství. Ta zůstala zachována pouze ve větších zemích, kdežto pro Slezsko byla zřízena zemská vláda v Opavě v čele se zemským prezidentem. Zemská vláda zde vykonávala i působnost krajského úřadu.³⁶

Stále však přetrvávalo sloučení soudní a správní moci na nejnižším stupni správní organizace. Teprve na základě prosincové ústavy z roku 1867 byla definitivně oddělena soudní správa od výkonu správy politické. Zákonem č. 44/1868 ř. z. byla zavedena trojinstančnost státních správ (okres, země, stát). Tímto zákonem bylo, namísto smíšených okresních úřadů jako první instance, zřízeno okresní hejtmanství, v jehož čele stál okresní hejtman, a správní obvod, který mu podléhal, se označoval jako politický okres. V roce 1868 bylo v Čechách zřízeno 89 těchto politických okresů, na Moravě 30 a ve Slezsku 7. Uvedený počet však nebyl konečný, neboť s růstem počtu obyvatel zemí se zvyšoval i počet okresů. Na počátku 20. století tak bylo v Čechách 98, na Moravě 34 a ve Slezsku 8 okresů. Toto uspořádání převzala i nově vytvořená Československá republika v roce 1918.³⁷

---

³⁵ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 40

³⁶ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost, s. 275

³⁷ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 11

Tabulka č. 2: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1855–1867

Země, kraj	Výměra v km ²	Smíšené okresní úřady	Katastrální- místní obce	Města	Městysy	Vesnice
České země	79 277	308	12 639	470	420	15 970
Čechy	51 959	208	8 920	355	223	12 274
Hlavní město Praha	12	1	1	1	–	–
Praha	5 850	20	996	26	32	1 274
Tábor	4 633	16	825	29	31	1 321
Čáslav	3 948	14	794	19	35	1 015
Chrudim	3 357	12	571	25	10	801
Hradec Králové	2 967	13	522	24	17	759
Jičín	2 977	16	515	25	7	708
Boleslav	3 587	17	523	29	7	938
Litoměřice	3 159	19	614	32	12	880
Žatec	3 160	15	605	36	3	661
Cheb	4 365	19	752	43	9	883
Píseň	4 950	18	928	35	11	1 059
Písek	4 455	13	796	19	19	1 001
Budějovice	4 539	15	478	12	30	974
Morava	22 196	77	3 145	89	191	3 027
Jihlava	3 090	8	562	10	30	545
Znojmo	3 073	9	388	7	42	345
Brno	4 753	18	737	16	54	684
Olomouc	4 351	17	682	20	26	732
Hradiště	3 741	12	419	17	28	381
Nový Jičín	3 188	13	357	19	11	340
Slezsko	5 122	23	574	26	6	669

Zdroj: RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, upraveno

Stadionova ústava z března 1849 obsahovala rovněž zavedení místní samosprávy. Prakticky současně s ní bylo vydáno prozatímní obecní zřízení (17. března 1849, č. 170 ř. z.), v jehož úvodu bylo stanoveno, že „základem svobodného státu je svobodná obec“. Institut obec byl pojímán široce, vzhledem k tomu, že se rozlišovaly obce místní a tzv. obce vyššího druhu tj. okresní a krajské. Jejich působnost byla rozčleňována na přirozenou a přenesenou. Přirozená působnost obsahovala vše, co se týkalo zájmů obce a mohlo být provedeno v jejich hranicích. Přenesená působnost spočívala v obstarávání určitých veřejných záležitostí, jež obcím mohl svěřit (a také odejmout) stát.³⁸ I když uvedený prozatímní obecní řád rozlišoval tři druhy obcí, podrobně upravoval pouze místní obce. Okresní a krajské obce měly být upraveny ve zvláštním zákoně. Místní obce tvořily vesměs katastrální obce, které byly zřízeny josefínskými reformami pro

³⁸ MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 7

berní účely. Místní obce příslušného politického okresu tvořily okresní obce a krajské obce byly zase souhrnem všech okresních obcí v jednom politickém kraji a shodovaly se s obvody podkrajských a krajských úřadů.³⁹

Je třeba se rovněž zmínit o problematice statutárních měst. V již zmíněném obecním zákoně č. 170/1849 ř. z. je řečeno, že některá města obdrží zvláštní statuty a nebudou se řídit obecním zřízením. Takovými městy byly zpočátku Praha, Liberec, Brno, Olomouc a Opava, jako sídla budoucích krajských vlád, a dostaly hned roku 1850 vlastní obecní zřízení. Jiná města o udělení statutu mohla požádat, ale tehdy to žádné město neučinilo. Tato organizace samosprávy byla zachována v této podobě až do vzniku Československé republiky.⁴⁰

5.2 Vývoj územní veřejné správy v letech 1918–1945

Po vzniku samostatného Československa byly i nadále ponechány v platnosti rakouské právní předpisy na území českých zemí (resp. uherské na Slovensku a na Podkarpatské Rusi) a to díky tzv. recepčnímu zákonu (zákon č. 11/1918 Sb. z. a n.). Tím také zůstala zachována kontinuita s právním řádem a veřejnou správou Rakousko-Uherska. V praxi to znamenalo, že nedošlo k žádným změnám v organizaci politické správy.⁴¹ Změnily se pouze názvy úřadů. První instance byla přejmenována na „úřad okresní správy politické“, v čele s okresním hejtmanem. V literatuře a v právních normách byl často také označován jako „politický úřad I. stolice“, „politický okresní úřad“, „politická správa I. stolice“ nebo „správní úřad I. stolice“. Druhou instancí zůstala v Čechách a na Moravě místodržitelství a ve Slezsku zemská vláda, přejmenovaná na „úřady zemské správy politické“ v čele se zemským prezidentem.⁴²

V poválečném období byla přijata definitivní ústava ČSR spolu se župním zákonem 29. února 1920. Základní ideou župního zákona bylo odstranění dvojkolejnosti správy, tj. na jedné straně státní správy a na druhé straně územní samosprávy. V účinnost vstoupil tzv. župní zákon pouze na Slovensku k 1. lednu 1923, v českých zemích nikdy nevstoupil v platnost.⁴³ Realizace župního zákona na Slovensku ovšem velmi

---

³⁹ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 48

⁴⁰ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 59

⁴¹ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 12

⁴² SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 151

⁴³ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost, s. 351

zkomplikovala organizaci veřejné správy, protože byly vytvořeny tři různé systémy: na Slovensku, na Podkarpatské Rusi a v českých zemích. Z toho důvodu se musela provést správní reforma, která by na území Československé republiky vytvořila jednotný správní systém.⁴⁴ Proto byl v roce 1926 vypracován návrh správní reformy, který představoval zcela novou koncepci místní správy. Po bouřlivých diskuzích byl tento návrh v červenci 1927 schválen jako zákon č. 125/1927 Sb. o organizaci politické správy (vlastní reforma vstoupila v účinnost 1. prosince 1928).⁴⁵ Základem administrativního rozdělení republiky se staly země. Země Česká jako nová správní jednotka se shodovala s dřívějším obvodem Čech, původní Morava a Slezsko byly spojeny v zemi Moravskoslezskou, dalšími zeměmi byla Slovenská a Podkarpatoruská. Zemi spravoval zemský úřad v čele se zemským prezidentem a zemské zastupitelstvo. Nižšími správními jednotkami se staly okresy, v jejichž čele stanul okresní hejtman.⁴⁶ Obvody okresních úřadů se v českých zemích shodovaly s obvody okresních správ politických. V Čechách byly 103 okresní úřady a v zemi Moravskoslezské 45 okresních úřadů.⁴⁷ Tímto způsobem fungovala veřejná správa až do konce první republiky.

V období tzv. druhé republiky následovala ztráta velké části státního území. Po přijetí tzv. zmocňovacího zákona (zákon č. 330/1938 Sb. z. a n.) začala v prosinci 1938 postupná likvidace dosavadní státní správy a samosprávy. Nově vytvořenému Protektorátu Čechy a Morava byla formálně přiznána autonomie, kterou však musel vykonávat v souladu se zájmy Německa.⁴⁸ Postupem času získávají protektorátní orgány faktickou kontrolu nad veškerou správou a také dochází k rozpuštění samospráv. Protektorátní správa se stala plně závislou na okupačních úřadech na všech úrovních. Jmenováním Reinharda Heydricha zastupujícím říšským protektorem začínají být odstraňovány všechny pozůstatky autonomie. Hlavním cílem těchto zásahů bylo splnutí zbytku českých zemí s územím říše.⁴⁹

---

⁴⁴ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 291

⁴⁵ MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 17

⁴⁶ SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, s. 310

⁴⁷ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost, s. 352

⁴⁸ MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 21

⁴⁹ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 13

5.3 Vývoj územní veřejné správy v letech 1945–1989

Už během války se začínalo ukazovat, že zřejmě navázat na předválečnou podobu Československa a pokračovat v ní nebude možné. Tehdy se také objevuje myšlenka obnovit tradici národních výborů, která se díky ústavnímu dekretu č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a Prozatímním národním shromážděním stala skutečností. Na našem území se tedy začaly ustavovat národní výbory jako orgány státní správy na místní, okresní a zemské úrovni.⁵⁰ Právně i fakticky to znamenalo zachování rozlišování státní správy a samosprávy, ačkoli obě složky byly vykonávány jedním orgánem.⁵¹ Postavení národních výborů bylo také potvrzeno v Ústavě 9. května (zákon č. 150/1948 Sb.). Rovněž tam bylo zakotveno krajské zřízení, avšak kraje a krajské národní výbory byly zřízeny až zákonem č. 280/1948 Sb., s účinností od 1. února 1949 tedy bylo území českých zemí rozděleno na 13 krajů a Prahu (viz tabulka č. 3). Postavení Prahy jako hlavního města bylo upraveno zákonem č. 76/1949 Sb. a Praha představovala samostatnou správní jednotku. Současně byly zrušeny země jakožto správní organizace.⁵²

Vytvoření krajů si také vyžádalo reorganizaci okresů. Došlo ke zrušení do té doby působících soudních okresů a tím pádem byla působnost soudů ztotožněna s okresy politickými. Tehdy se přestaly okresy dělit na soudní a politické. Změny se týkaly i samotné působnosti okresů. Jednalo se především o to, že okresy (a obce) musely náležet pouze do obvodu jednoho kraje a nesměly zasahovat do kraje jiného. Celkem bylo zřízeno 35 nových okresů a naproti tomu jich 11 bylo zrušeno.⁵³ České země byly tedy rozčleněny na území 192 okresů. To vše vymezilo vládní nařízení č. 3/1949 Sb. z 18. ledna 1949, o územní organizaci okresů v českých zemích.⁵⁴

---

⁵⁰ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 13

⁵¹ MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 25

⁵² RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 13

⁵³ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost, s. 447

⁵⁴ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 13

Tabulka č. 3: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1949–1959

Kraj	Výměra v km ²	Okresy	Obce 1. 1. 1955	Osady 1. 1. 1955
České republiky	78 862	192	10 877	16 087
Hlavní město Praha	172	1	1	64
Pražský	9 605	26	1 599	2 467
Českobudějovický	8 993	16	1 116	1 940
Plzeňský	7 843	15	1 186	1 617
Karlovarský	4 579	10	479	903
Ústecký	4 144	14	736	1 085
Liberecký	4 237	12	552	1 096
Hradecký	5 161	15	842	1 304
Pardubický	4 216	13	742	1 063
Jihlavský	6 621	14	1 018	1 335
Brněnský	7 432	19	924	1 100
Olomoucký	6 233	13	724	979
Gottwaldovský	5 106	12	514	546
Ostravský	4 520	12	444	588

Zdroj: RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, upraveno

Dalším významným mezníkem při správním členění státu byl zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu (účinný od 1. července 1960). Tímto zákonem byl v českých zemích výrazným způsobem snížen počet okresů na 76 (včetně Prahy) a počet krajů na 8 (včetně Prahy) (viz tabulka č. 4). Toto uspořádání se udrželo dalších třicet let.⁵⁵

Nově stanovená velikost krajů byla odůvodňována především tím, že jejich dosavadní rozměry neodpovídaly potřebám rozvoje hospodářství a záměru rozšířit působnost národních výborů při řízení ekonomiky. Ovšem nové rozdělení státu narušilo přirozené vazby uvnitř regionů, došlo k oslabení tradičních center (např. Olomouce, Zlína, Pardubic).⁵⁶ Rovněž negativně se k novému uspořádání správního členění vyjadřuje např. L. Jeleček⁵⁷ nebo Š. Mleziva podle kterého je největším problémem samotné vymezení okresů, které nerespektovalo trochu složitější spádové oblasti.⁵⁸

⁵⁵ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 14

⁵⁶ MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, s. 31

⁵⁷ JELEČEK, L. (2000): Územněsprávní reformy v Česku v letech 1848–2000, Geografické rozhledy, roč. 11, č. 5, s. 136-137

⁵⁸ MLEZIVA, Š. (1999): Dekoncentrace. Reforma veřejné správy, Moderní obec, roč. 5, č. 10, s. 27

Tabulka č. 4: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1960–1999

Kraj	Výměra v km ²	Počet okresů	Počet obcí k datu sčítání lidu			
			1961	1970	1980	1991
Česká republika	78 864	76	8 726	7 511	4 778	5 768
Hlavní město Praha	496	1	1	1	1	1
Středočeský	11 038	12	1 568	1 335	816	1 097
Jihočeský	11 345	8	1 275	917	403	663
Západočeský	10 873	10	965	796	394	569
Severočeský	7 777	10	803	702	452	454
Východočeský	11 240	11	1 465	1 287	959	1 027
Jihomoravský	15 027	14	1 692	1 591	1 310	1 354
Severomoravský	11 068	10	957	882	443	603

Zdroj: RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, upraveno

V roce 1968 byl přijat ústavní zákon č. 143/1968 Sb. o československé federaci. V platnost vstoupil k 1. 1. 1969 a znamenal vznik federace složené z dvou formálně svrchovaných států České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Nové federativní uspořádání státu se odrazilo i v postavení národních výborů, jejich činnost měla řídit a usměrňovat národní rada jako nejvyšší zastupitelský sbor republiky.⁵⁹

V listopadu 1971 usnesení vlády ČSR č. 283 schválilo návrh dlouhodobého vývoje osídlení ČSR, které obsahuje seznam 170 středisek obvodního významu, včetně Prahy a sídel jednotlivých krajských národních výborů, a 855 středisek místního významu. Toto vládní usnesení se mělo stát úředním podkladem konečného řešení budoucí organizace územní správy. K tomu ovšem nedošlo, protože slibný postup prací a vládní podpora projektu se zastavily a tím zanikla naděje na racionální systém územněsprávního uspořádání.⁶⁰

5.4 Vývoj územní veřejné správy po roce 1989

Po pádu komunistického režimu v listopadu 1989 došlo ke změnám v územní veřejné správě. Po více než pětadvaceti letech byla k 23. listopadu 1990 ukončena existence národních výborů. Toto opatření se týkalo všech úrovní. V praxi tato změna znamenala zrušení krajských národních výborů, které nebyly nahrazeny novým

⁵⁹ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 14

⁶⁰ MALÍK, Z. (1998): Poznatky o územněsprávním členění státních teritorií s doporučením pro ČR, Brno, s. 15

orgánem, zatímco okresní národní výbory byly pouze transformovány na okresní úřady (zákon č. 425/1990 Sb.).⁶¹

I když krajské národní výbory byly zrušeny, tak kraje jako územní jednotky zůstaly nadále zachovány. Beze změny byly rovněž převzaty okresy, kde však došlo v devadesátých letech k jedné významnější změně a sice obnovení okresu Jeseník k 1. lednu 1996 (zákon č. 108/1995 Sb.). Jinak docházelo pouze k přesunům několika málo obcí mezi sousedními okresy.⁶²

Podobným procesem jako okresní národní výbory prošly místní národní výbory, které byly nahrazeny obecními (městskými) úřady (zákon č. 367/1990 Sb. o obcích). Zmíněným zákonem tak prakticky byla obnovena samosprávná působnost obcí.⁶³

Velmi významnou událostí v našich dějinách byl vznik samostatné České republiky. Stalo se tak 1. ledna 1993, tímto dnem nabyla účinnosti Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.). V sedmé hlavě Ústavy byly základním územním samosprávným celkem prohlášeny obce a vyššími územními samosprávnými celky pak kraje. Vyšší územní samosprávné celky však byly zřízeny až ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., na který navazoval zákon o krajích. Po přijetí tohoto ústavního zákona na jehož základě bylo na území České republiky vytvořeno 14 krajů byla ukončena činnost okresních úřadů. Jejich činnost byla ukončena k 31. prosinci 2002 (zákon č. 320/2002 Sb.).⁶⁴ Nahrazeny byly novými správními obvody obcí s rozšířenou působností (někdy nazývané jako malé okresy; těch je celkem 205), to vše s účinností od 1. 1. 2003 (viz tabulka č. 5). Po ukončení činnosti okresních úřadů byla významná část jejich kompetencí přenesena právě na tyto obce s rozšířenou působností.⁶⁵

Je však potřeba zdůraznit, že okresy jako územní jednotky nebyly zrušeny. Patří i nadále spolu s obcemi k základnímu územnímu členění státu. Lze je tedy používat dále k identifikaci příslušnosti jednotlivých sídelních lokalit. Územím okresů má svoji územní působnost vymezena řada specializovaných orgánů státní správy (např. katastrální úřady, úřady práce, okresní správa sociálního zabezpečení aj.).⁶⁶

---

⁶¹ Národní ústav odborného vzdělávání (2008): Územně správní členění České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-27-2]. Dostupný z www: <<http://www.nuov.cz/informace-o-uzemne-spravnim-cleneni-ceske-republiky>>

⁶² Tamtéž

⁶³ RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, s. 15

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Národní ústav odborného vzdělávání (2008): Územně správní členění České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-27-2]. Dostupný z www: <<http://www.nuov.cz/informace-o-uzemne-spravnim-cleneni-ceske-republiky>>

⁶⁶ Tamtéž

Tabulka č. 5: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 2000–2005

Kraj	Výměra v km ²	Okresy	Obce	Části obce	ORP
			1.1.2005		
Česká republika	78 868	77	6 248	15 079	205
Hlavní město Praha	496	1	1	147	–
Středočeský	11 015	12	1 146	2 783	26
Jihočeský	10 057	7	623	1 975	17
Plzeňský	7 561	7	501	1 544	15
Karlovarský	3 314	3	132	517	7
Ústecký	5 335	7	354	1 140	16
Liberecký	3 163	4	215	763	10
Královéhradecký	4 758	5	448	1 072	15
Pardubický	4 519	4	452	995	15
Vysočina	6 796	5	704	1 402	15
Jihomoravský	7 196	7	672	912	21
Olomoucký	5 267	5	397	767	13
Zlínský	3 964	4	304	438	13
Moravskoslezský	5 427	6	299	624	22

Zdroj: RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, upraveno

6 Analýza územní stability na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje

6.1 Hodnocení stability nižších administrativních celků

Mapa územní stability nižších administrativních celků na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010 (obr. č. 10) zachycuje počet změn územní příslušnosti (okresní příslušnost a příslušnost k ORP) jednotlivých základních sídelních jednotek.

Území, která neprodělala žádnou změnu územní příslušnosti, můžeme považovat za vysoce stabilní. Za relativně stabilní oblasti můžeme považovat území s jednou a dvěma změnami, které byly většinou zapříčiněny přesunem základních sídelních jednotek z „malých“ okresů do okresů „velkých“ (administrativní okresní členění trvajících od roku 1960) a později začleněním do SO ORP. Za nestabilní oblasti pak můžeme považovat území, která prodělala tři příp. čtyři změny. Oblasti s pěti a šesti změnami územní příslušnosti se již dají označit za území extrémně nestabilní.

Na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje můžeme lokalizovat celkem pět souvislých oblastí, kde v období let 1850–2010 nedošlo k žádné změně územní příslušnosti. V Olomouckém kraji se jedná o SO ORP Šumperk s výjimkou jihovýchodního pásu podél hranice se SO ORP Rýmařov a SO ORP Uničov (základní sídelní jednotky Bedřichov, Dolní Libina, Mostkov, Nemrlov, Oskava), západní části (základní sídelní jednotky Bukovice, Bušín, Hartíkov, Jakubovice, Klášterec, Písařov) a dvou základních sídelních jednotek (Dlouhomilov, Sudkov) na jihu SO ORP Šumperk. Druhá oblast v Olomouckém kraji, která neprošla žádnou změnou v územní příslušnosti, se nachází na území SO ORP Olomouc. Ke změnám v rámci SO ORP Olomouc docházelo ve východní části (vojenský újezd Libavá), beze změn nezůstal ani jihovýchodní pás podél hranic se SO ORP Lipník nad Bečvou a SO ORP Přerov, severní část území a dvě základní sídelní jednotky (Lípy, Třebčín) v západní části SO ORP Olomouc. Moravskoslezský kraj je na tom pouze o málo hůře co se týká rozlohy území s vyšší mírou stability. Konkrétně se jedná o severní část SO ORP Bruntál s výjimkou čtyř základních sídelních jednotek (Bílý Potok, Mnichov, Vidly, Železná) podél hranice se SO ORP Jeseník a SO ORP Krnov. Dále jde o významnou část SO

ORP Opava (změny územní příslušnosti se týkaly především území, které jsou nedaleko hranic s jinými SO ORP). V neposlední řadě můžeme za vysoce stabilní oblast považovat SO ORP Nový Jičín s výjimkou výběžku v západní části. Dá se konstatovat, že jak v případě Moravskoslezského kraje, tak v případě Olomouckého kraje tvoří většinu území s vyšší stabilitou jádrové oblasti SO ORP (Bruntál, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Šumperk). Vysoce stabilní oblasti celkově tvoří 16,6 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Relativně stabilních oblastí (tzn. oblasti s jednou příp. dvěma změnami) můžeme na mapě Olomouckého a Moravskoslezského kraje spatřit nejvíce. Největší kompaktní celek se táhne podél západní hranice Olomouckého kraje a zahrnuje SO ORP Zábřeh, SO ORP Mohelnice, SO ORP Litovel s výjimkou dvou základních sídelních jednotek (Bezděkov, Pňovice), SO ORP Konice s výjimkou západního výběžku (základní sídelní jednotky Horní Štěpánov, Nové Sady, Pohora), severní část SO ORP Prostějov a oblasti na jihu resp. jihozápadě SO ORP Šumperk. Na tento celek navazuje relativně stabilní oblast, jejímž centrem je SO ORP Šternberk a dále sem patří jižní část SO ORP Bruntál a několik základních sídelních jednotek na severu SO ORP Olomouc. Další celek s jednou příp. dvěma změnami se táhne podél severní státní hranice (SO ORP Jeseník, významná část SO ORP Krnov, východní výběžek SO ORP Bruntál a část na severozápadě SO ORP Opava). Kompaktnost tohoto celku narušují dvě oblasti, první z nich je severozápadní výběžek SO ORP Krnov (základní sídelní jednotka Heřmanovice) a druhá je oblast na jihu SO ORP Krnov (základní sídelní jednotka Lichnov) přecházející do severozápadní části SO ORP Opava (základní sídelní jednotka Sosnová). Relativně stabilní oblast se dále rozkládá podél jižní hranice Olomouckého kraje a dále přechází až do Moravskoslezského kraje. Konkrétně se jedná o východní část SO ORP Přerov, SO ORP Lipník nad Bečvou (s výjimkou základní sídelní jednotkou Kladníky), SO ORP Hranice (s výjimkou tří základních sídelních jednotek na jihu – Dolní Těšice, Horní Těšice, Rouské a jižní části základní sídelní jednotky Čermná, která se rozkládá převážně na území SO ORP Olomouc) a jižní část SO ORP Odry, do popisovaného celku ještě můžeme zařadit západní výběžek SO ORP Nový Jičín. V Moravskoslezském kraji se pak vyskytují dvě kompaktní území, která můžeme považovat za relativně stabilní. První z nich je oblast, která zahrnuje téměř celý SO ORP Kopřivnice (s výjimkou tří základních sídelních jednotek na jihu – Mniší, Vlčovice, Ženklaava), nepatrnou část na jihu SO ORP Bílovec (základní sídelní jednotky Albrechtíčky a Nová Horka), základní sídelní jednotka Metylovice na severozápadě SO

ORP Frýdlant nad Ostravicí a západní část SO ORP Frýdek-Místek, na kterou navazuje centrální část SO ORP Ostrava. V případě jádrové části SO ORP Ostrava došlo k jedné resp. dvěma změnám územní příslušnosti, protože město Ostrava se stalo správním centrem až v roce 1900 v podobě politického okresu Moravská Ostrava, do té doby spadala tato oblast pod správu politického okresu Místek (východní část) resp. politického okresu Opava a politického okresu Bílovec (západní část). Druhou relativně stabilní oblastí v Moravskoslezském kraji je poměrně široký pás, který se táhne od severu k jihu podél státní hranice s Polskem. Tento pás tvoří jižní část SO ORP Bohumín, SO ORP Orlová, SO ORP Karviná, významná část SO ORP Havířov, východní výběžek SO ORP Frýdek-Místek, SO ORP Český Těšín, SO ORP Třinec a SO ORP Jablunkov. Kompaktnost tohoto relativně širokého území narušuje pouze několik základních sídelních jednotek (Albrechtice, Důlský, Nový Svět II, Pacalůvka I, Pardubice) ve východní části SO ORP Havířov. Na závěr tohoto odstavce, který se věnuje relativně stabilním oblastem, můžeme konstatovat, že se zmíněné oblasti nacházejí většinou podél hranic obou krajů a zpravidla přiléhají k oblastem, ve kterých nedošlo k žádné změně územní příslušnosti. Relativně stabilní oblasti tvoří celkem 53,1 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Zajímavější pohled na zkoumanou problematiku nabízí spíše až oblasti nestabilní (tři příp. čtyři změny) anebo oblasti extrémně nestabilní (pět a šest změn) komentované v dalším odstavci. V Olomouckém kraji spadá do kategorie nestabilní oblasti SO ORP Uničov, který tvoří kompaktní celek se základní sídelní jednotkou Pňovice na severovýchodě SO ORP Litovel, se třemi základními sídelními jednotkami (Arnoltice, Huzová, Veveří) v severní části SO ORP Šternberk a se SO ORP Rýmařov v Moravskoslezském kraji. Druhá rozsáhlejší nestabilní oblast v Olomouckém kraji se rozkládá na jihu a zasahuje do jihovýchodní části SO ORP Prostějov, západní části SO ORP Přerov a dvou základních sídelních jednotek (Rakodavy, Věrovany) na jihu SO ORP Olomouc. Kompaktnost tohoto celku narušuje pouze základní sídelní jednotka Hruška ve východní části SO ORP Prostějov. Do kategorie se třemi příp. čtyřmi změnami řadíme také celou východní část SO ORP Olomouc, kde se rozkládá vojenský újezd Libavá, na který navazují nestabilní oblasti v Moravskoslezském kraji. Za navazující oblasti můžeme označit SO ORP Odry s výjimkou pěti základních sídelních jednotek (Emauzy, Hynčice, Mankovice, Pohoř, Vrážné) na jihu, téměř celý SO ORP Vítkov s výjimkou západní části, jihozápadní výběžek SO ORP Opava, SO ORP Bílovec s výjimkou dvou základních sídelních jednotek (Albrechtický, Nová Horka)

v jižní části a SO ORP Ostrava s výjimkou jádrové oblasti. Další nestabilní oblasti se v rámci Olomouckého kraje vyskytují zcela výjimečně, jedná se o tři základní sídelní jednotky (Horní Štěpánov, Nové Sady, Pohora) v západním výběžku SO ORP Konice, tři základní sídelní jednotky (Dolní Těšice, Horní Těšice, Rouské) na jihu SO ORP Hranice a po jedné základní sídelní jednotce na severozápadě SO ORP Litovel (Bezděkov) a jihozápadě SO ORP Lipník nad Bečvou (Kladníky). V Moravskoslezském kraji se nestabilních oblastí nachází o poznání více, především pak ve východní části kraje. Mimo již zmíněných oblastí, které tvoří kompaktní oblasti nestability s oblastmi v Olomouckém kraji to je především oblast, která se táhne od severu k jihu ve zmíněné východní části Moravskoslezského kraje. Tento poměrně široký pás (navazuje na již popsaný pás táhnoucí se od západu k východu) však není kompaktní, narušují ho relativně stabilní oblasti a také oblasti, které jsme označili za extrémně nestabilní. Tento pás je tvořen jižní částí SO ORP Kravaře, SO ORP Hlučín, severní částí SO ORP Bohumín, SO ORP Ostrava (s výjimkou jádrové oblasti), západní částí SO ORP Havířov, severojižním pásem táhnoucím se napříč SO ORP Frýdek-Místek, západní částí SO ORP Frýdlant nad Ostravicí, SO ORP Frenštát pod Radhoštěm a třemi základními sídelními jednotkami (Mniší, Vlčovice, Ženkla) na jihu SO ORP Kopřivnice. Na území Moravskoslezského kraje se nestabilní oblasti dále nacházejí ve východním výběžku SO ORP Havířov, v severozápadním výběžku SO ORP Krnov (základní sídelní jednotka Heřmanovice) a oblast na hranicích SO ORP Krnov a SO ORP Opava (základní sídelní jednotka Lichnov a Sosnová). Za hlavní důvody vícero změn územní příslušnosti můžeme obecně považovat aplikace různých variant územního členění, případně zde soupeřilo o pozici administrativního centra více sídel. Oblasti nestabilní se podílejí celkem 27,7 % na rozloze zkoumané oblasti.

Extrémně nestabilní oblasti (pět a šest změn) jsou poslední komentovanou kategorií. V Olomouckém kraji se tato kategorie vůbec nevyskytuje. V Moravskoslezském kraji je rozmístěno celkem šest oblastí, kde docházelo k velkému množství změn v územní příslušnosti. Většina těchto oblastí se nachází ve východní části kraje, podobně jako tomu bylo v případě oblastí nestabilních, kdy se rovněž většina těchto oblastí nacházela ve východní části zkoumaného území.

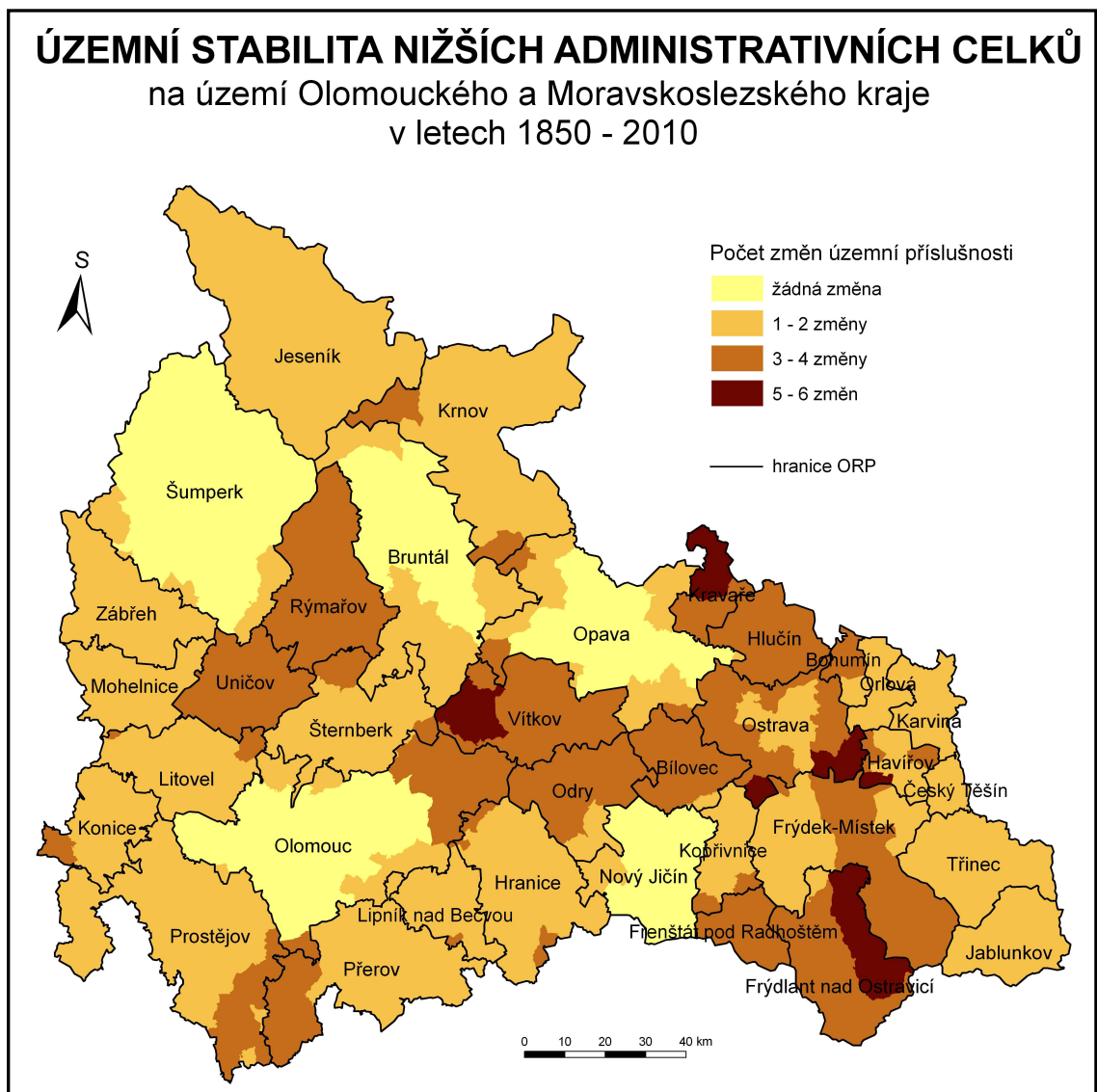
Nejrozsáhlejší pás extrémní nestability zkoumaného území se táhne od severu k jihu celou východní částí SO ORP Frýdlant nad Ostravicí. Další extrémně nestabilní oblasti ve východní části Moravskoslezského kraje se nachází v jihovýchodní části SO ORP Ostrava a jihozápadní části SO ORP Havířov. Důvodem extrémní nestability výše

zmíněných území byl především správní vývoj politického okresu Frýdek, který vznikl v roce 1850. Ovšem jako smíšený okresní úřad Frýdek byl v roce 1868 zrušen a celé dosavadní území okresu bylo přičleněno k politickému okresu Těšín. V důsledku špatného spojení s okresním městem Těšín byl však okresní úřad Frýdek znovu obnoven v roce 1901. V roce 1938 došlo k posunu hranic okresu, nová hranice mezi Polskem a ČSR se táhla přibližně údolím obce Morávky, přes Nižní Lhoty a Nošovice, údolím obce Vojkovice podél říčky Lučiny. Politický okres Frýdek poté tvořilo pouze území soudního okresu frýdeckého s hraničními úpravami z roku 1938. Politický okres Frýdek byl v roce 1942 opět zrušen. K 1. 7. 1942 byl do politického okresu Místek včleněn zrušený politický okres Frýdek jakožto okres soudní. Následně byl politický okres Místek přejmenován na politický okres Frýdek (po osvobození byl okres přejmenován zpět na Místek). K velkým správním změnám došlo v roce 1949. Z bývalého soudního okresu frenštátského vznikl samostatný politický okres, k němuž bylo připojeno i 7 obcí místeckého okresu. Stejný počet obcí přešlo pod okres Ostrava. K další velké změně došlo v roce 1960, kdy zanikly okresy Frenštát p. Radhoštěm a Český Těšín. Jejich obce byly rozděleny mezi okresy Frýdek-Místek, Karviná a Nový Jičín.⁶⁷ Další významná změna se datuje až do roku 2003, kdy vznikl SO ORP Frýdek-Místek. K územím s extrémní nestabilitou ve východní části Moravskoslezského kraje můžeme také zahrnout základní sídelní jednotku Stará Ves, která je součástí obce Stará Ves nad Ondřejnicí. V případě této základní sídelní jednotky docházelo k přesunům z politického okresu Místek (resp. okresu Frýdek-Místek) do politického okresu Moravská Ostrava (resp. okresu Ostrava nebo SO ORP Ostrava) a naopak. Další oblast, která se řadí do kategorie s pěti příp. šesti změnami, se nachází v severním výběžku SO ORP Kravaře při státní hranici s Polskem. Tento výběžek stejně jako celé Hlučínsko bylo k Československu připojeno na základě Versailleské mírové smlouvy 10. ledna 1920 a jako nový politický okres Hlučín se stalo součástí Českého Slezska. Poté se územní příslušnost zmiňovaného výběžku poměrně často měnila a to mezi politickým okresem Hlučín (resp. okresem Hlučín) a politickým okresem Opava (resp. okresem Opava), poslední změnu toto území prodělalo, když se v roce 2003 stalo součástí SO ORP Kravaře. Nejzápadnější oblast extrémní nestability a zároveň nejbližší hranicím Olomouckého kraje můžeme lokalizovat na západě SO ORP Vítkov. Jedná se o téměř

---

⁶⁷ Zemský archiv v Opavě (2011): Správní vývoj okresu Frýdek-Místek [online]. 2009 [cit. 2011-20-4]. Dostupný z [www: http://www.archives.cz/zao/frydek-mistek/home/poradna/assets/spravni_vyvoj_okresu_F-M.pdf](http://www.archives.cz/zao/frydek-mistek/home/poradna/assets/spravni_vyvoj_okresu_F-M.pdf)

celou obec Budišov nad Budišovkou (základní sídelní jednotky Budišov nad Budišovkou, Dolní Guntramovice, Horní Guntramovice, Podlesí, Staré Oldřůvky). Tato oblast původně patřila pod správu politického okresu Hranice, od roku 1868 začala spadat do území politického okresu Šternberk, v r. 1909 byl zřízen politický okres Moravský Beroun, který se stal správním centrem Budišova nad Budišovkou do doby jeho zániku (r. 1949). Následnou správní administrativní jednotkou byl okres Vítkov, pod který popisovaná oblast spadala až do vzniku tzv. „velkých“ okresů v roce 1960, tehdy se již pátým správním centrem v pořadí stala Opava. Při vzniku obcí s rozšířenou působností v roce 2003 se Budišov nad Budišovkou stal součástí SO ORP Vítkov. Důvody změn pro kategorii, kterou jsme označili za extrémně nestabilní, jsou v podstatě totožné jako v případě oblastí nestabilních, byly zde uplatňovány různé varianty územního členění nebo docházelo k soupeření více sídel o pozici administrativního centra. Oblasti extrémně nestabilní tvoří celkem 2,6 % rozlohy zkoumaných krajů.

Obr. č. 10: Územní stabilita nižších administrativních celků na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010

Zdroj: vlastní výzkum

6.2 Hodnocení dominantní příslušnosti základních sídelních jednotek k administrativním celkům

Zatímco předcházející část, která se týkala počtu změn územní příslušnosti, lze považovat za hodnocení dynamické složky administrativního vývoje, část, která se věnuje dominantní příslušnosti základních sídelních jednotek k administrativním celkům, můžeme naopak považovat za stacionární složku zkoumané problematiky. V rámci výzkumu byly shromážděny údaje o tom, jak dlouho jednotlivé základní sídelní

jednotky v Olomouckém a Moravskoslezském kraji patřily k různým administrativním celkům. Na základě získaných údajů byly vymezeny jednotlivé administrativní celky, kde dominovala příslušnost jednotlivých základních sídelních jednotek k daným celkům. Zároveň byla hodnocena také intenzita (časové trvání) této dominantní příslušnosti.⁶⁸ Výsledky stacionární složky výzkumu byly shrnuty v obr. č. 11.

Bylo vyčleněno celkem 23 regionů dominantní příslušnosti k administrativním celkům, které zasahují alespoň částí do Olomouckého nebo Moravskoslezského kraje. V případě Olomouckého kraje se jedná o 8 regionů, které mají své centrum právě na území současného Olomouckého kraje. Konkrétně jde o regiony s centry v Hranicích, Jeseníku, Litovli, Olomouci, Prostějově, Přerově, Šternberku a Šumperku. V Moravskoslezském kraji bylo vymezeno 11 regionů s centrem ve zmíněném kraji. Jedná se o regiony s centry v Bílovcích, Bruntále, Českém Těšíně, Frýdku-Místku, Hlučíně, Karvině, Krnově, Novém Jičíně, Opavě, Ostravě a Rýmařově. Zbýlé čtyři regiony, které zasahují určitou částí do území současného Olomouckého kraje, mají své správní centrum mimo zkoumanou oblast.

Regiony mimo zkoumanou oblast mají svá centra v Boskovicích (Jihomoravský kraj), Holešově (Zlínský kraj), Moravské Třebové (Pardubický kraj) a ve Vyškově (Jihomoravský kraj). Tyto regiony zasahují do území Olomouckého kraje pouze nepatrnou částí. V případě regionu, jehož sídlem jsou Boskovice, to jsou čtyři základní sídelní jednotky (Buková, Lipová, Protivanov a Repechy), které se nacházejí v jihozápadním cípu Olomouckého kraje. Obce Horní Štěpánov, Kladky a Šubířov, pro které je dominantním centrem Moravská Třebová, jsou situovány v západní části kraje při hranicích s regionem, jehož centrum se nachází v Litovli. Další oblasti, které nemají své centrum na území Olomouckého kraje, se nacházejí v jižní části kraje. Dominantními centry jsou již zmíněný Holešov ve Zlínském kraji resp. Vyškov v Jihomoravském kraji. Region s dominantním centrem ve Vyškově se podílí na rozloze zkoumané oblasti nejméně a to pouze dvěma základními sídelními jednotkami (Ondratice, Želeč). Ve všech výše popsaných oblastech byla dominantní příslušnost k vymezenému celku i absolutní, tzn. dosáhla nadpoloviční délky trvání ze sledovaného časového období.

V mapě, která přináší hodnocení dominantní příslušnosti základních sídelních jednotek můžeme identifikovat několik oblastí s nejvyšší stabilitou, které vykazují

---

⁶⁸ GURŇÁK, D. (2002): Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí, Geografické informácie 7 – I. diel, UKF Nitra, s. 80–87

příslušnost k jednomu centru po dobu nejméně 125 let (tzn. 85 % zkoumané doby). Jak bylo možné očekávat, jedná se o území v zázemí větších měst, konkrétně Olomouce, Prostějova, Přerova a Šumperka v Olomouckém kraji a Bruntálu, Frýdku-Místku, Karviné, Nového Jičína a Opavy v Moravskoslezském kraji. Všechna zmíněná sídla totiž byla téměř po celou zkoumanou dobu centry administrativních celků, které v daném období na našem území existovaly (Prostějov a Fryštát (Karviná) se staly centry politických okresů v roce 1868 a Přerov v roce 1877). Společným znakem sídel je také to, že v roce 1960, po vzniku tzv. „velkých“ okresů, zůstala centry administrativních celků pouze tato města a Ostrava (centrem politického okresu se stala až v roce 1900, viz výše). Těchto několik stabilních oblastí můžeme považovat za jádrové území vymezených administrativních celků. Celkem tvoří oblasti s nejvyšší stabilitou 37,9 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Oblasti s poměrně velkou stabilitou územní příslušnosti k jednomu centru, tzn. 100–124 let (více jak 68 % zkoumané doby), se vyskytují v zázemí šesti sídel v Olomouckém kraji a pěti sídel v kraji Moravskoslezském. Pro oblasti s poměrně velkou stabilitou je typické jednak to, že se nachází v zázemí sídel, které nebyly administrativními centry pouze v období působnosti tzv. „velkých“ okresů (1960–2003) případně se také mohou nacházet okolo jádrových území, která byla zmíněna v předchozím odstavci. Konkrétně se oblasti s poměrně velkou stabilitou, kde neexistovalo příslušné administrativní centrum pouze jedno období vyskytují v zázemí Hranic, Jeseníku, Litovle, Přerova, Šternberku a Zábřehu v Olomouckém kraji a Českého Těšína, Frýdku-Místku, Karviné, Krnova a Ostravy v Moravskoslezském kraji. Pro oblasti s dominantními centry ve Frýdku-Místku, Karviné a Přerově je rovněž typické, že oblasti s poměrně velkou stabilitou jsou rozmístěny kolem jádrových oblastí. Popsané oblasti tvoří celkem 25,6 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Třetí kategorii dominantní příslušnosti k vymezenému celku můžeme hodnotit také jako absolutní (73–99 let příslušnosti k jednomu centru) stejně jako tomu bylo ve dvou předcházejících kategoriích. Oblasti spadající do této skupiny se vyskytují téměř ve všech vymezených regionech (výjimkou jsou pouze regiony s centry v Bílovci, Hlučíně a Přerově), ovšem jejich rozložení v jednotlivých regionech je velmi nerovnoměrné. Typické pro tuto vymezenou kategorii je, že ji převážně můžeme lokalizovat při hranicích jednotlivých regionů pouze s několika málo výjimkami. Těmito výjimkami jsou především regiony s dominantními centry v Českém Těšíně a Rýmařově, které spadají do popisované kategorie (v případě Rýmařova celé a v případě Českého Těšína

téměř celé). Vymezenému regionu Český Těšín vévodilo právě toto město nepřetržitě až do roku 1960 (do roku 1920 v podobě města Těšín), tedy 97 let zkoumaného období. V následující etapě, kdy existovaly tzv. „velké“ okresy byla většina území pod správou Frýdku-Místku a menší část pod správou Karviné. Při vzniku obcí s rozšířenou působností v roce 2003 byla oblast rozdělena mezi SO ORP Český Těšín, část SO ORP Frýdek-Místek, část SO ORP Havířov, SO ORP Jablunkov a SO ORP Třinec. Tedy pouze oblast, která se v rámci dominantního regionu Český Těšín nachází na území SO ORP Český Těšín spadá do kategorie oblastí s poměrně velkou stabilitou (100–124 let příslušnosti k jednomu centru). V případě regionu s dominantním centrem Rýmařov byl vývoj velmi podobný. Od roku 1850, kdy vstoupila v platnost nová organizace veřejné správy, spadalo Rýmařovsko pod správu města Šternberk, tato etapa však trvala pouze pět let. V následujícím období se už správním centrem stal Rýmařov, který byl v této pozici až do vzniku tzv. „velkých“ okresů v roce 1960. Následně bylo centrem vymezeného regionu Rýmařov město Bruntál a při vzniku nových správních obvodů v roce 2003 se opět správním centrem stalo město Rýmařov. Tato kategorie tvoří celkem 23,5 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Oproti relativně stabilním územím Olomouckého a Moravskoslezského kraje z hlediska administrativně-územního členění můžeme identifikovat také území relativně nestabilní ve stacionární části zkoumané problematiky. Za takové považujeme ta území, která mají příslušnost k dominantnímu centru menší jak 50 % (tzn. kategorie 57–72 let resp. 43–56 let).

Nejrozlehlejší relativně nestabilní oblast se rozkládá na pomezí hned čtyř námi vymezených regionů a to v regionech s dominantními centry v Bruntále, Olomouci, Opavě a Šternberku. Pro oblast je společný fakt, že v letech 1909–1949 byla součástí politického okresu Moravský Beroun, který byl administrativním centrem pouze ve zmíněnou dobu. Dále už je vývoj jednotlivých území oblasti mírně odlišný podle toho, ke kterému dominantnímu centru příslušela. V případě základních sídelních jednotek ve vymezeném regionu Bruntál bylo až do roku 1909 centrum město Šternberk následováno již zmíněným Moravským Berounem a od roku 1949 nepřetržitě je centrem právě město Bruntál. Území vymezených regionů s centry v Olomouci a Šternberku (převážně se zde rozkládá vojenský újezd Libavá) spadalo v letech 1850–1855 do politického okresu Hranice, do roku 1909 bylo součástí politického okresu Šternberk, následujících 40 let patřilo do politického okresu Moravský Beroun a od roku 1949 se stalo centrem město Olomouc. Neplatí to pro základní sídelní jednotku

Heroltovice, která začala spadat pod správu města Olomouc až v roce 1960, v období let 1949–1960 bylo správním centrem město Šternberk a právě těchto 11 let rozhodlo o tom, že základní sídelní jednotka Heroltovice byla přiřazena k dominantnímu centru Šternberk. Posledním územím v popisované oblasti je město Budišov nad Budišovkou, které v současnosti spadá do SO ORP Vítkov. Budišov nad Budišovkou měl celkem pět správních center (podrobněji viz předchozí kapitola), nejdéle spadal pod správu města Opavy a to celkem 43 let.

Další relativně nestabilní oblast se rovněž rozkládá na území čtyř vymezených regionů, zahrnuje část regionů Opava a Ostrava a celé regiony Bílovec a Hlučín. Oblast zahrnující severovýchodní část regionu Opava, region Hlučín a severní pás regionu s centrem v Ostravě byla součástí historického území Hlučínsko, což velmi významně poznamenalo vývoj oblasti. Teprve až v roce 1920 bylo území přiřčeno na základě Versailleské smlouvy k nově vzniklé Československé republice v podobě politického okresu Hlučín. Do té doby bylo Hlučínsko součástí okresu Ratiboř v rámci pruské provincie Pruské Slezsko. Hlučín byl centrem oblasti až do roku 1960 (v případě severního pásu regionu Ostrava do roku 1949). V období fungování „velkých“ okresů bylo dominantním centrem město Opava a při vzniku správních obvodů ORP v roce 2003 území začalo spadat do SO ORP Hlučín a SO ORP Kravaře. V případě oblasti zasahující do severní části regionu Ostrava následovalo od roku 1949 jedenáctileté období, kdy bylo centrum právě město Ostrava, poté se na několik let centrem stala Opava a v roce 1976 začala oblast definitivně spadat pod Ostravu. Region s centrem v Bílovcu byl původně součástí politického okresu Opava a to až do vzniku politického okresu Bílovec v roce 1900. V roce 1960 však Bílovec jako správní centrum zanikl a oblast se po dobu působnosti „velkých“ okresů stala součástí okresu Nový Jičín. V roce 2003 se oblast stala součástí SO ORP Bílovec.

Oblast, která se nachází v západní části vymezeného regionu s centrem ve Šternberku, můžeme rovněž považovat za nestabilní. Celkem se zde vystřídala čtyři správní centra, přičemž tři z nich mají velmi podobnou dobu působnosti v této pozici. Prvním centrem byla Litovel a to až do roku 1909, kdy ji v dominantní pozici vystřídal Šternberk a v roce 1960 se dalším správním centrem stala Olomouc. V současnosti patří oblast pod správu města Uničov a to od doby vzniku správních obvodů ORP.

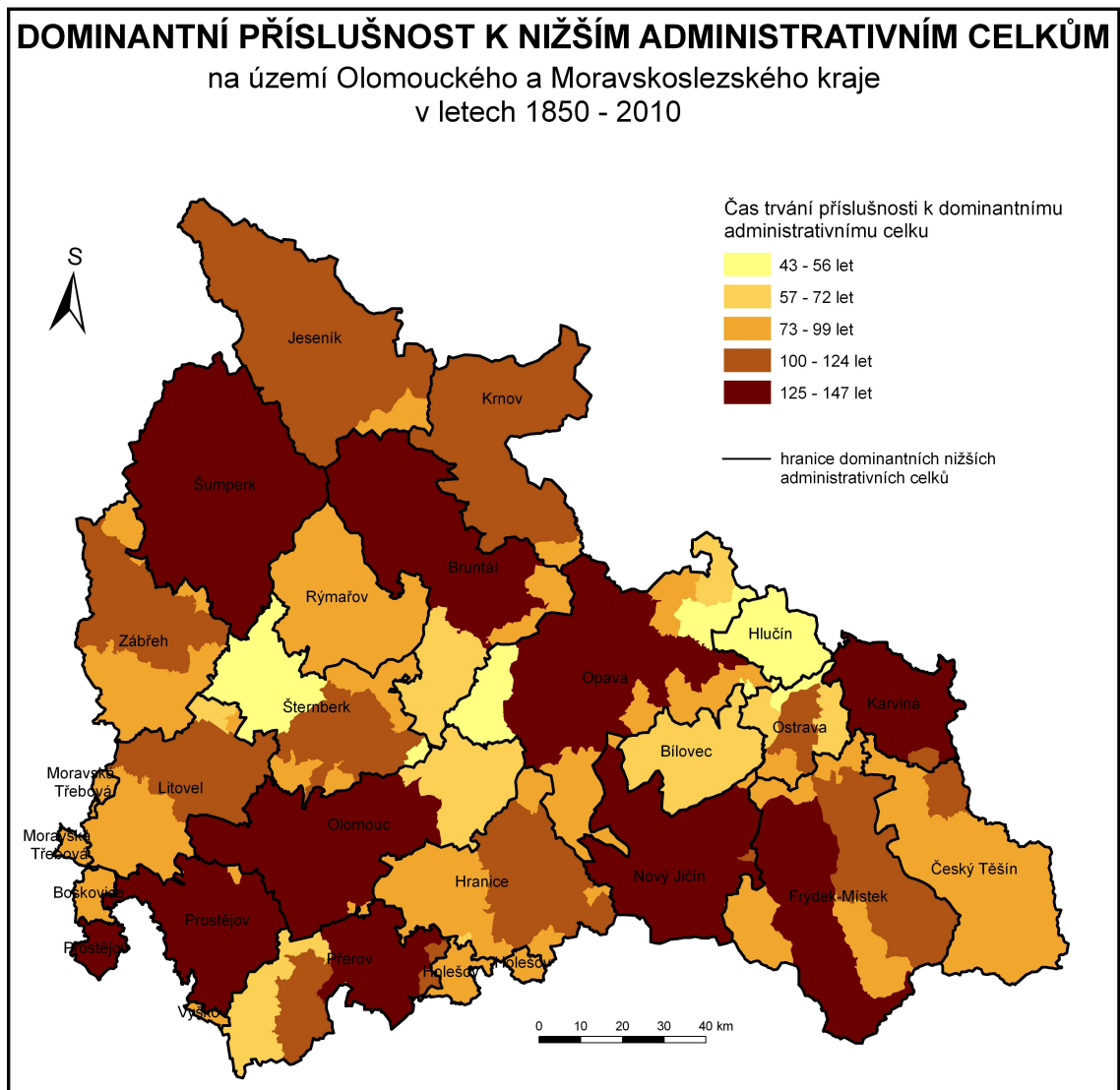
Poslední nestabilní oblast ze stacionárního úhlu pohledu můžeme lokalizovat na jihu Olomouckého kraje. Stala se součástí vymezeného regionu s centrem v Přerově, kam spadala celkem 72 let. Prvním správním centrem oblasti však byla Kroměříž a to do

roku 1877, kdy došlo ke změně územního rozsahu politického okresu Kroměříž. Tehdy byly zřízením okresního hejtmánství v Přerově odtrženy od politického okresu Kroměříž soudní okresy Kojetín a Přerov.⁶⁹ Od té doby spadala oblast do nově vzniklého politického okresu s centrem v Přerově a to až do roku 1949, kdy se na dalších 11 let stalo správním centrem město Kojetín. Čtvrtým a zároveň posledním správním centrem popisované oblasti se stal v roce 1960 Prostějov.

Za společný znak všech výše popisovaných nestabilních oblastí můžeme považovat fakt, že se v pozici administrativního centra vystřídala minimálně tři města, která nebyla centry daných oblastí pouze epizodní dobu. Oblasti nestabilní tvoří celkem 13 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

---

⁶⁹ BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1978): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960, Sv. 6. Ostrava, Profil, s. 199

Obr. č. 11: Dominantní příslušnost k nižším administrativním celkům na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010

Zdroj: vlastní výzkum

6.3 Hodnocení komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění

V následující části se budeme zabývat komparací dynamické a stacionární složky zkoumané problematiky. Za dynamickou složku výzkumu můžeme považovat počet změn územní příslušnosti (okresní příslušnost a příslušnost ke SO ORP) jednotlivých základních sídelních jednotek na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010 (viz obr. č. 10). Stacionární složku naopak tvoří dominantní

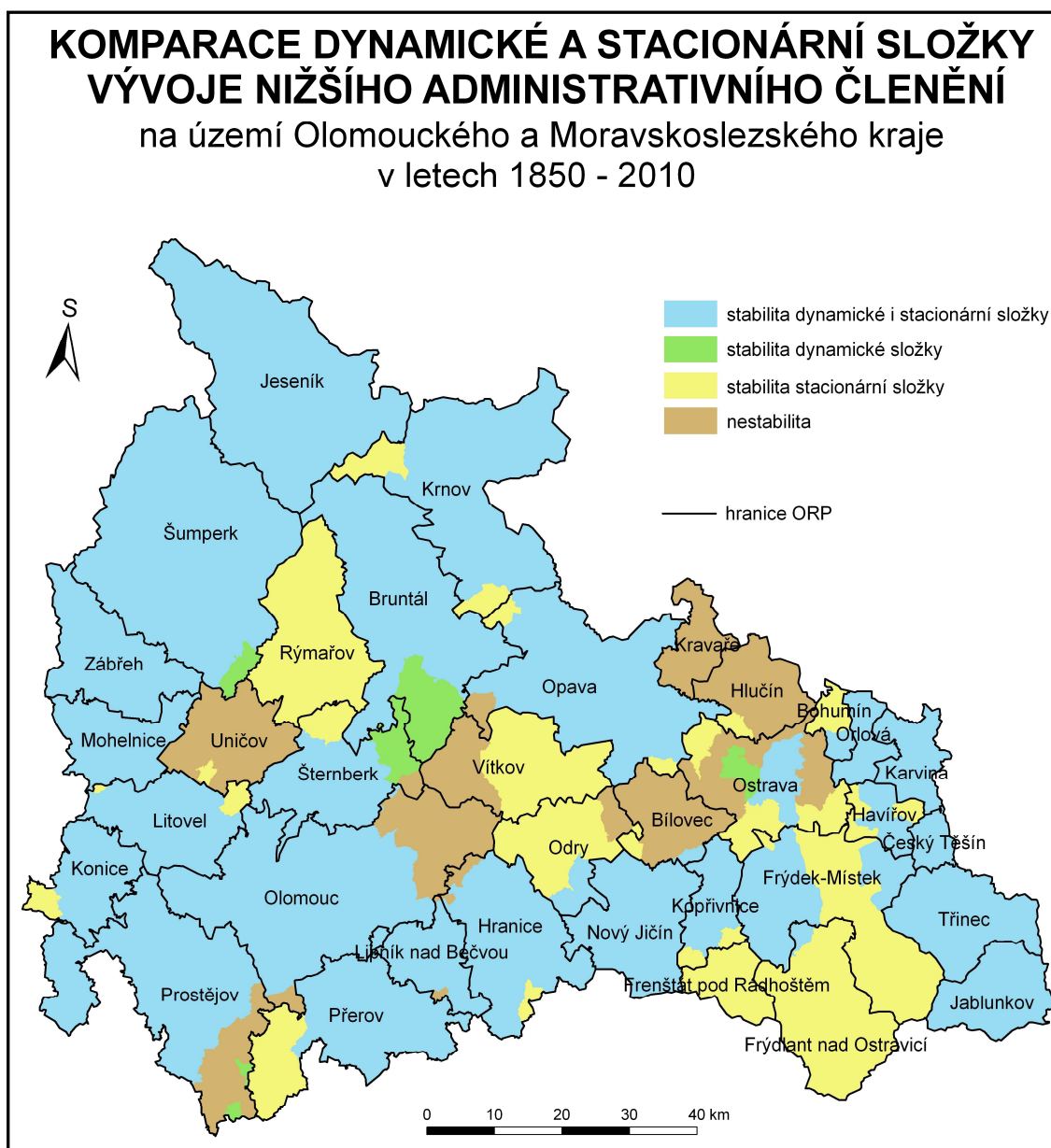
příslušnost k nižším administrativním celkům jednotlivých základních sídelních jednotek na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010 (viz obr. č. 11). Obě zmíněné složky byly porovnávány metodou superpozice a následně analyzovány. Výsledky jsou podrobně zachyceny v mapě na konci kapitoly (obr. č. 12).

K vytvoření mapy „Komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje“ je potřeba opětovně si zmínit kategorie, do kterých byly „rozřazovány“ základní sídelní jednotky, jak v případě dynamické složky (obr. č. 10), tak v případě stacionární složky (obr. č. 11) a pro potřeby této kapitoly je upravit resp. zobecnit. V případě mapy, která se zabývá počtem změn územní příslušnosti jednotlivých základních sídelních jednotek, byly vymezeny čtyři kategorie, do kterých se „řadily“ jednotlivé základní sídelní jednotky. Nejstabilnější kategorie byla označena jako vysoce stabilní (žádná změna územní příslušnosti), jako relativně stabilní byla označena kategorie s jednou a dvěma změnami územní příslušnosti, kategorie se třemi příp. čtyřmi změnami byla považována za nestabilní a poslední kategorie s pěti a šesti změnami byla označena jako extrémně nestabilní. Pro potřeby této kapitoly zobecníme první dvě kategorie (vysoce stabilní a relativně stabilní) na stabilní a třetí i čtvrtou kategorii (nestabilní a extrémně nestabilní) budeme považovat za nestabilní. Stejným způsobem budeme postupovat také v případě mapy, která se zabývá dominantní příslušností k nižším administrativním celkům jednotlivých základních sídelních jednotek. Zde bylo vymezeno pět kategorií, do kterých byly „rozdělovány“ základní sídelní jednotky. První dvě kategorie, do kterých patří území mající příslušnost k dominantnímu centru menší jak 50 % (kategorie 43–56 let resp. 57–72 let) označíme pro potřeby této kapitoly jako nestabilní. Zbývající tři kategorie, tedy kategorie, kde území vykazují příslušnost k jednomu administrativnímu centru 73–99 let, 100–124 let a v neposlední řadě 125–147 let označíme hromadně jako stabilní.

Po sjednocení kategorií u dynamické i stacionární složky mohla být vytvořena legenda pro mapu „Komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje“ (obr. č. 12). Byly vytvořeny celkem čtyři kategorie. První z nich nese název „stabilita dynamické a stacionární složky“, jedná se o průnik stabilních oblastí v dynamické a stacionární části výzkumu. Území, která v dynamické části byla hodnocena jako stabilní a zároveň ve stacionární části jako nestabilní byla označena jako „stabilita dynamické složky“, obdobně tomu bylo v opačném případě (pokud byla území v dynamické části

hodnocena jako nestabilní a zároveň ve stacionární části jako stabilní) tedy území spadala do kategorie „stabilita stacionární složky“. Poslední kategorie se nazývá „nestabilita“, tam spadala území, která byla v dynamické i stacionární části výzkumu hodnocena jako nestabilní.

Při následné analýze již vytvořené mapy týkající se komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění jsme dospěli k několika zjištěním. Území spadající do kategorie „stabilita dynamické i stacionární složky“ tvoří převážnou část rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje a to konkrétně 68 %. Jedná se o území, která jsou téměř shodná se stabilními oblastmi dynamické složky (míra shody 97,5 %). Samotná území, kde je stabilní pouze dynamická složka pak tvoří 1,7 % rozlohy zkoumaných krajů. Naopak území, kde je stabilní pouze stacionární složka tvoří 18 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Oblasti nestabilní se na celkové rozloze dvou zkoumaných krajů podílejí 12,3 %. Na území Olomouckého kraje se jedná o SO ORP Uničov s výjimkou základní sídelní jednotky Střelice, dále o oblast v jihovýchodní části SO ORP Prostějov, na kterou navazují dvě základní sídelní jednotky (Rakodavy, Věrovany) na jihu SO ORP Olomouc a základní sídelní jednotku Kladníky na území SO ORP Lipník nad Bečvou. Dále můžeme zařadit k nestabilním územím v Olomouckém kraji oblast vojenského újezdu Libavá, který se převážně rozkládá ve východní části SO ORP Olomouc, na vojenský újezd přímo navazují nestabilní oblasti rozkládající se již na území Moravskoslezského kraje, jedná se o západní část SO ORP Vítkov a výběžek v jihozápadní části SO ORP Opava. Nestabilní oblasti v Moravskoslezském kraji se také nachází na území SO ORP Kravaře, SO ORP Hlučín (s výjimkou základních sídelních jednotek Děhylov a Dobroslavice), hraničních oblastech SO ORP Ostrava, SO ORP Bílovec (s výjimkou základní sídelní jednotky Kujavy) a čtyřech základních sídelních jednotek (Děrné, Jílovec, Kostelec, Lukavec) ve východní části SO ORP Odry.

Obr. č. 12: Komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010

Zdroj: vlastní výzkum

6.4 Hodnocení kontinuity současného administrativního členění

V následující kapitole se budeme věnovat komparaci regionů dominantní příslušnosti (viz obr. č. 11) se současným administrativním členěním na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Zkoumaná problematika byla shrnuta v obr. č. 13, který byl vytvořen na základě níže popsané metodiky.

Na začátek je potřeba objasnit nebo spíše vymezit význam slova kontinuita, které je pro tuto kapitolu rozhodující. Kontinuitu chápeme v obecném slova smyslu jako nepřetržitou návaznost příp. trvání určitého jevu při jeho různé intenzitě a změnách formy. V našem případě budeme pojem kontinuita používat v pozměněném slova smyslu. Nepůjde nám o návaznost každého jednotlivého územního členění na to následující, nýbrž o návaznost vyčleněných regionů dominantní příslušnosti na současné administrativní členění.

Základní sídelní jednotky, které spadaly do působnosti dominantního administrativního celku (vymezeného za období let 1850–2010) a zároveň byly součástí SO ORP s totožným správním centrem byly hodnoceny jako kontinuální. Pokud se odlišoval název centra dominantního administrativního celku a centra ORP byly základní sídelní jednotky označeny jako diskontinuální. Také mohl nastat případ, kdy se administrativní centrum SO ORP nemohlo stát dominantní z důvodu absence příslušného centra ve většině okresních členění. Konkrétně se to týkalo Bohumína, Frenštátu pod Radhoštěm, Frýdlantu nad Ostravicí, Havířova, Jablunkova, Konice, Kopřivnice, Kravař, Lipníku nad Bečvou, Mohelnice, Oder, Orlové, Třince, Uničova a Vítkova. Frenštát pod Radhoštěm a Vítkov byly v pozici administrativního centra v rámci zkoumaného období celkem 18 let (v době působnosti okresního členění v letech 1949–1960 a v době působnosti SO ORP), ostatní zmíněná sídla byla v pozici administrativního centra pouze po dobu působnosti SO ORP. V takovém případě byla brána v potaz stávající okresní centra, která suplovala správní centra SO ORP. Základní sídelní jednotky, které spadaly do SO ORP, jejichž centra se nemohla stát dominantními a zároveň splňovaly podmínku shodnosti dominantního centra se stávajícím okresním centrem, byly zahrnuty do kategorie předpokládaná kontinuita. V případě odlišnosti dominantního centra a stávajícího okresního centra byly základní sídelní jednotky hodnoceny jako diskontinuální (pouze pokud se administrativní centrum SO ORP nemohlo stát dominantní).

Po vytvoření mapy č. 13 („Kontinuita současného administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje“) a její následné analýze bylo vyvozeno několik obecných i konkrétních závěrů. Jak již bylo napsáno v předcházející kapitole, bylo vymezeno celkem 23 regionů dominantní příslušnosti, které zasahují alespoň malou částí do zkoumaného území. Ovšem pouze 19 regionů dominantní příslušnosti má své administrativní centrum na území Olomouckého nebo Moravskoslezského kraje. Počet vymezených regionů dominantní příslušnosti (ať už bereme v potaz 19 nebo 23 regionů) je výrazně nižší oproti vymezeným správním obvodům ORP (celkem jich je 35 na území obou krajů). Pro názornost můžeme také uvést, že počet vymezených regionů dominantní příslušnosti překračuje počet okresů (celkem jich je 11 na území obou krajů), které jako územní jednotky stále existují. Všeobecně se dá konstatovat, že na většině území dominují současná administrativní centra, ale existují i regiony, kde část, nebo i celý současný správní obvod ORP (resp. jeho centrum, příp. okresní centrum) nebyl ve zkoumaném období dominantní.

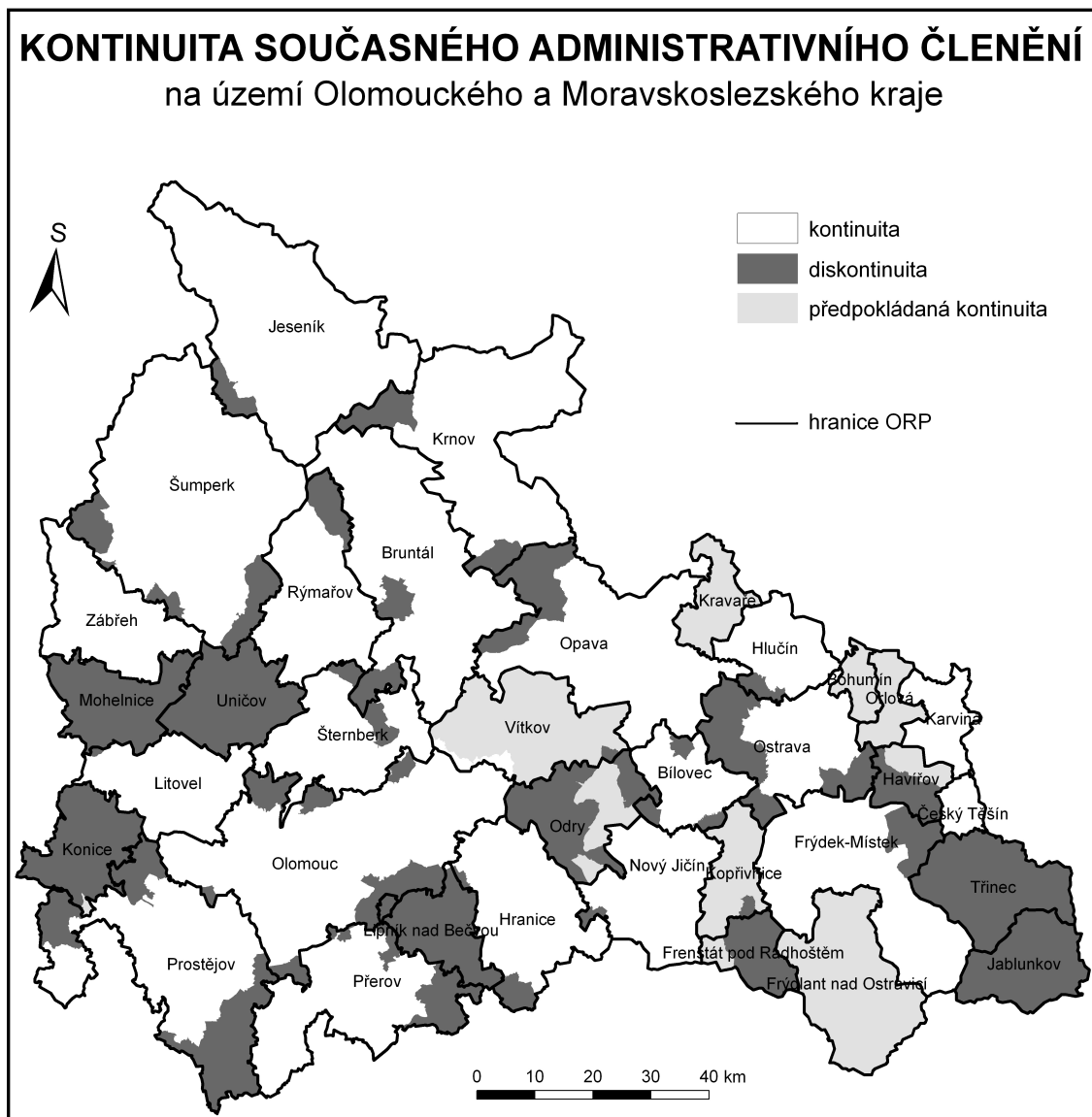
Mezi správní obvody ORP (resp. jejich centra), které můžeme zařadit do skupiny „nepůvodní“ (tzn. ty co se nemohly stát dominantní) a zároveň je řadíme do kategorie diskontinuální (tzn. v tomto případě ty, kde nepanuje shoda mezi dominantním centrem a stávajícím okresním centrem) patří Frenštát pod Radhoštěm (dominuje Frýdek-Místek; s výjimkou obcí Kunčice pod Ondřejníkem a Veřovic), Havířov (dominuje Český Těšín a Frýdek-Místek; s výjimkou obcí Albrechtice, Horní Suchá a severní části Havířova), Jablunkov (dominuje Český Těšín), Konice (dominuje Litovel a Moravská Třebová; s výjimkou základní sídelní jednotky Seč), Lipník nad Bečvou (dominují Hranice), Mohelnice (dominuje Zábřeh), Odry (dominují Hranice a Opava; s výjimkou základních sídelních jednotek Emauzy, Pohoř, Vražné a obce Jeseník nad Odrou), Třinec (dominuje Český Těšín) a Uničov (dominuje Šternberk).

Naopak mezi správní obvody ORP (resp. jejich centra), které jsou „nepůvodní“, ale řadíme je do kategorie předpokládaná kontinuita (tzn. ty, kde panuje shoda mezi dominantním centrem a stávajícím okresním centrem) patří Bohumín, Frýdlant nad Ostravicí, Kravaře, Orlová, Vítkov a všechny zmíněné výjimky v předcházejícím odstavci.

Co se týká „původních“ správních obvodů ORP (resp. jejich center), tak se dá konstatovat, že nestabilní oblasti se zde vyskytují ve velmi malé míře a převážně při hranicích jednotlivých SO ORP. Navzdory tomuto tvrzení se na zkoumaném území nacházejí pouze dva SO ORP, které jsou kompletně kontinuální, jedná se o SO ORP

Český Těšín a SO ORP Karviná. Ve všech ostatních případech se ve vymezených správních obvodech ORP nachází minimálně jedna základní sídelní jednotka, která spadá do kategorie diskontinuální.

Pokud budou brána v úvahu všechna výše uvedená fakta, tak při celkové komparaci regionů dominantní příslušnosti se současným administrativním členěním Olomouckého a Moravskoslezského kraje docházíme k míře shody 62 %.

Obr. č. 13: Kontinuita současného administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje

Zdroj: vlastní výzkum

7 Závěr

Předložená diplomová práce se zabývala výzkumem územní stability nižších administrativních jednotek. Práce má jednak teoretickou část, ve které jsou nastíněny možnosti výzkumu a hodnocení územní stability administrativních jednotek a jejich hranic, jednak praktickou část, ve které jsou poznatky a nabyté vědomosti aplikovány na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Samotná analýza vývoje členění nižších administrativních jednotek na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje z hlediska územní stability spočívala v několika dílčích hodnoceních. Na jedné straně byl hodnocen počet změn územní příslušnosti, což se dá považovat za dynamickou složku administrativního vývoje, na druhé straně byla hodnocena také dominantní příslušnost základních sídelních jednotek k administrativním celkům, kterou naopak můžeme považovat za stacionární složku zkoumané problematiky. Pro doplnění obrazu o územní stabilitě nižších administrativních celků na území zkoumaných krajů byla také provedena komparace dynamické a stacionární složky. V neposlední řadě byla data získaná při mapování převládající územní příslušnosti základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům komparována a analyzována s aktuálním administrativním členěním Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Z hlediska výsledků dynamické složky (počet změn územní příslušnosti) výzkumu můžeme v první řadě říci, že na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje jsme lokalizovali celkem pět souvislých oblastí, kde v období let 1850–2010 nedošlo k žádné změně územní příslušnosti. Jak v případě Olomouckého kraje, tak v případě Moravskoslezského kraje tvoří většinu území s vyšší stabilitou jádrové oblasti SO ORP (Bruntál, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Šumperk). Vysoce stabilní oblasti celkově tvoří 16,6 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Relativně stabilních oblastí (tzn. oblasti s jednou příp. dvěma změnami) je ve zkoumaném území nejvíce. Většinou se tyto oblasti nacházejí podél hranic obou krajů a zpravidla přiléhají k oblastem, ve kterých nedošlo k žádné změně územní příslušnosti. Relativně stabilní oblasti tvoří celkem 53,1 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Při hodnocení nestabilních oblastí, bylo zjištěno, že se převážně tyto oblasti nacházejí v Moravskoslezském kraji, především pak v jeho východní části. Za hlavní důvody vícero změn územní příslušnosti můžeme obecně považovat aplikace různých variant

územního členění, případně zde soupeřilo o pozici administrativního centra více sídel. Nestabilní oblasti se podílí celkem 27,7 % na rozloze zkoumaného území. Co se týká extrémně nestabilních oblastí, tak v Olomouckém kraji se tato kategorie vůbec nevyskytuje. Naopak v Moravskoslezském kraji je rozmístěno celkem šest oblastí, kde docházelo k velkému množství změn územní příslušnosti. Převážně se tyto oblasti, stejně jako v případě nestabilních oblastí, nachází ve východní části kraje. Důvody změn kategorie extrémně nestabilní jsou v podstatě stejné jako v případě oblastí nestabilních, tj. byly zde uplatňovány různé varianty územního členění nebo docházelo k soupeření více sídel o pozici administrativního centra. Rozhodující podíl na změnách územně-správního členění ve východní části Moravskoslezského kraje měly národnostní otázky v regionu Těšínské Slezsko. Oblasti extrémně nestabilní tvoří celkem 2,6 % rozlohy zkoumaného území. V celkovém hodnocení tedy můžeme zkoumané území z dynamického úhlu pohledu považovat za relativně stabilní.

V případě stacionární složky (dominantní příslušnost základních sídelních jednotek k administrativním celkům) bylo vyčleněno celkem 23 regionů dominantní příslušnosti k administrativním celkům, což je podstatně méně než je současný počet správních obvodů ORP (35). V Olomouckém kraji se jedná o 8 regionů s centry v Hranicích, Jeseníku, Litovli, Olomouci, Prostějově, Přerově, Šternberku a Šumperku. V Moravskoslezském kraji bylo vymezeno 11 regionů s centry v Bílovci, Bruntále, Českém Těšíně, Frýdku-Místku, Hlučíně, Karviné, Krnově, Novém Jičíně, Opavě, Ostravě a Rýmařově. Zbylé 4 regiony mají své správní centrum mimo zkoumanou oblast, tyto regiony mají svá správní centra v Boskovicích (Jihomoravský kraj), Holešově (Zlínský kraj), Moravské Třebové (Pardubický kraj) a ve Vyškově (Jihomoravský kraj). Co se týká nejstabilnějších oblastí (příslušnost nejméně 125 let), tak jak bylo možné očekávat, jedná se o území v zázemí větších měst, konkrétně Olomouce, Prostějova, Přerova a Šumperka v Olomouckém kraji a Bruntálu, Frýdku-Místku, Karviné, Nového Jičína a Opavy v Moravskoslezském kraji. Obecně můžeme tyto oblasti považovat za jádrové území vymezených administrativních celků. Tyto oblasti s nejvyšší stabilitou tvoří 37,9 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Oblasti s poměrně velkou stabilitou územní příslušnosti k jednomu centru (příslušnost 100–124 let) se vyskytují v zázemí Hranic, Jeseníku, Litovle, Přerova, Šternberku a Zábřehu v Olomouckém kraji a Českého Těšína, Frýdku-Místku, Karviné, Krnova a Ostravy v Moravskoslezském kraji. Pro oblasti s dominantními centry ve Frýdku-Místku, Karviné a Přerově je typické, že oblasti s poměrně velkou stabilitou

jsou rozmístěny kolem jádrových oblastí. Popsané oblasti tvoří celkem 25,6 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Třetí kategorie dominantní příslušnosti k vymezenému celku (příslušnost 73–99 let) můžeme považovat jako absolutní, stejně jako ve dvou předcházejících případech. Tyto oblasti se vyskytují téměř ve všech vymezených regionech (výjimkou jsou pouze regiony s centry v Bílovcích, Hlučíně a Přerově), ovšem jejich rozložení v jednotlivých regionech je velmi nerovnoměrné. Pro tuto kategorii je typické, že ji můžeme lokalizovat převážně při hranicích jednotlivých regionů pouze s několika málo výjimkami. Výjimkami jsou myšleny regiony s dominantními centry v Českém Těšíně a Rýmařově. Tato kategorie tvoří celkem 23,5 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Za území relativně nestabilní považujeme ta území, která mají příslušnost k dominantnímu centru menší jak 50 % (příslušnost 57–72 let resp. 43–56 let). Nejrozlehlejší relativně nestabilní oblast se rozkládá na pomezí čtyř vymezených regionů (regiony s dominantními centry v Bruntále, Olomouci, Opavě a Šternberku). Další relativně nestabilní oblast se rovněž rozkládá na území čtyř vymezených regionů, zahrnuje část regionů Opava a Ostrava a celé regiony Bílovec a Hlučín. Oblast, která se nachází v západní části vymezeného regionu s centrem ve Šternberku, můžeme také považovat za nestabilní. Poslední nestabilní oblast můžeme lokalizovat na jihu Olomouckého kraje. Za společný znak všech nestabilních oblastí můžeme považovat fakt, že se v pozici administrativního centra vystřídala minimálně tři města, která nebyla centry daných oblastí pouze epizodní dobu. Nestabilní oblasti tvoří celkem 13 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Administrativní členění zkoumané oblasti můžeme ze stacionárního úhlu pohledu tedy považovat za stabilní.

Při komparaci dynamické a stacionární složky bylo zjištěno, že převážná část rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje (68 %) spadá do kategorie „stabilita dynamické i stacionární složky“. Samotná území, kde je stabilní pouze dynamická složka pak tvoří 1,7 % rozlohy zkoumaných krajů. Naopak území, kde je stabilní pouze stacionární složka tvoří 18 % rozlohy Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Oblasti nestabilní se na celkové rozloze zkoumaných krajů podílí 12,3 %. Pracovní hypotéza týkající se komparace dynamické a stacionární složky byla tedy potvrzena jen zčásti. Jednak se potvrdilo, že největší část zkoumaného území tvoří stabilní oblasti, jednak že nestabilních oblastí bude nejméně, ovšem očekávalo se, že nebude překročena hranice 10 %, což sice nebylo splněno, nicméně překročení této hranice není nikterak drastické. Ve světle předcházejících řádků a odstavců jsme dospěli k závěru, že území

Olomouckého a Moravskoslezského kraje můžeme z hlediska územní stability považovat za stabilní. Pracovní hypotézu, která tvrdí, že zkoumané území je stabilnější než území Slovenska na úrovni nižších administrativních celků můžeme v obecné rovině potvrdit. Slovensko je sice hodnoceno jako relativně stabilní, ovšem vyskytuje se tam poměrně dost příhraničních regionů a nejen jich, které vykazují značnou mírou nestability.⁷⁰ Samozřejmě i na území Olomouckého i Moravskoslezského kraje se vyskytuje několik nestabilních oblastí, nicméně ne v takové míře.

Co se týká kontinuity současného administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje, tak se dá všeobecně konstatovat, že na většině území dominují současná administrativní centra, ale existují i regiony, kde část, nebo i celý současný správní obvod ORP (resp. jeho centrum, příp. okresní centrum) nebyl ve zkoumaném období dominantní. V případě kompletních správních obvodů ORP, které byly označeny jako diskontinuální se výhradně jednalo o ty SO ORP, jejichž administrativní centra byla v této pozici pouze po dobu působnosti správních obvodů ORP. Celkově diskontinuální oblasti nacházející se ve SO ORP, jejichž správním centrem je sídlo, které do té doby nikdy jindy tuto funkci nevykonávalo, tvoří 48 % všech diskontinuálních oblastí ve zkoumaném území. Tudíž hypotéza, která hovořila o většinovém podílu těchto oblastí spadajících do kategorie „diskontinuální“ nebyla potvrzena. Pokud budou brána v úvahu všechna výše uvedená fakta, tak při celkové komparaci regionů dominantní příslušnosti se současným administrativním členěním Olomouckého a Moravskoslezského kraje docházíme k míře shody 62 %, tím pádem můžeme považovat zkoumané území za relativně kontinuální. V porovnání s územím Slovenska, které můžeme považovat za kontinuální (míra shody při celkové komparaci regionu dominantní příslušnosti se současným administrativním členěním činila 85 %)⁷¹ však území Olomouckého a Moravskoslezského kraje mírně zaostává. Můžeme předpokládat, že tento rozdíl je způsoben zavedením správních obvodů ORP v roce 2003. Ačkoliv byla tato událost brána v potaz a byla do značné míry eliminována metodikou výzkumu, tak i přesto měla jistý podíl na vymezení významné části diskontinuálních oblastí.

---

⁷⁰ GURŇÁK, D. (2002): Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí, Geografické informácie 7 – I. diel, UKF Nitra, s. 80–87

⁷¹ Tamtéž

8 Shrnutí

Cílem diplomové práce bylo analyzovat vývoj nižšího administrativního členění z hlediska jeho územní stability, a to na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

V teoretické části nabízí práce určité zařazení zkoumané problematiky do užšího rámce na pomezí politické a historické geografie. Problematiku můžeme tedy do jisté míry považovat za interdisciplinární. V teoretické rovině se dále práce zabývá především výzkumnou činností Daniela Gurňáka, který rozpracoval a aplikoval vlastní metodiku analýzy hodnocení územních změn a změn hranic států a administrativních celků v širším časovém období, stejně tak jako analýzu stability a kontinuity těchto prvků. Tato metodika pak byla základem při tvorbě praktické části diplomové práce.

V práci je zařazena také kapitola zabývající se územním vývojem organizace veřejné správy na území České republiky, jejímž cílem bylo poukázat na mnohé historické souvislosti, které formování sledovaného jevu a jeho proměny v čase ovlivňovaly. Tato část také do značné míry napomáhá ukotvit studované téma do širšího rámce.

Těžiskovou částí práce je samotná analýza vývoje členění nižších administrativních jednotek na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje. Tato pasáž je členěna na jednotlivé podkapitoly podle různých analýz, které fenomén územní stability zpracovávají z různých hledisek. Byl hodnocen počet změn územní příslušnosti, což můžeme považovat za dynamickou složku zkoumané problematiky, dále byla hodnocena dominantní příslušnost základních sídelních jednotek k administrativním celkům, kterou naopak můžeme považovat za stacionární složku. Pro kompletní představu o územní stabilitě nižších administrativních celků na území zkoumaných krajů byla také provedena komparace dynamické a stacionární složky. Data získaná při mapování převládající územní příslušnosti základních sídelních jednotek ke konkrétním nižším administrativním celkům byla porovnávána s aktuálním administrativním členěním Olomouckého a Moravskoslezského kraje.

Klíčová slova: územní stabilita, administrativní členění, administrativní jednotky, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj

9 Summary

The aim of the thesis is to analyse the development of the lower administrative structure in the area of Olomouc and Moravian-Silesian from the point of territorial stability.

In the theoretical part the thesis classifies the studied issue on the borderland between the political and historical geography. To a certain extent the issue can be considered as interdisciplinary. In the theoretical level the thesis deals with Daniel Gurnák's research activities. Daniel Gurnák has applied his own method of analysis of territorial transformation's evaluation and transformation of the border of states and administrative units in the longer process of time. He has also worked out the analysis of stability and continuity of all these elements. On the basis of his method the practical part of the thesis was created.

In the thesis there is a chapter dealing with territorial development of public administration in the Czech Republic. The aim of this chapter was to point out the historical connections which influenced the creation of studied phenomenon and its transformation in the process of time. This part deals with the studied topic thoroughly.

The focus of the thesis is the analysis of the development of structure of the lower administrative units on the area of Olomouc and Moravian-Silesian region. This part is divided according to different analysis in particular subchapters which work out the phenomenon of territorial stability from the different point of view. The evaluation of the number of territorial citizenship's changes can be considered as dynamical part of the studied issue. The dominant citizenship of the basic settlement units to the administrative units which was evaluated as well can be considered as stationary part. To get the picture of territorial stability of lower administrative units, the comparison was carried out. The data obtained by mapping of the dominant territorial citizenship of basic settlement units to concrete lower administrative units was compared with the present administrative structure of Olomouc and Moravian – Silesian region.

Key words: territorial stability, administrative structure, administrative units, Olomouc region, Moravia – Silesian region

10 Seznam použité literatury a zdrojů

- BAAR, V. (1995): Administrative Frontiers as Lines of Tension among States and Regions, *Geografické štúdie*, č. 1, UMB, Banská Bystrica, s. 20–21
- BARBAG, J. (1987): *Geografia polityczna ogólna*, PWN, Warszawa, 268 s.
- BARTOŠ, J. A KOL. (1972): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (okresy Olomouc-město a venkov, Litovel, Šternberk, Moravský Beroun), III. sv. Ostrava, 365 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1974): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Šumperk, Zábřeh, Rýmařov), IV. sv. Ostrava, 316 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1976): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Prostějov, Boskovice, Moravská Třebová), V. sv. Ostrava, 330 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1978): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Přerov, Hranice, Kroměříž), VI. sv. Ostrava, 288 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1980): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov /Zlín/), VII. sv. Ostrava 1980, 257 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1986): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Brno-město, Brno-venkov, Vyškov), X. sv. Ostrava, 287 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1994): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Bruntál, Jeseník, Krnov), XIII. sv. Olomouc, 228 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (1995): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Opava, Bílovec, Nový Jičín), XIV. sv. Olomouc, 252 s.
- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (2000): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Frýdek-Místek, Český Těšín), XV. sv. Olomouc, 195 s.

- BARTOŠ, J., SCHULTZ, J., TRAPL, M. (2005): Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948–1960 (okresy Ostrava, Fryštát, Hlučín), XVI. sv. Olomouc, 185 s.
- BAŠOVSKÝ, O. (1997): Administratívno-správne členenie Slovenska: vedecká realita a prax, Geografické Štúdie, č. 3, UMB, Banská Bystrica, s. 14–22
- BEZÁK, A. (1997): Priestorová organizácia spoločnosti a územno-správne členenie štátu, Geografické Štúdie, č. 3, UMB, Banská Bystrica, s. 6–13
- BEZÁK, A. (1996): Vývoj predstáv o regionálnom členení Slovenska (od Jána Kollára k Michalovi Luknišovi), Luknišov Zborník 2, Geografický Ústav SAV, Bratislava, s. 19–27
- BUČEK, J. (2006): Hlavné smery a problémy výskumu súčasnej politickej geografie, Geografický časopis, roč. 58, č. 4, s. 353–371
- BUFON, M. (2001): Osnove politickej geografie I, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 201 s.
- GURŇÁK, D. (1999): Niektoré teoreticko-metodologické problémy historicko-geografického výskumu územného vývoja štátov, Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie, UK Bratislava, s. 173–179
- GURŇÁK, D. (2000): Fenomén stability hraníc vo vývoji administratívneho členenia Slovenska, Geografické štúdie 7, UKF, Nitra, s. 83–88
- GURŇÁK, D. (2001): Teritoriálna a štátová stabilita štátov v procese historicko-geografického vývoja stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy, Geografické aspekty stredoevropského priestoru, MU, Brno, s. 38–42
- GURŇÁK, D. (2002): Stabilita administratívneho členenia územia Slovenska v 20. storočí, Geografické informácie 7 – I. diel, UKF, Nitra, s. 80–87

- GURŇÁK, D. (2003): Fenomén stability hraníc v priestore stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy, Geografické aspekty stredoevropského priestoru, MU, Brno, s. 21–25
- GURŇÁK, D. (2004): Vývoj stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy z aspektu zmeny rozlohy územia a počtu štátov, Geografické informácie 8 Stredoeurópsky priestor, UKF, Nitra, s. 446–451
- GURŇÁK, D. (2006): Kontinuita a diskontinuita politických hraníc vo vybraných krajinách strednej Európy v 20. storočí, Geografická revue, roč. 2, č. 2, UMB, Banská Bystrica, s. 604–616
- GURŇÁK, D., LAUKO, V. (2007): Stabilita územno-správneho členenia Slovenska v 20. storočí a jej regionálne dimenzie, Česká geografie v evropském priestoru, JU v Českých Budějovicích, České Budějovice, s. 570–579
- GURŇÁK, D., LAUKO, V. (2008): Luknišovo regionálne členenie Slovenska a stabilita územnosprávneho členenia Slovenska v 20. storočí, AFRNUC – č. 50, UK Bratislava, s. 145–154
- HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. (2005): Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost, 2. doplněné vyd. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 568 s.
- IŠTOK, R. (2004): Politická geografia a geopolitika, PU v Prešově, Prešov, 392 s.
- JELEČEK, L. (2000): Územněsprávní reformy v Česku v letech 1848–2000, Geografické rozhledy, roč. 11, č. 5, s. 136–137
- KOSMALA, G. (1993): Zmiany granic politycznych w Europie środkowej w okresie ostatnich sto lat, Wrocław
- KOSMALA, G. (1999): Stabilność granic politycznych w Europie środkowej i Wschodniej w XX. wieku, Czasopismo geograficzne, roč. 70, č. 1, s. 51–64

- LUKNIŠ, M. (1985): Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja, *Geografický časopis*, roč. 37, č. 3, s. 137
- MALÍK, Z. (1998): Poznatky o územněsprávním členění státních teritorií s doporučením pro ČR, Brno: Konvoj, 40 s.
- MATES, P. (1996): Kapitoly z historie české veřejné správy v letech 1848–1989, UK, Praha, 66 s.
- MLEZIVA, Š. (1999): Dekoncentrace. Reforma veřejné správy, *Moderní obec*, Praha: *Economia*, roč. 5., č. 10, s. 27
- Národní ústav odborného vzdělávání (2008): Územně správní členění České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-27-2]. Dostupný z [www: <http://www.nuov.cz/informace-o-uzemne-spravnim-cleneni-ceske-republiky>](http://www.nuov.cz/informace-o-uzemne-spravnim-cleneni-ceske-republiky)
- RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. (2006): Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, Český statistický úřad, I. díl, Praha: Daranus, 759 s.
- SEMOTANOVÁ, E. (2002): Historická geografie Českých zemí, Historický ústav AV ČR, Praha, 279 s.
- SCHELLE, K. (2005): Vývoj veřejné správy v letech 1848–1990, Praha: Euroflex Bohemia s.r.o., 430 s.
- SLAVÍK, V. (1997): Vývoj územnosprávného usporiadania Slovenska do roku 1990. *Geografia*, Bratislava, roč. 5, č. 2, s. 48-53
- TRÁVNÍČEK, D. (1984): Přehled územního vývoje našeho státu, *Folia Facultatis Scientiarum Naturalium, Geographia* 20, UJEP, Brno, 76 s.

Zemský archiv v Opavě (2011): Správní vývoj okresu Frýdek-Místek [online]. 2011 [cit. 2011-20-4]. Dostupný z www: <http://www.archives.cz/zao/resources/frydek-mistek/spravni_vyvoj_okresu_F-M.pdf>

Seznam tabulek a obrázků

Seznam tabulek:

Tab. č. 1: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1850–1855.....	32
Tab. č. 2: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1855–1867....	34
Tab. č. 3: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1949–1959.....	38
Tab. č. 4: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 1960–1999.....	39
Tab. č. 5: Územní členění veřejné správy v českých zemích v letech 2000–2005.....	41

Seznam obrázků:

Obr. č. 1: Vývoj rozlohy států na sledovaném území středovýchodní a jihovýchodní Evropy v letech 1001–2000.....	18
Obr. č. 2: Stabilita a aktuálnost hranic ve středovýchodní a jihovýchodní Evropě v období let 1001–2001.....	20
Obr. č. 3: Stabilita politických a administrativních hranic na současném území Polska, Česka, Slovenska a Maďarska za období let 1914–2004.....	22
Obr. č. 4: Stabilita hranic současných vyšších administrativních celků na Slovensku.....	25
Obr. č. 5: Stabilita administrativního členění Slovenska v letech 1919–2005.....	26
Obr. č. 6: Střídání různých administrativních celků na Slovensku v letech 1919–2005.....	26
Obr. č. 7: Přesuny území mezi administrativními celky na Slovensku v letech 1919–2005.....	27
Obr. č. 8: Teritoriální aspekt stability administrativního členění Slovenska 1919–2005.....	27
Obr. č. 9: Porovnání stability územně-správního členění Slovenska ve 20. st. a Luknišova regionálního členění.....	28
Obr. č. 10: Územní stabilita nižších administrativních celků na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010.....	48

Obr. č. 11: Dominantní příslušnost k nižším administrativním celkům na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010.....	54
Obr. č. 12: Komparace dynamické a stacionární složky vývoje nižšího administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje v letech 1850–2010.....	57
Obr. č. 13: Kontinuita současného administrativního členění na území Olomouckého a Moravskoslezského kraje.....	60

Přílohy

Seznam příloh:

- Příloha 1:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Bílovec
- Příloha 2:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Bohumín
- Příloha 3:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Bruntál
- Příloha 4:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Český Těšín
- Příloha 5:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Frenštát pod Radhoštěm
- Příloha 6:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Frýdek-Místek
- Příloha 7:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Frýdlant nad Ostravicí
- Příloha 8:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Havířov
- Příloha 9:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Hlučín
- Příloha 10:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Hranice
- Příloha 11:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Jablunkov
- Příloha 12:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Jeseník
- Příloha 13:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Karviná
- Příloha 14:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Konice
- Příloha 15:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Kopřivnice
- Příloha 16:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Kravaře
- Příloha 17:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Krnov
- Příloha 18:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Lipník nad Bečvou
- Příloha 19:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Litovel
- Příloha 20:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Mohelnice
- Příloha 21:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Nový Jičín
- Příloha 22:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Odry
- Příloha 23:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Olomouc
- Příloha 24:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Opava
- Příloha 25:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Orlová
- Příloha 26:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Ostrava
- Příloha 27:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Prostějov
- Příloha 28:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Přerov
- Příloha 29:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Rýmařov
- Příloha 30:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Šternberk
- Příloha 31:** Správní obvod obce s rozšířenou působností Šumperk

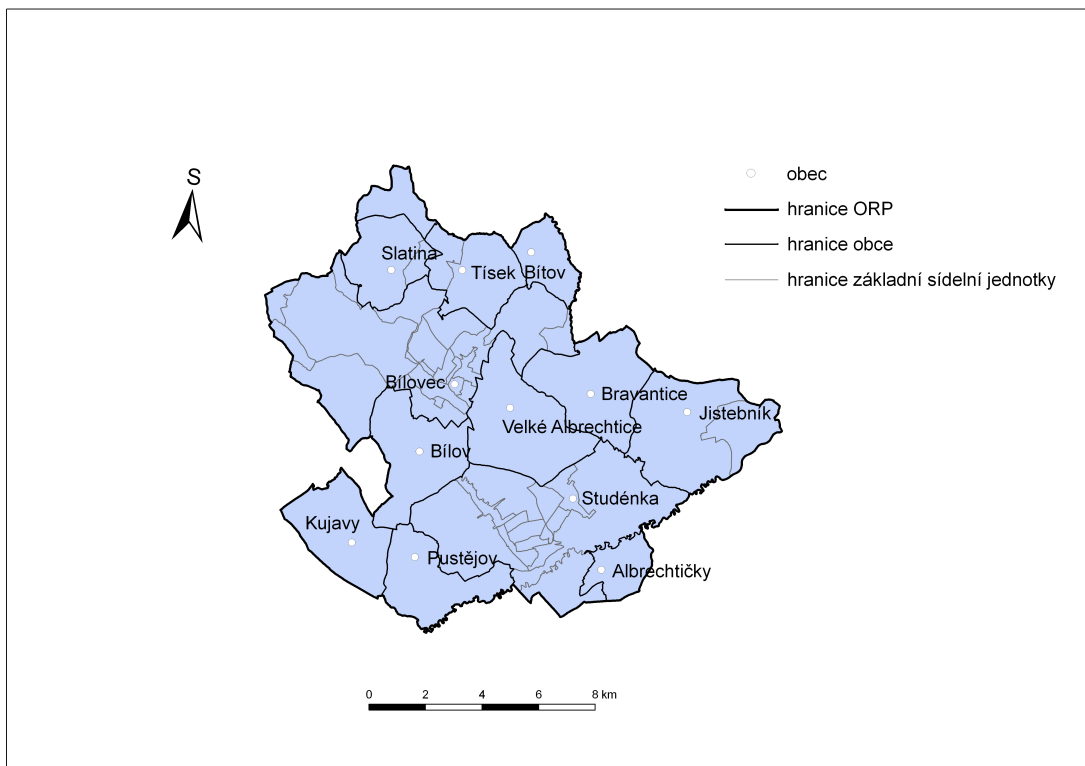
Příloha 32: Správní obvod obce s rozšířenou působností Třinec

Příloha 33: Správní obvod obce s rozšířenou působností Uničov

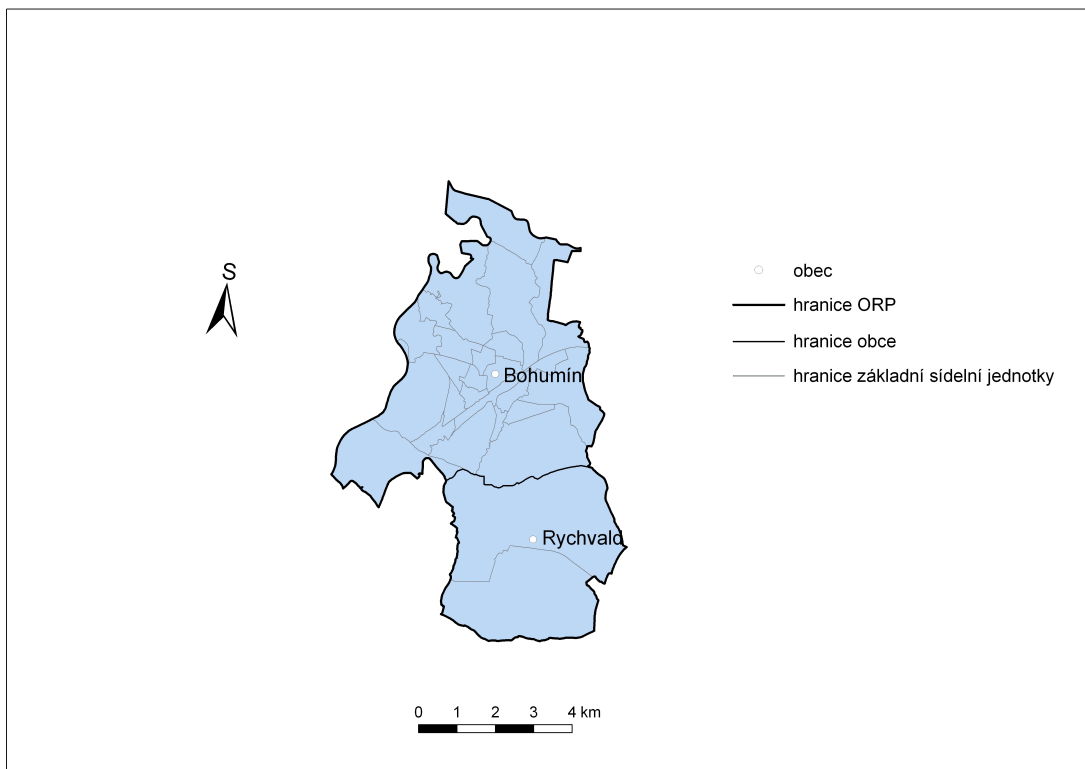
Příloha 34: Správní obvod obce s rozšířenou působností Vítkov

Příloha 35: Správní obvod obce s rozšířenou působností Zábřeh

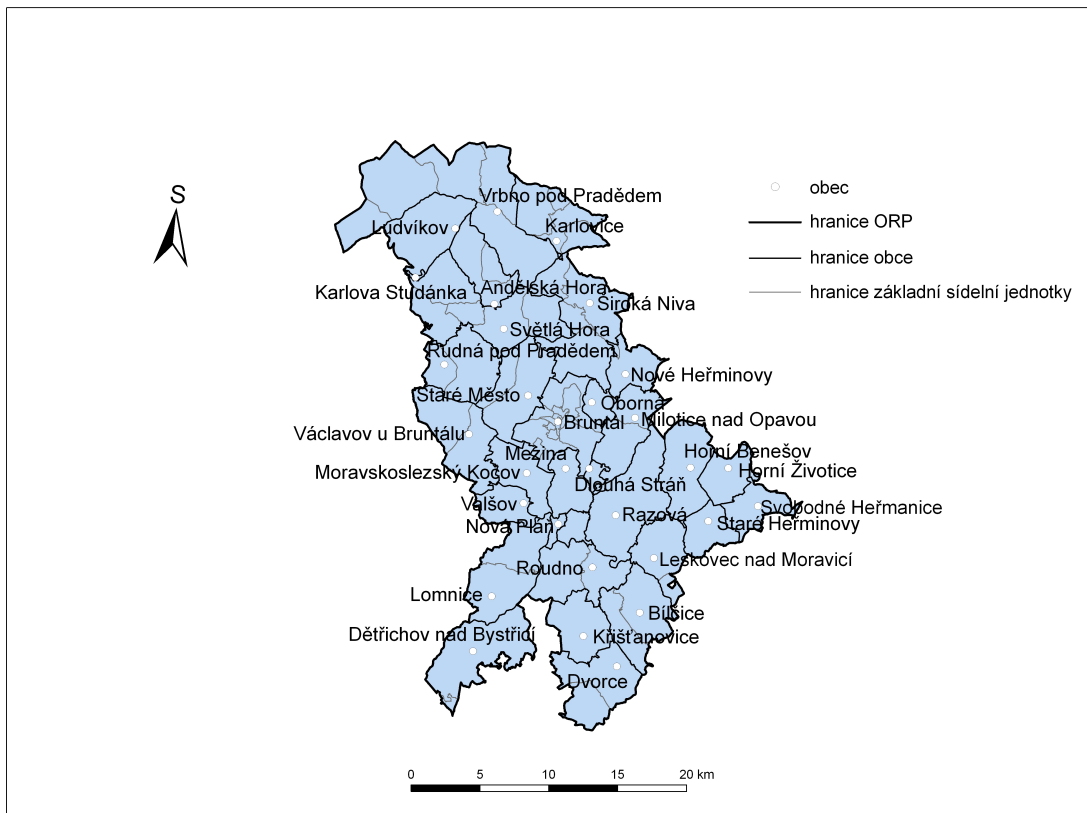
Příloha 1: Správní obvod obce s rozšířenou působností Bílovec

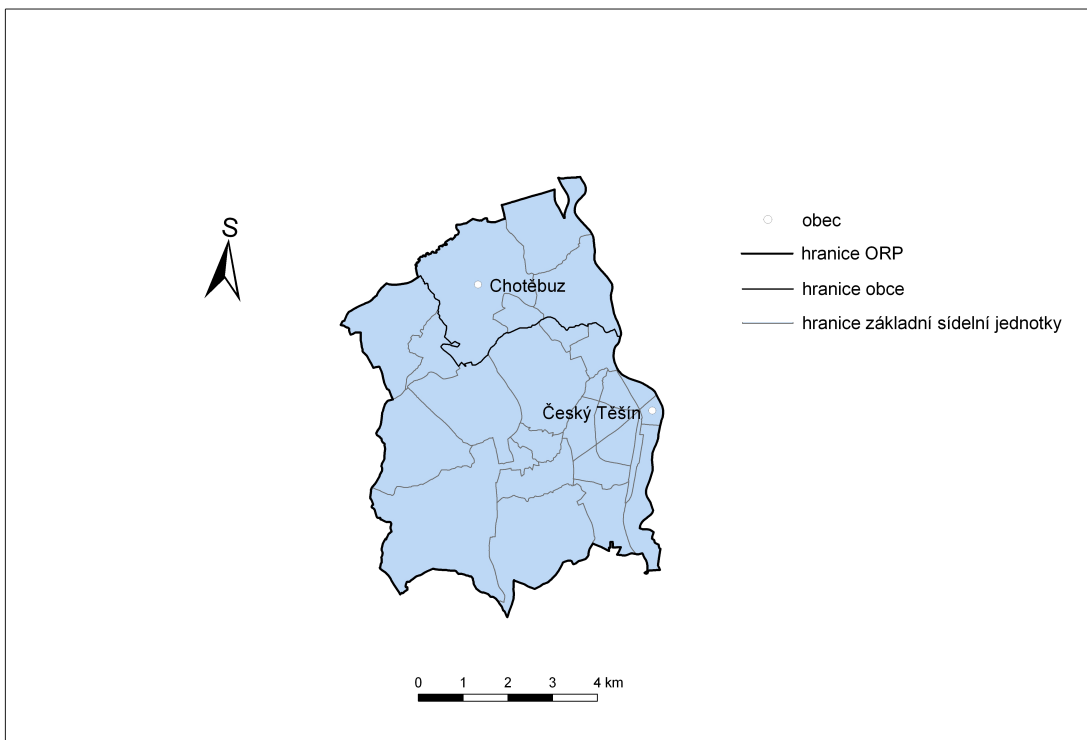
Příloha 2: Správní obvod obce s rozšířenou působností Bohumín

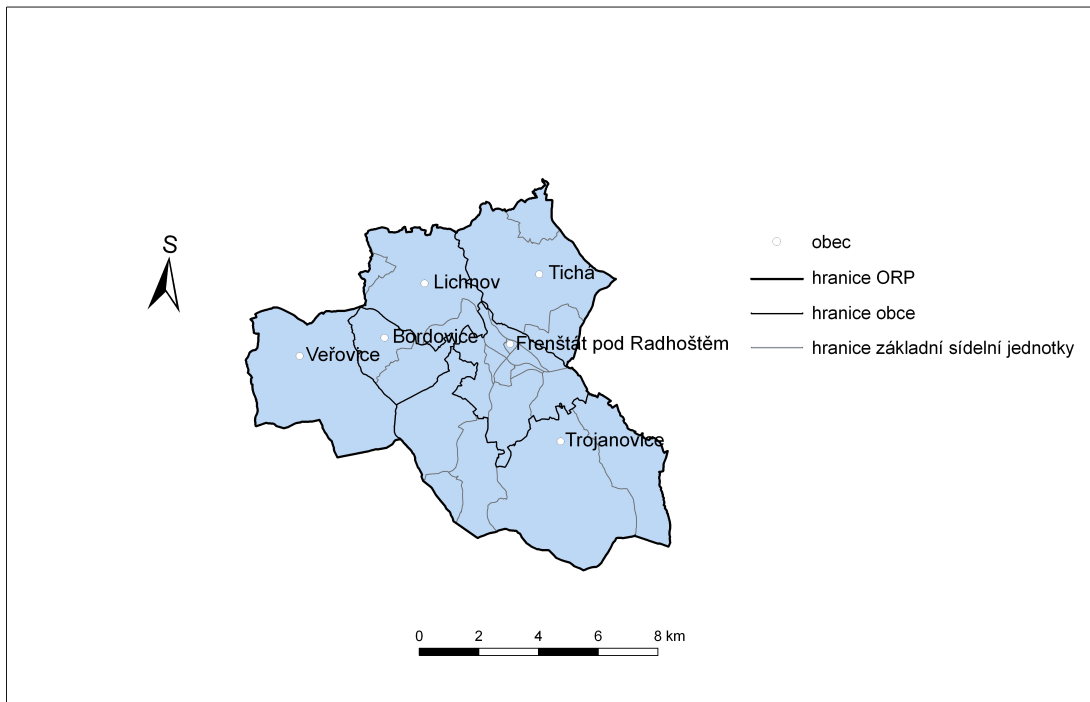
Příloha 3: Správní obvod obce s rozšířenou působností Bruntál

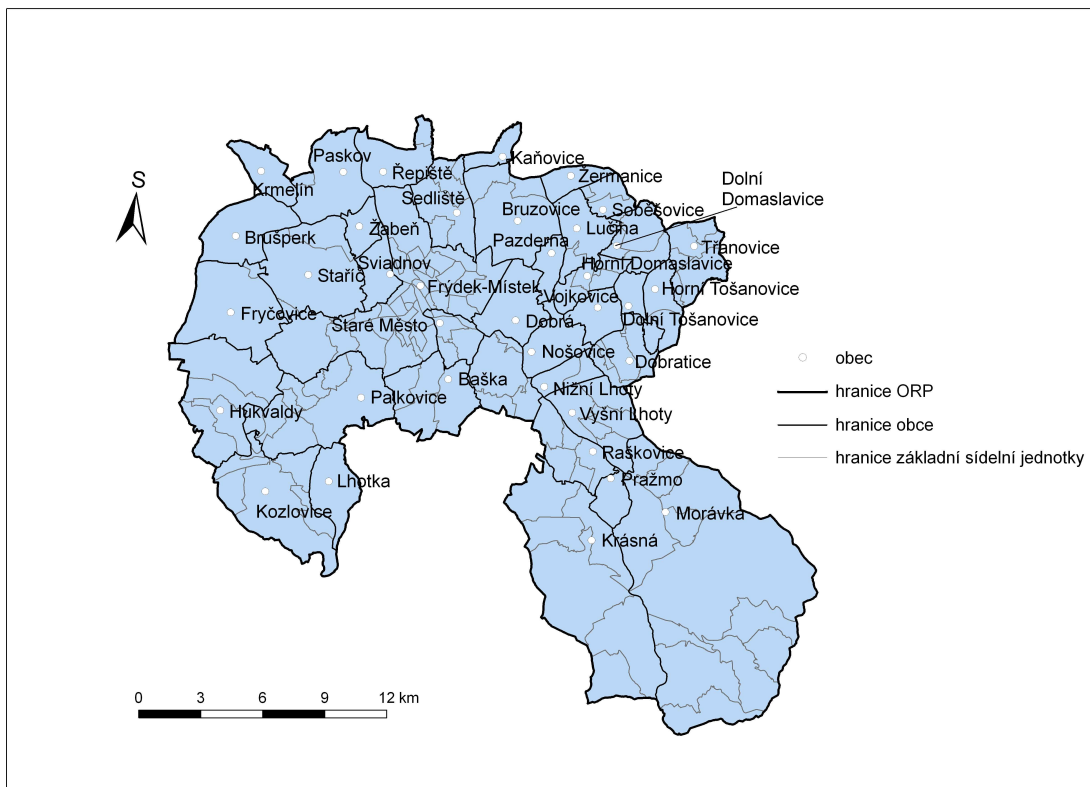
Příloha 4: Správní obvod obce s rozšířenou působností Český Těšín

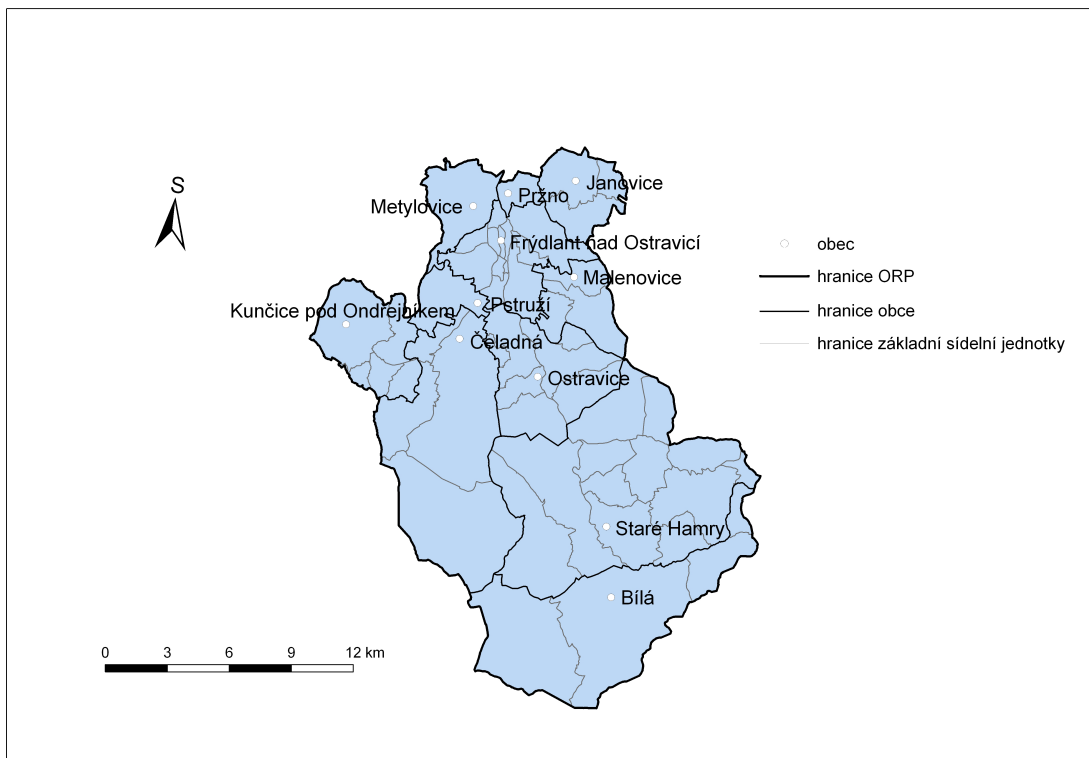
Příloha 5: Správní obvod obce s rozšířenou působností Frenštát pod Radhoštěm

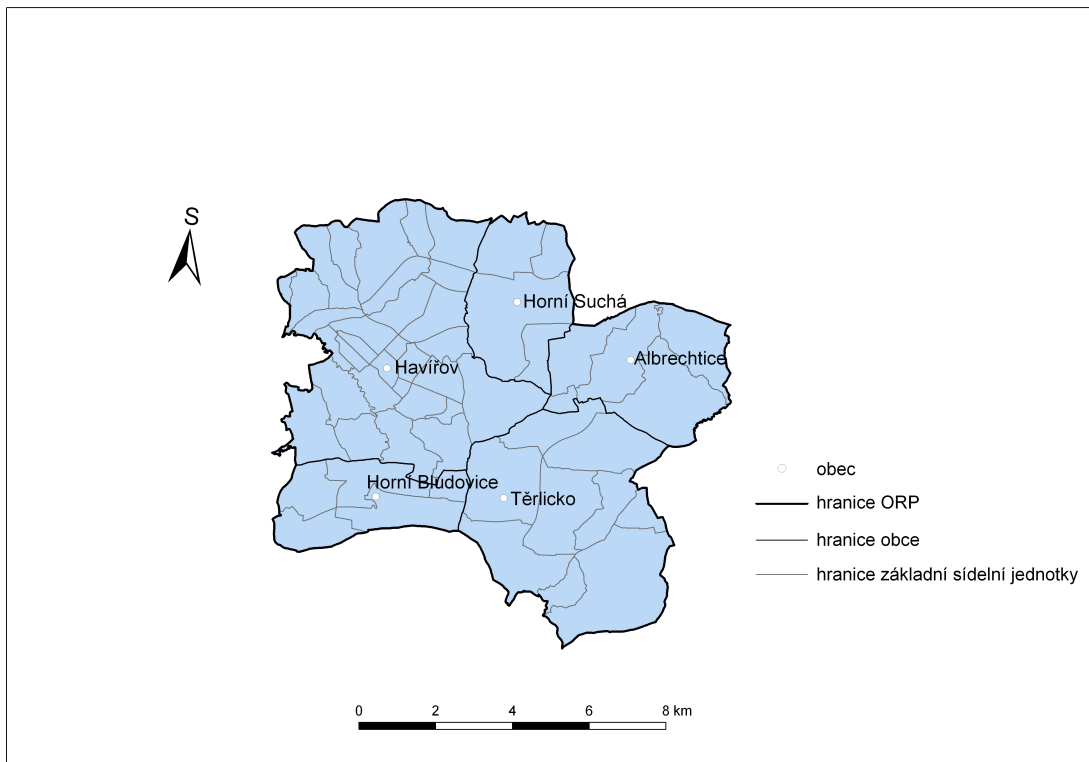
Příloha 6: Správní obvod obce s rozšířenou působností Frýdek-Místek

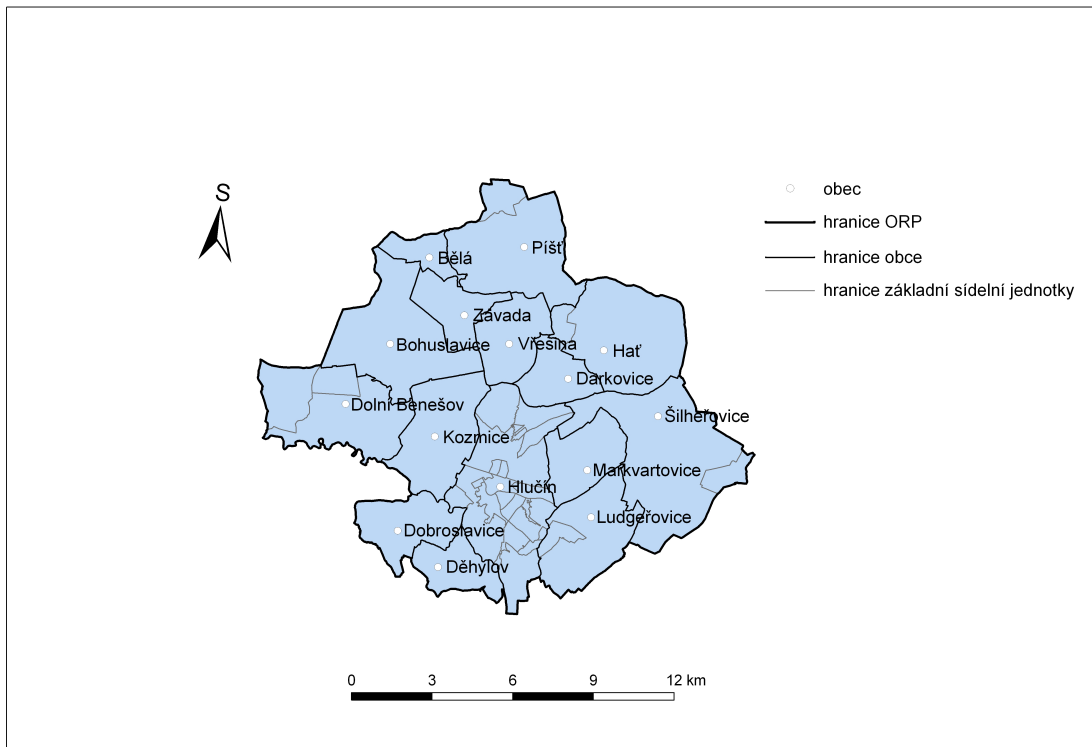
Příloha 7: Správní obvod obce s rozšířenou působností Frýdlant nad Ostravicí

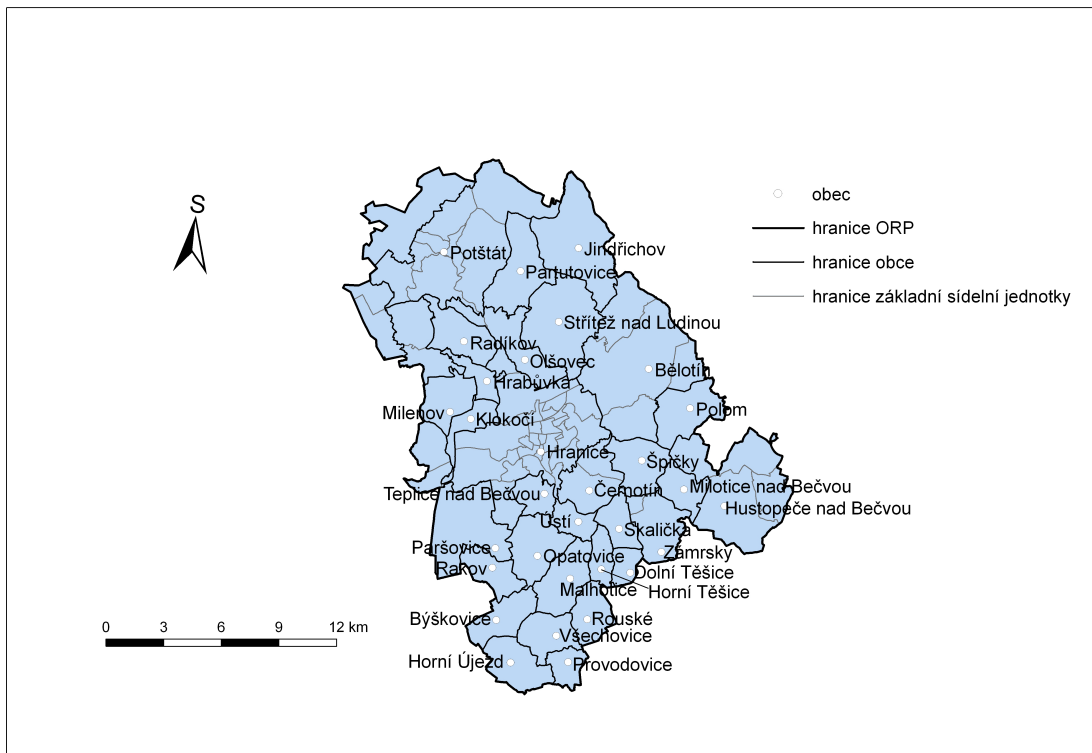
Příloha 8: Správní obvod obce s rozšířenou působností Havířov

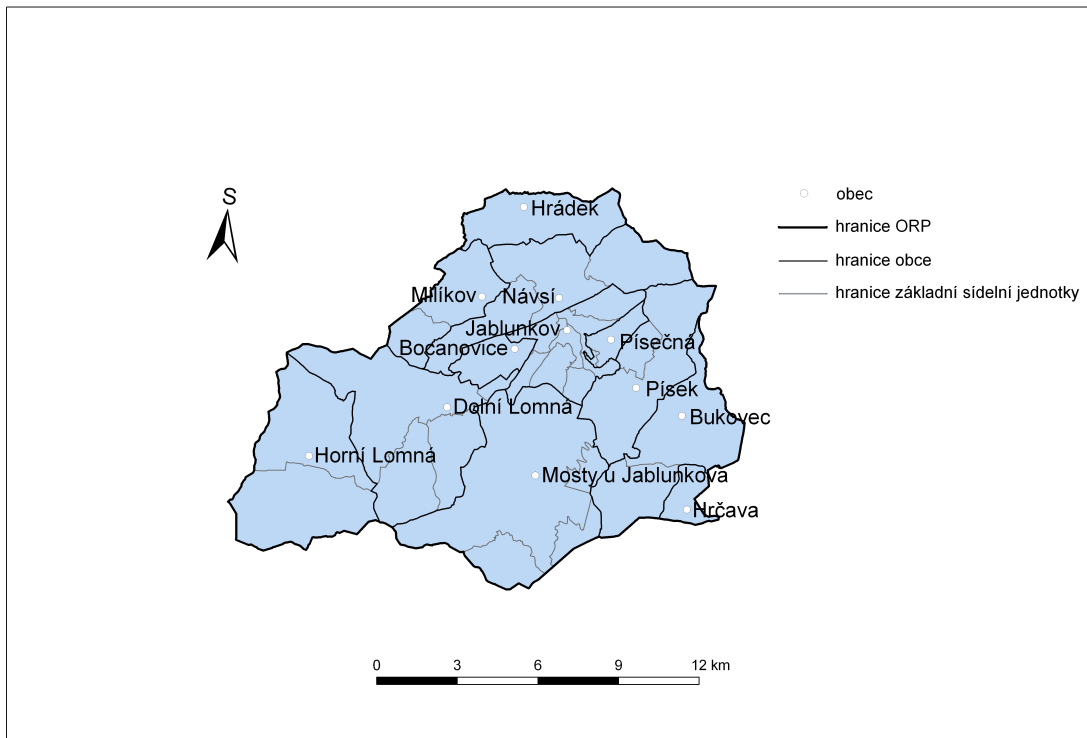
Příloha 9: Správní obvod obce s rozšířenou působností Hlučín

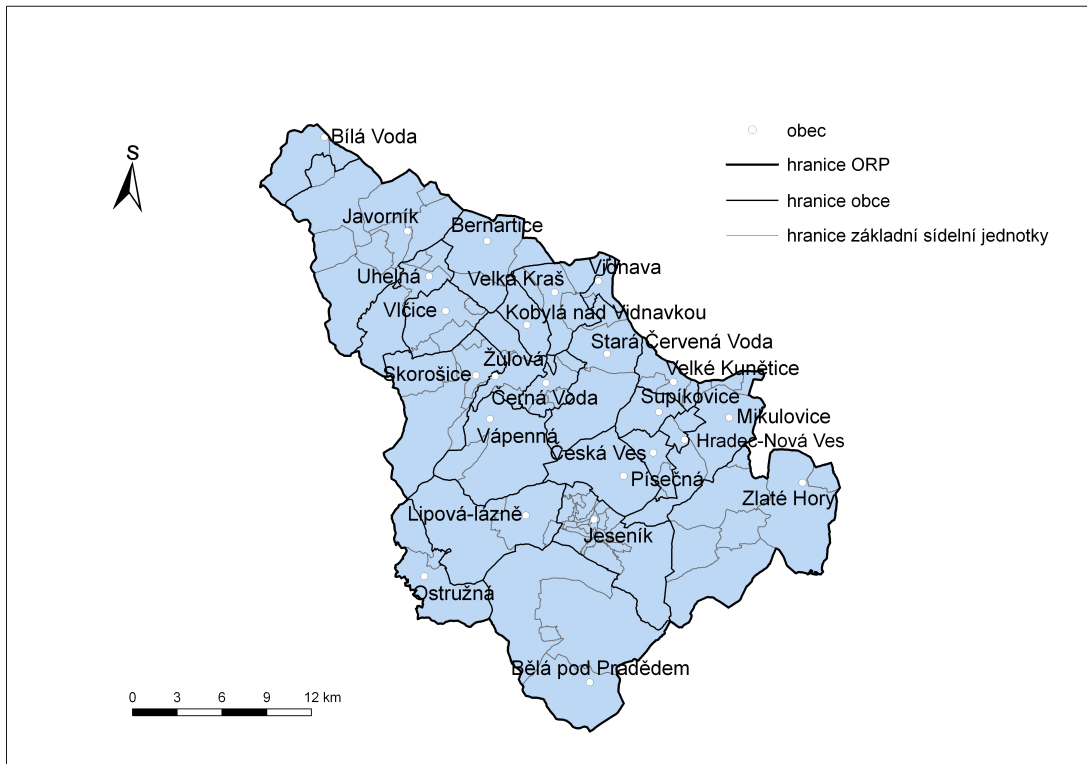
Příloha 10: Správní obvod obce s rozšířenou působností Hranice

Příloha 11: Správní obvod obce s rozšířenou působností Jablunkov

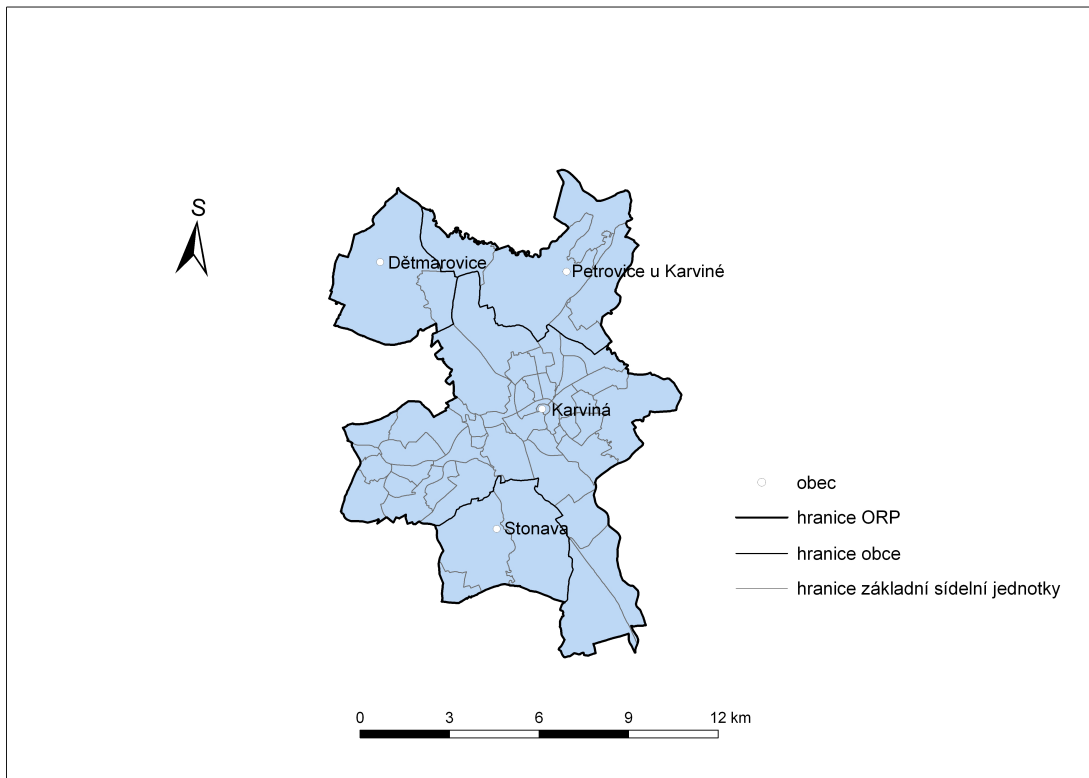

Příloha 12: Správní obvod obce s rozšířenou působností Jeseník

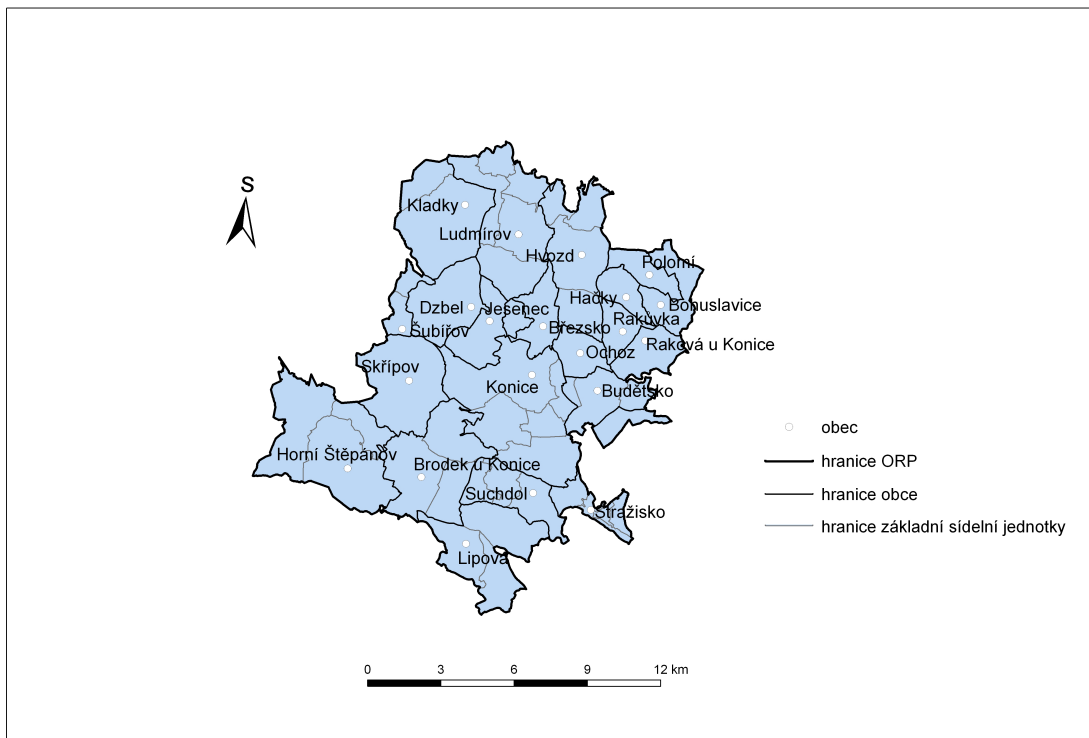

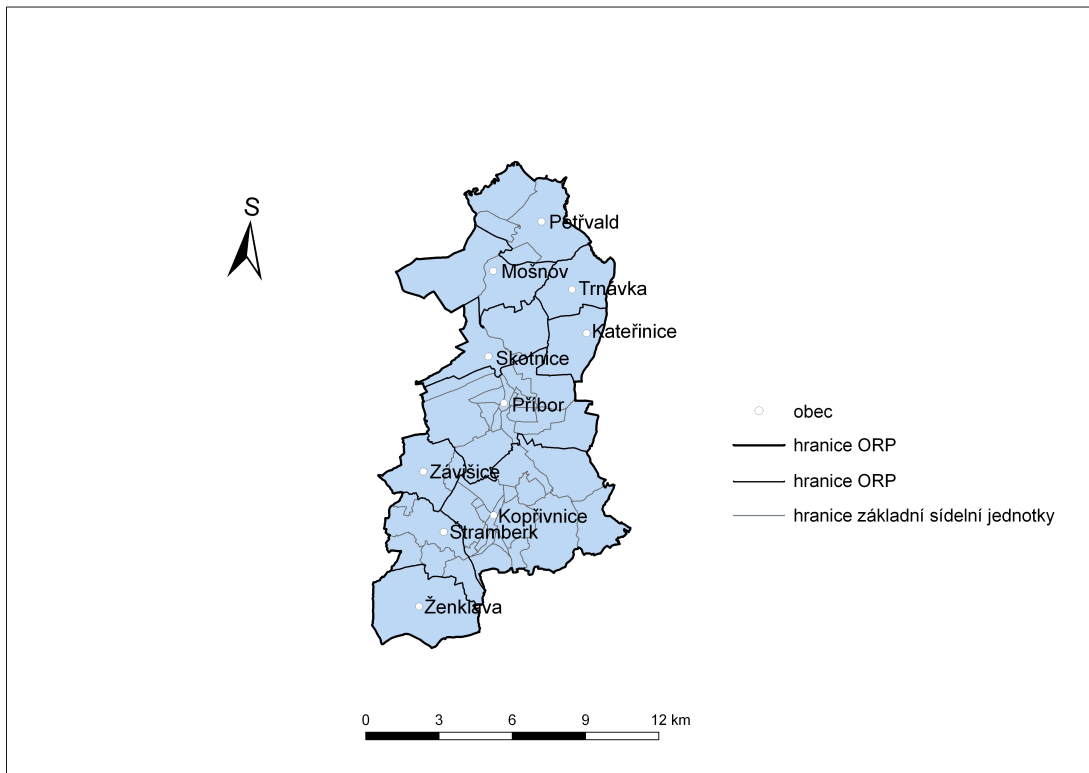
Příloha 13: Správní obvod obce s rozšířenou působností Karviná

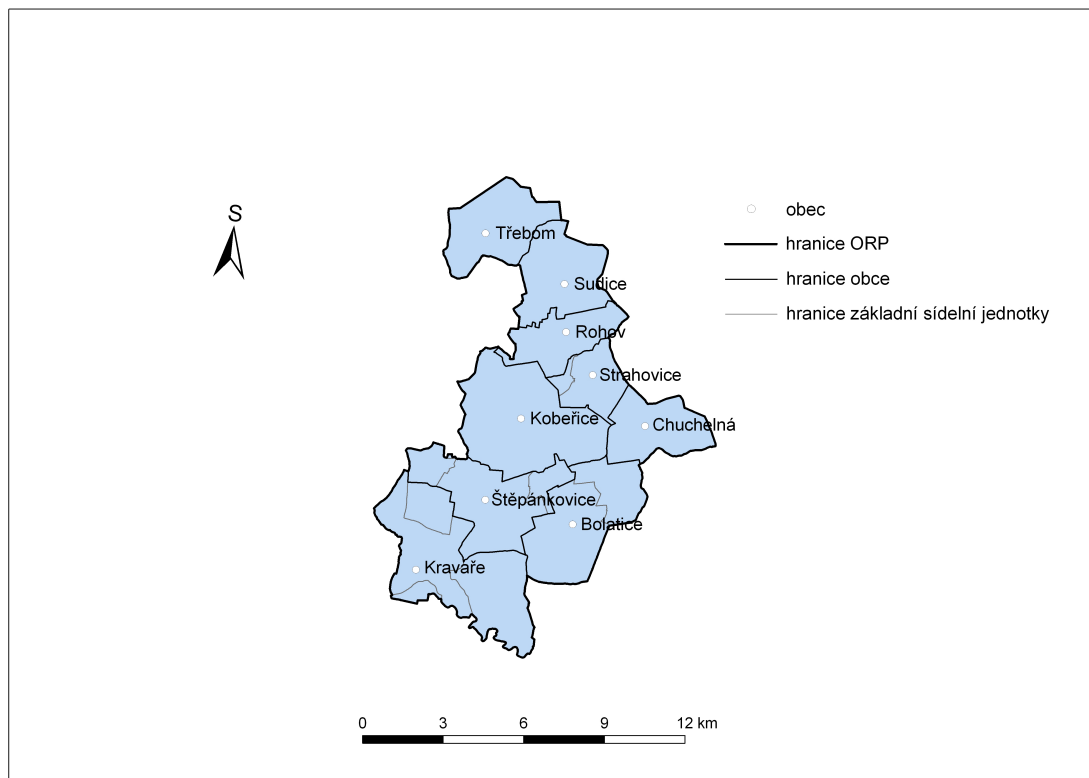
Příloha 14: Správní obvod obce s rozšířenou působností Konice

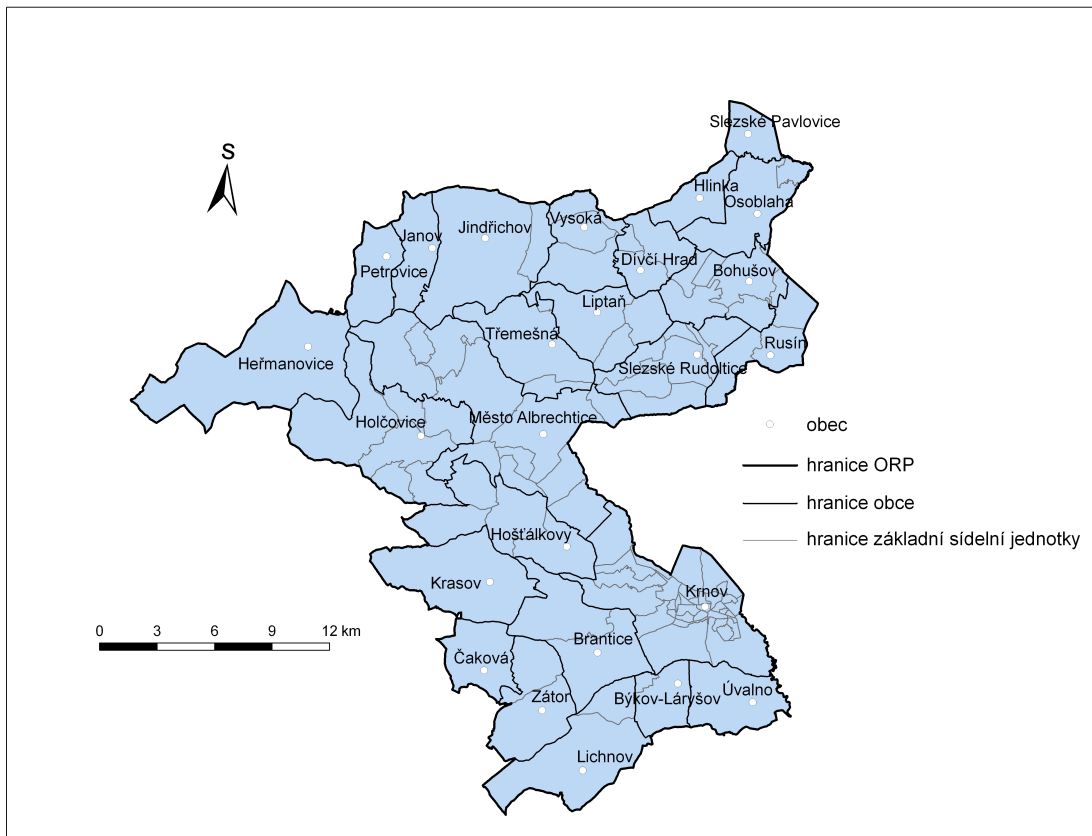
Příloha 15: Správní obvod obce s rozšířenou působností Kopřivnice

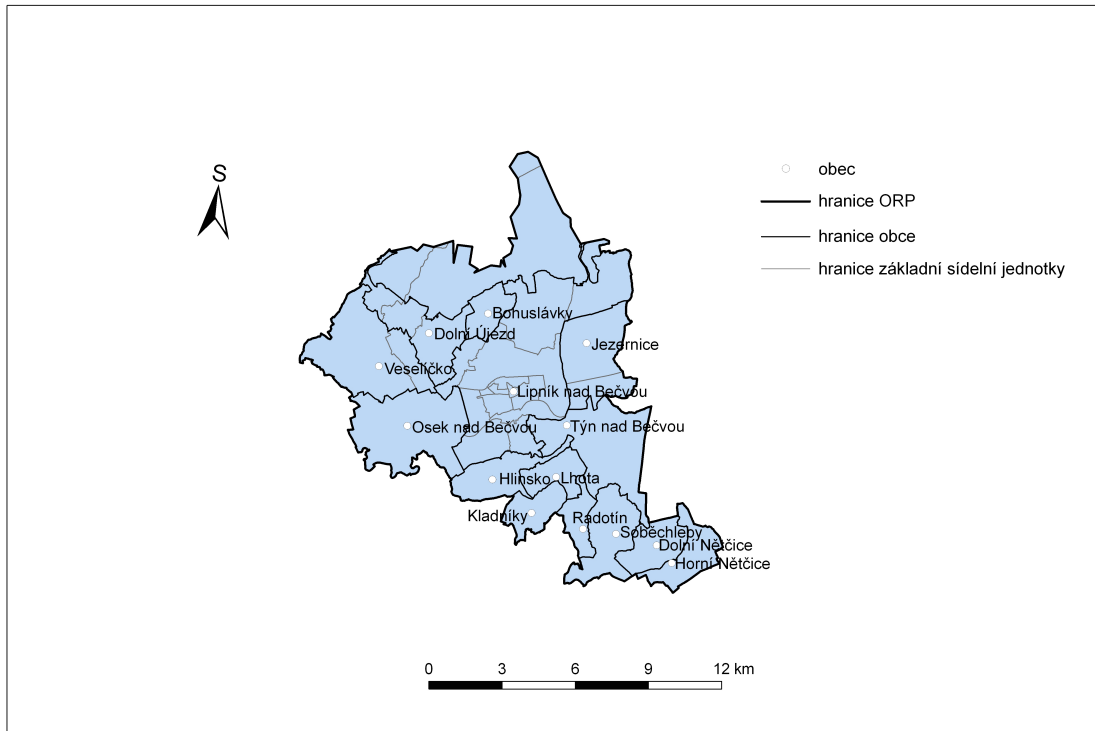
Příloha 16: Správní obvod obce s rozšířenou působností Kravaře

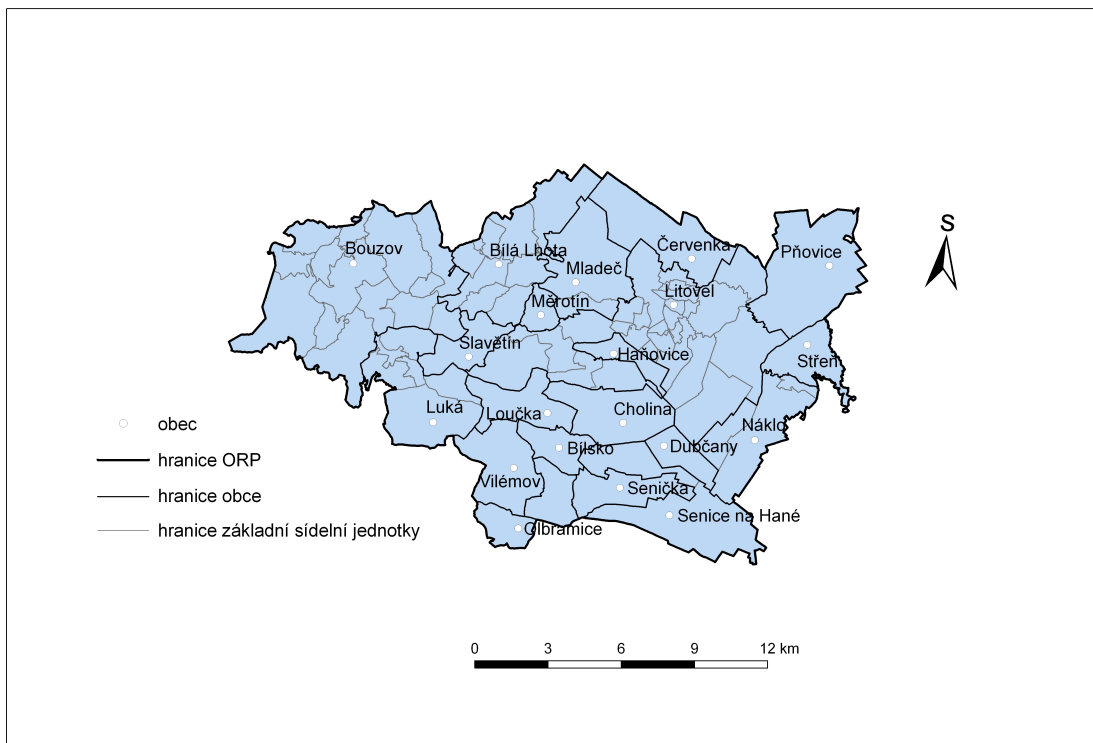
Příloha 17: Správní obvod obce s rozšířenou působností Krnov

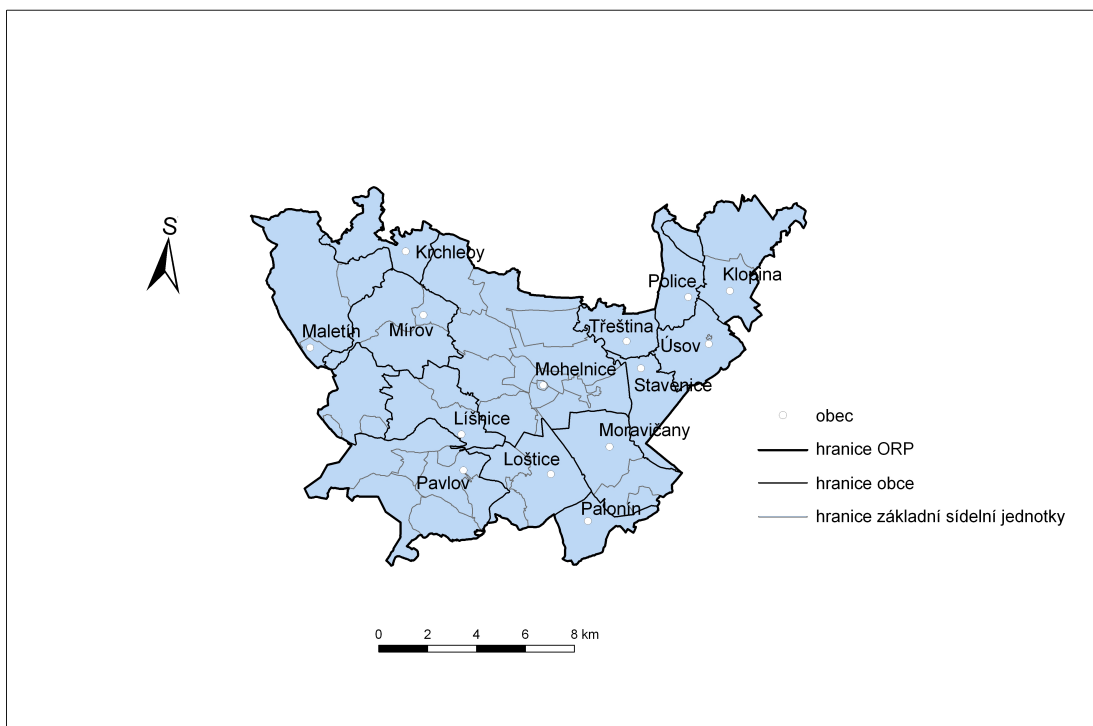
Příloha 18: Správní obvod obce s rozšířenou působností Lipník nad Bečvou

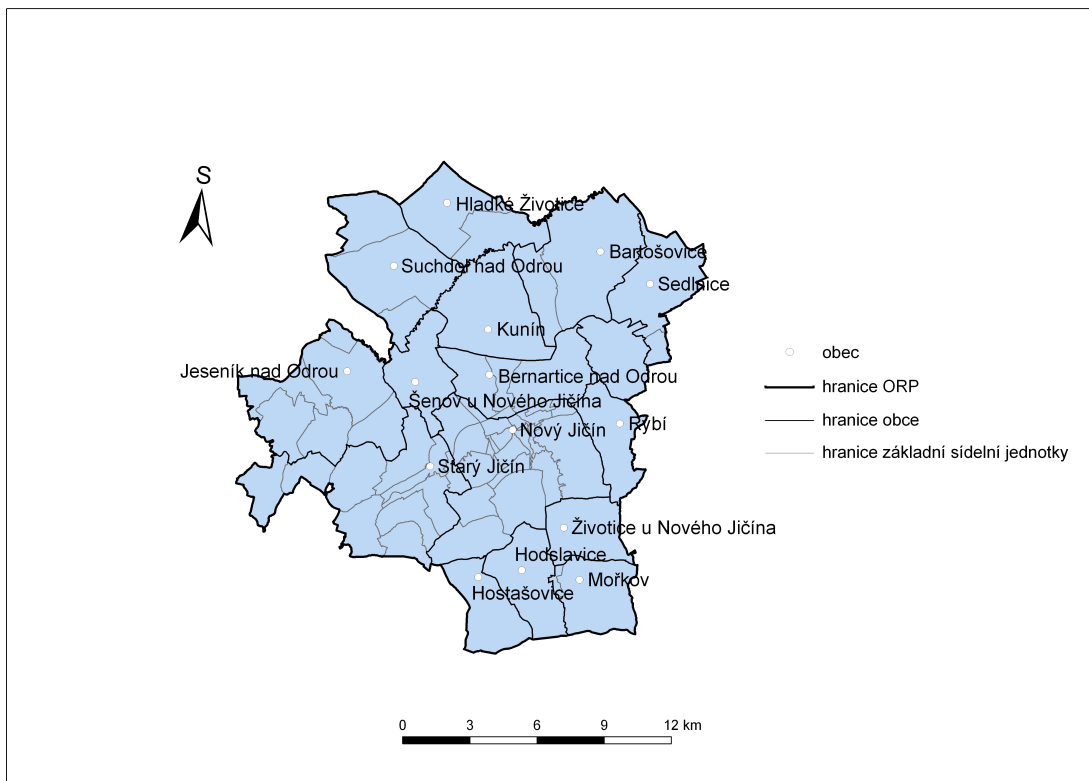
Příloha 19: Správní obvod obce s rozšířenou působností Litovel

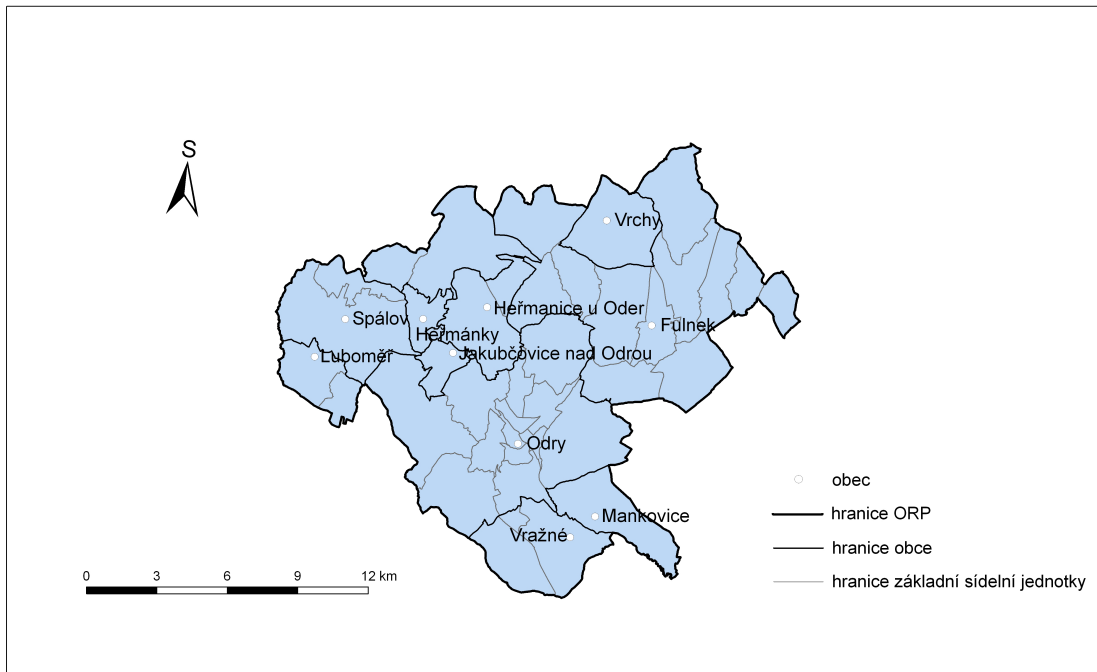
Příloha 20: Správní obvod obce s rozšířenou působností Mohelnice

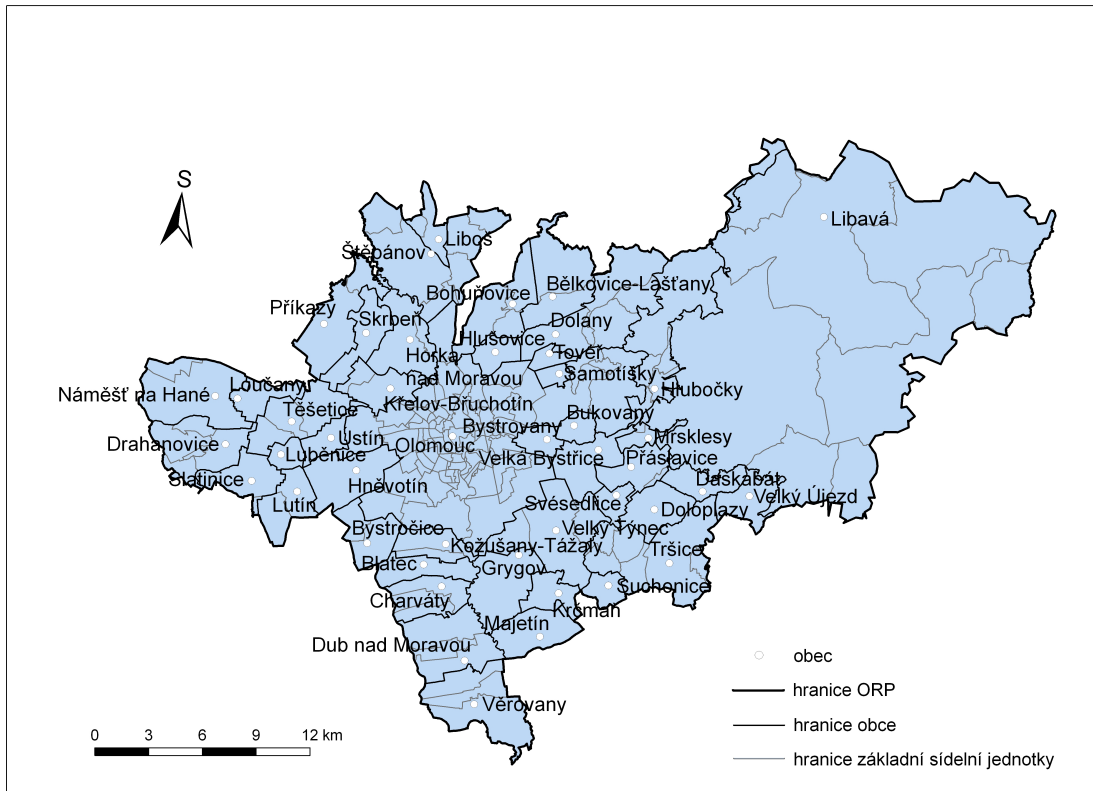
Příloha 21: Správní obvod obce s rozšířenou působností Nový Jičín

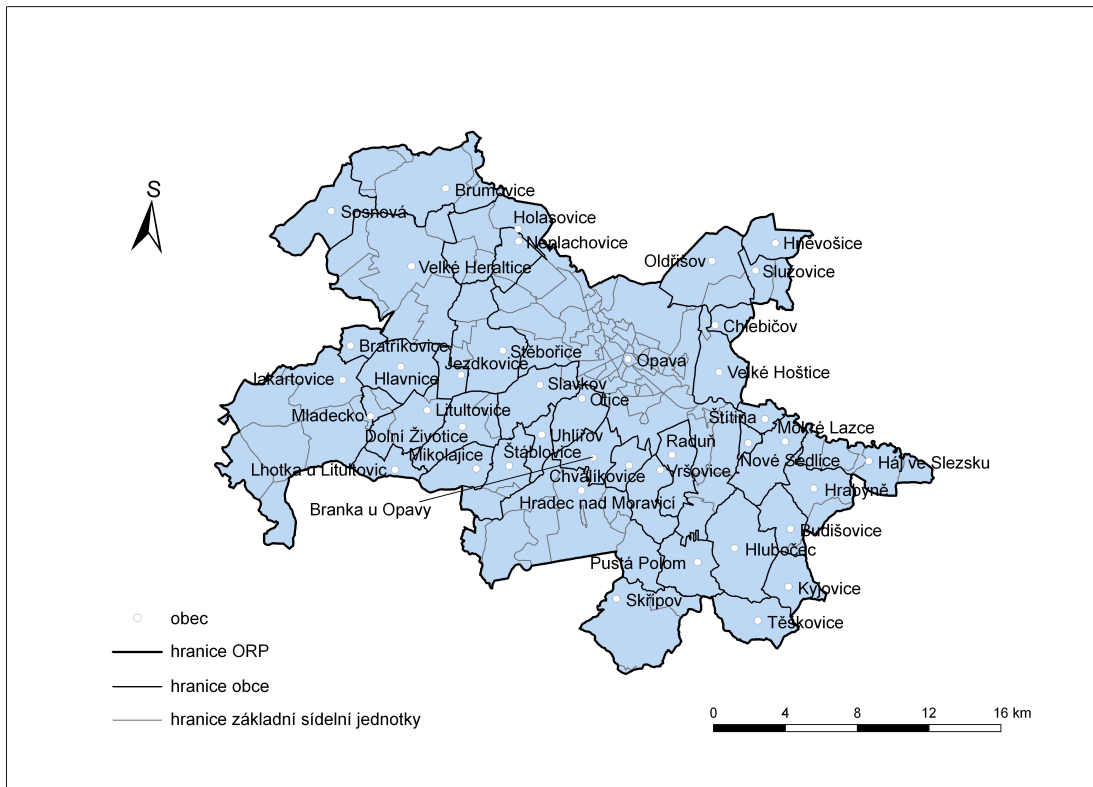
Příloha 22: Správní obvod obce s rozšířenou působností Odry

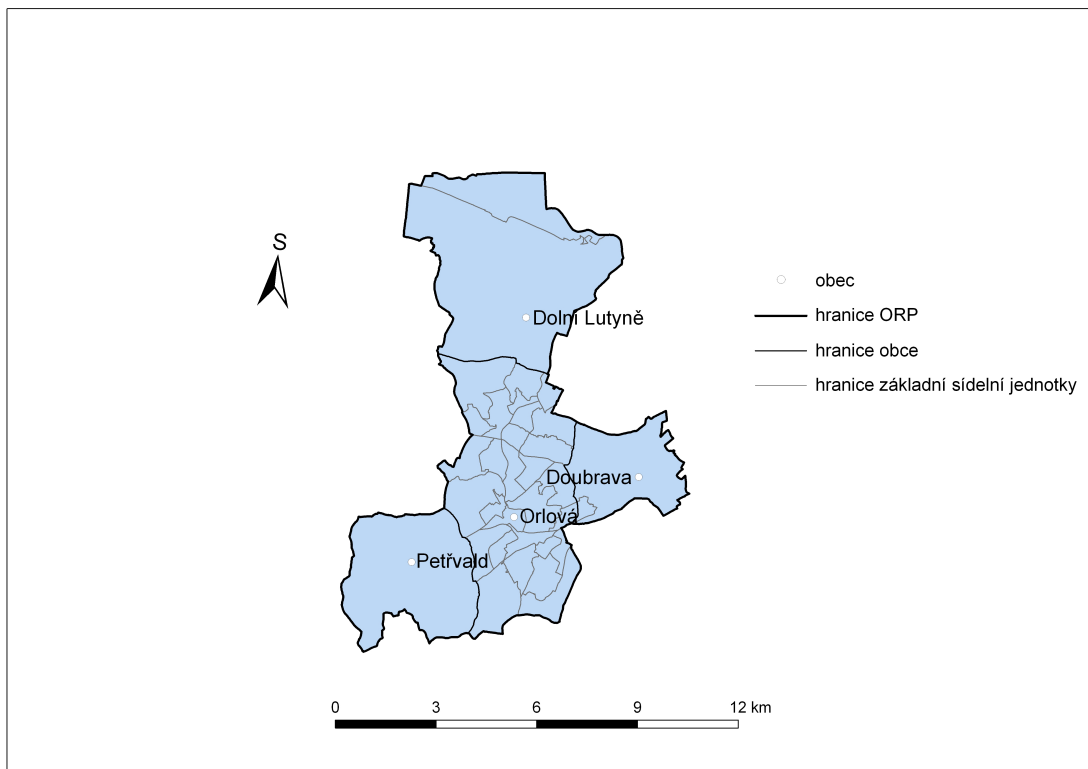
Příloha 23: Správní obvod obce s rozšířenou působností Olomouc

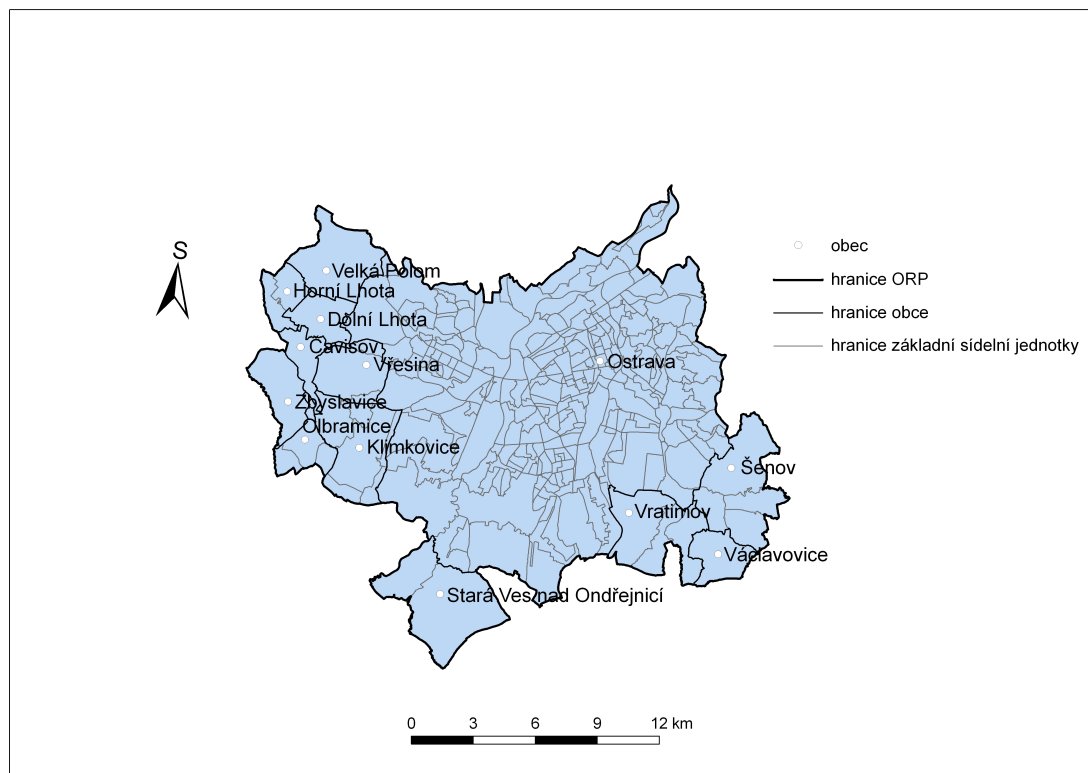
Příloha 24: Správní obvod obce s rozšířenou působností Opava

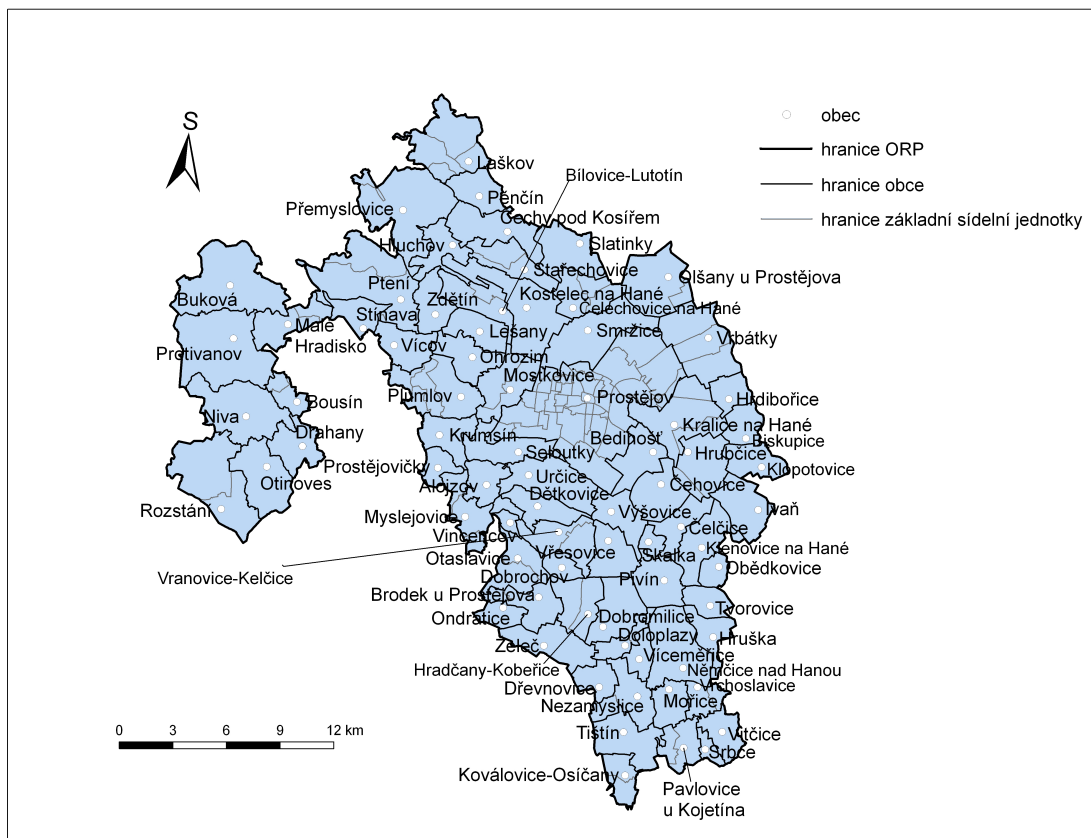
Příloha 25: Správní obvod obce s rozšířenou působností Orlová

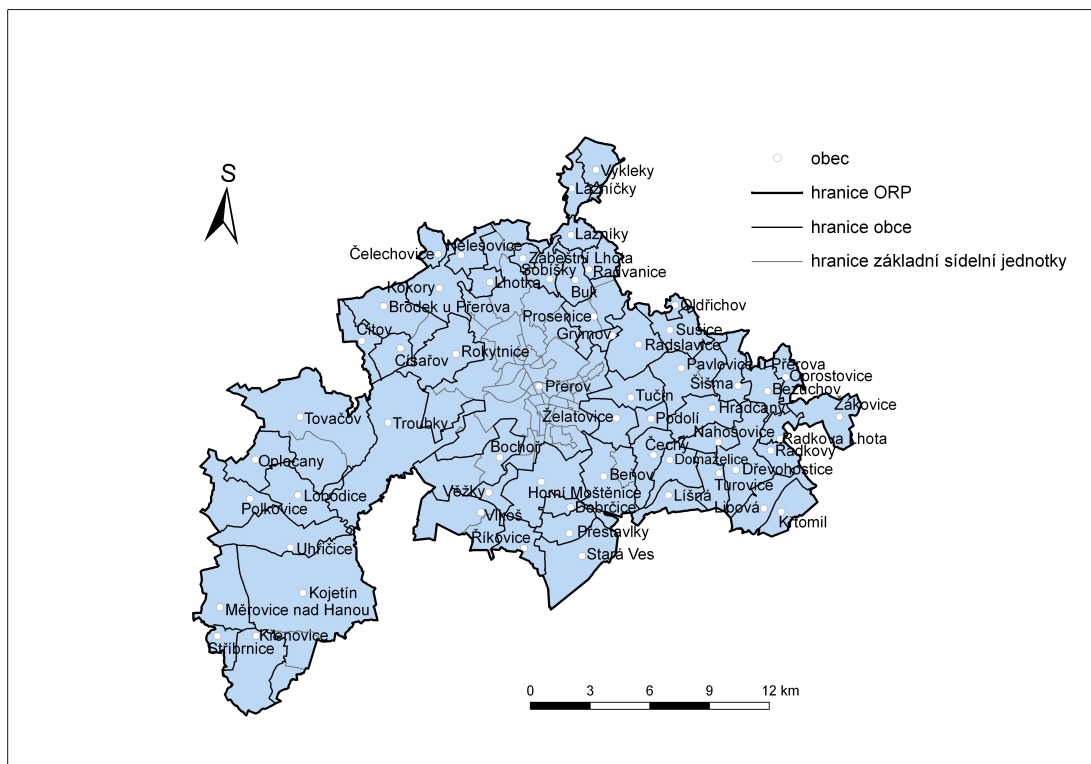
Příloha 26: Správní obvod obce s rozšířenou působností Ostrava

Příloha 27: Správní obvod obce s rozšířenou působností Prostějov

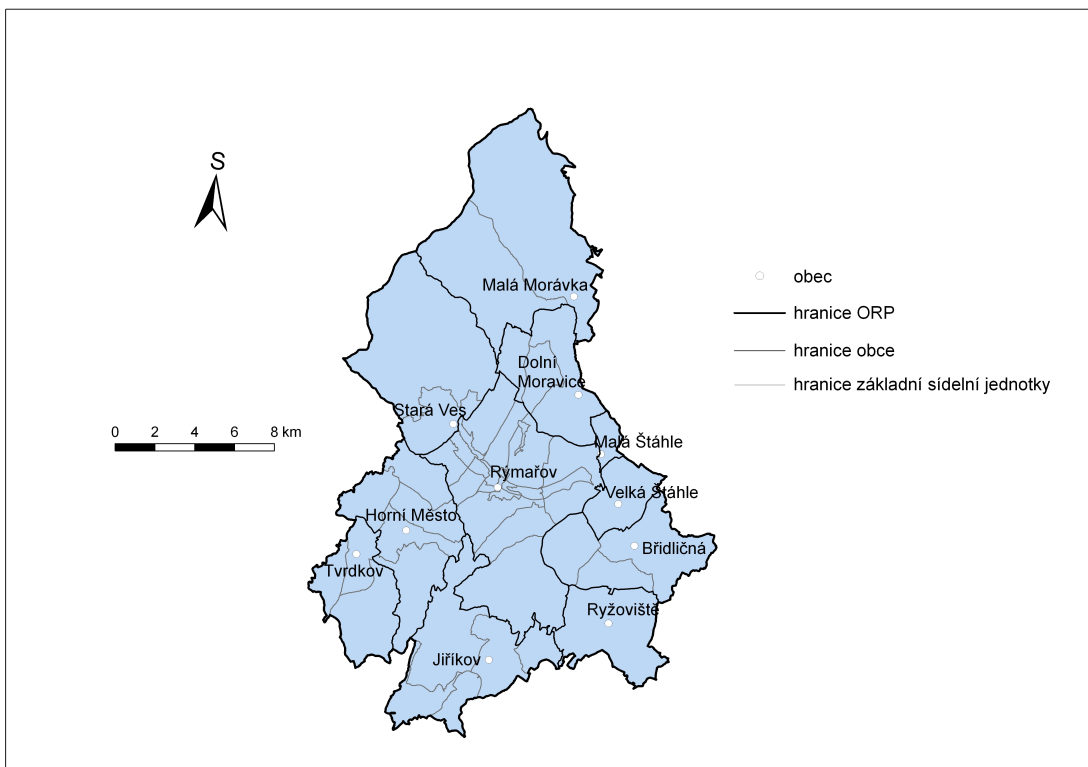

Příloha 28: Správní obvod obce s rozšířenou působností Přerov

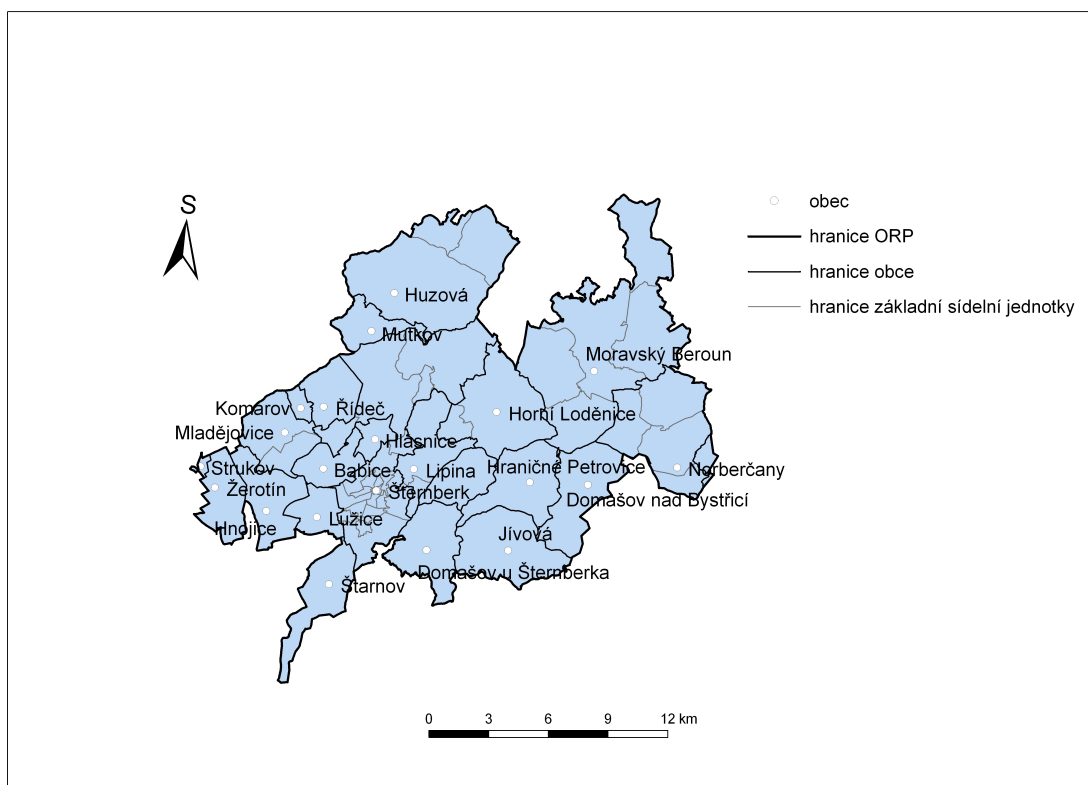

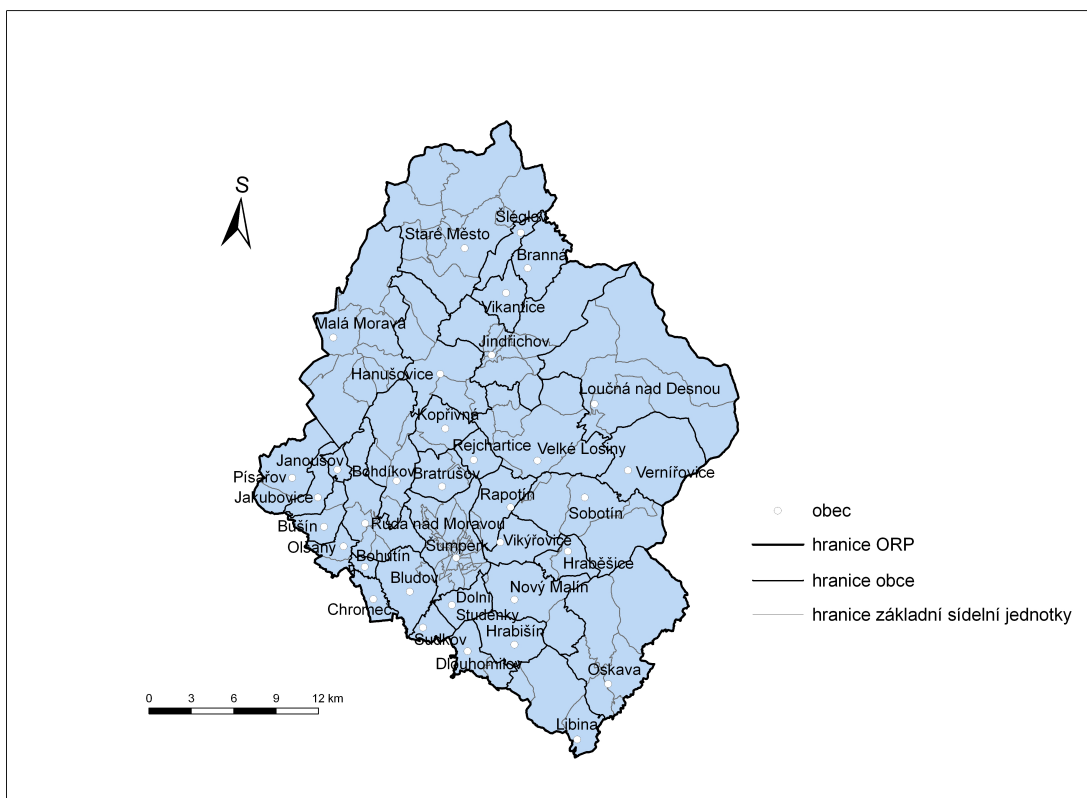
Příloha 29: Správní obvod obce s rozšířenou působností Rýmařov

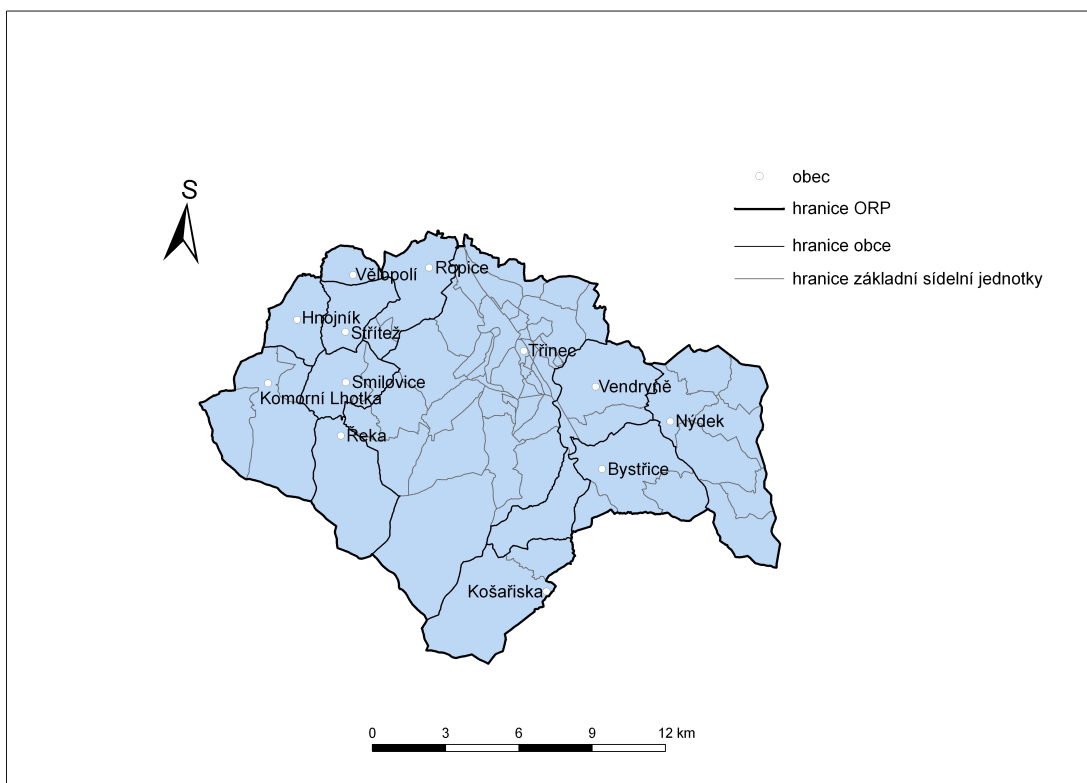
Příloha 30: Správní obvod obce s rozšířenou působností Šternberk

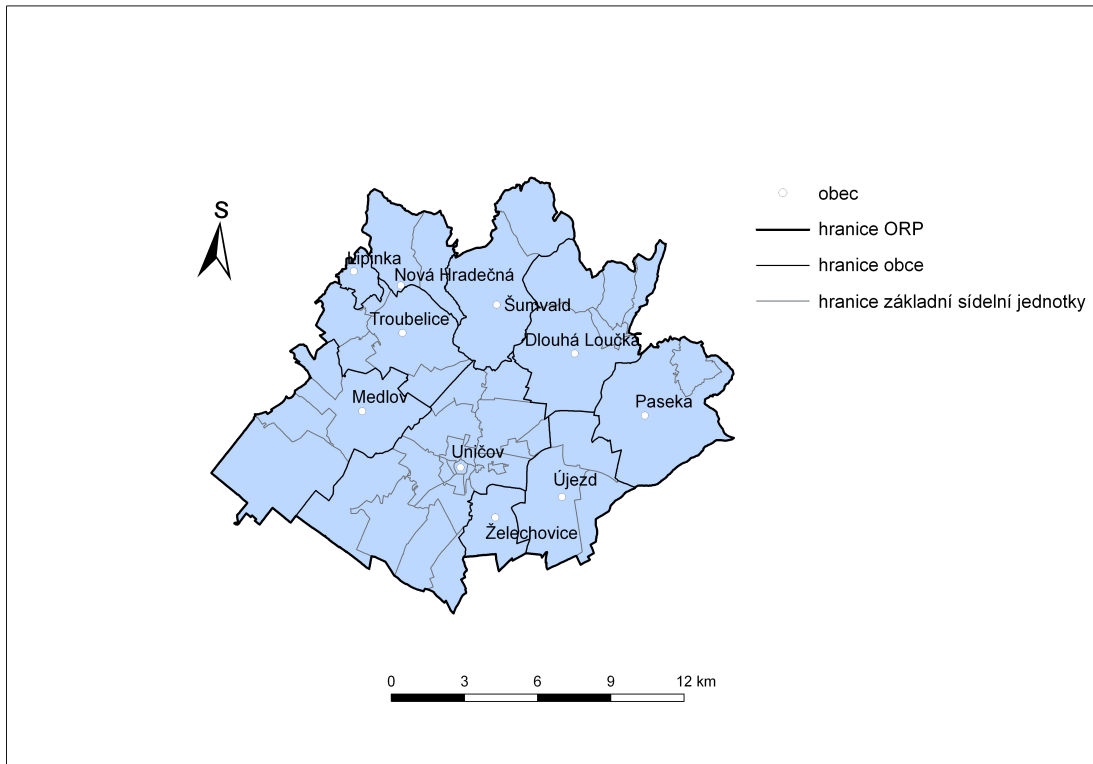
Příloha 31: Správní obvod obce s rozšířenou působností Šumperk

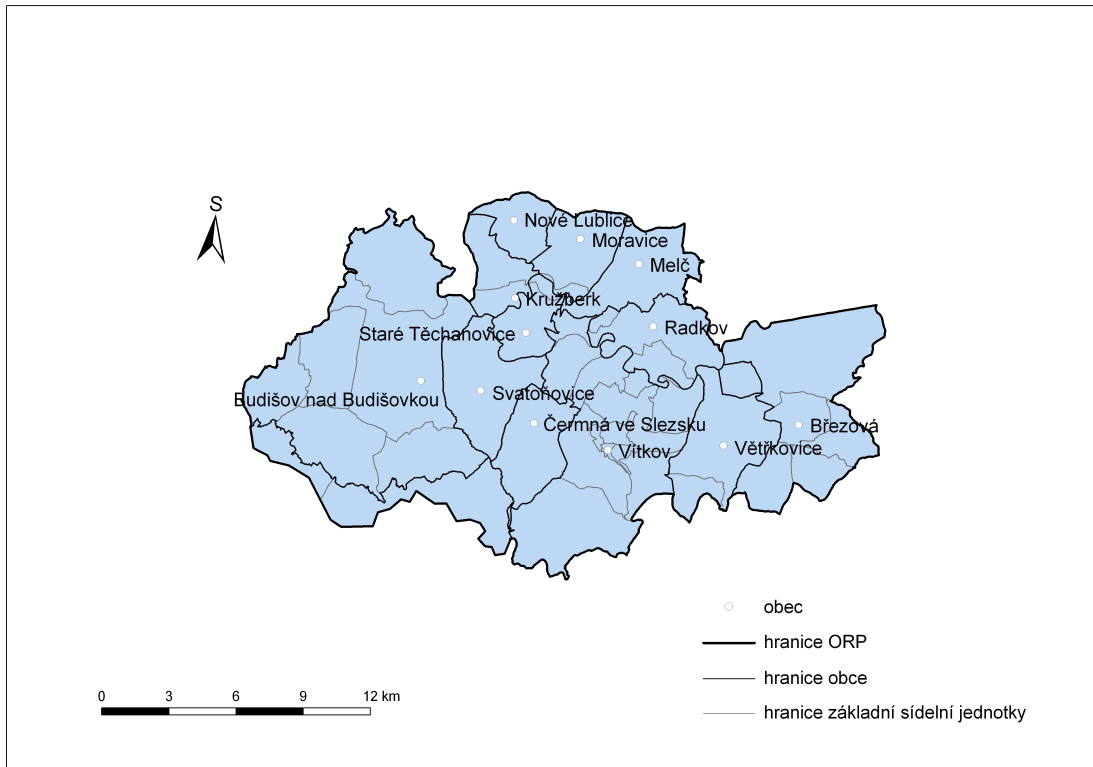
Příloha 32: Správní obvod obce s rozšířenou působností Třinec

Příloha 33: Správní obvod obce s rozšířenou působností Uničov

Příloha 34: Správní obvod obce s rozšířenou působností Vítkov

Příloha 35: Správní obvod obce s rozšířenou působností Zábřeh

